

D4.1 Αξιολόγηση των κοινωνικο-οικονομικών επιπτώσεων του έργου στην τοπική κοινωνία και τον πληθυσμό

Action D4.1: Assessment of the socio-economic impact of the project actions on the local economy and population

LIFE15/GR/NAT/001108

Η παρούσα μελέτη πραγματοποιείται στο πλαίσιο της Δράσης D4.1 “Assessment of the socio-economic impact of the project actions on the local economy and population”

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Πράσινο Ταμείο και τους εταίρους του έργου στο πλαίσιο του Προγράμματος Επιχορηγήσεων LIFE «Φύση και Βιοποικιλότητα»

26^{ης} Οκτωβρίου 43, “LIMANI CENTER”,
Τ.κ. 54627, Θεσσαλονίκη
τηλ: 2310552113, φαξ:
2310552114
Email: info@lever.gr,
www.lever.gr

Δικαιούχοι έργου:

Δράση D4: Ανάλυση των κοινωνικο-οικονομικών επιπτώσεων των δράσεων του Έργου

Ακρωνύμιο έργου: **LIFE AMYBEAR**

Πλήρης τίτλος: **Improving Human-Bear Coexistence Conditions in Municipality of Amyntaio**

Κωδικός έργου: **LIFE15 NAT/GR/001108**

Ημερομηνία έναρξης του έργου: **1η Οκτωβρίου 2016**

Διάρκεια του έργου: **62 μήνες**

Ιστότοπος: www.lifeamybear.eu

Δράση	D4
Συμμετέχοντες δικαιούχοι	LEVER
Τύπος* (R, DEM, DEC, OTHER)	R
Επίπεδο διανομής** (PU, CO, CI)	PU
Ημερομηνία παραδοτέου σύμφωνα με τη Συμφωνία Επιχορήγησης (Grant Agreement)	30/11/2021
Ημερομηνία υλοποίησης	30/11/2021
Σχετικές δράσεις ή υπο-δράσεις	Δράσεις C και E

*Type: **R** = Κείμενο, αναφορά (excluding the periodic and final reports); **DEM** = Demonstrator, pilot, prototype, plan designs,

DEC = Websites, patents filing, press & media actions, videos, etc.; **OTHER** = Software, technical diagram, etc.

Dissemination level: **PU = Public, fully open, e.g., web; **CO** = Confidential, restricted under conditions set out in Model Grant Agreement; **CI** = Classified, information as referred to in Commission Decision 2001/844/EC.

Προτεινόμενη βιβλιογραφική αναφορά:

Ε. Αθανασιάδου, Ε. Παυλίδου (2021): Αξιολόγηση των κοινωνικο-οικονομικών επιπτώσεων του έργου *LIFE AmyBear* στην τοπική κοινωνία και τον πληθυσμό, έργο *LIFE15NAT/GR/01108*, Δράση *D4.1 (Lever)*

Suggested citation:

E. Athanasiadou, E. Pavlidou (2021): Assessment of the socio-economic impact of the Life AmyBear project actions on the local economy and population, *project LIFE15NAT/GR/01108*, action D4.1 (Lever)

Περιεχόμενα

1.	ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
2.	SUMMARY.....	6
3.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
4.	ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ LIFE AMYBEAR.....	9
4.1	Γενικά στοιχεία της περιοχής μελέτης.....	9
4.2	Το φυσικό περιβάλλον στις περιοχές του Αμυνταίου και της Φλώρινας.....	10
4.3	Καθεστώς προστασίας και επιπτώσεις στην κοινωνικοοικονομική εξέλιξη της περιοχής.....	11
4.4	Η οικονομική δραστηριότητα και η αλληλεπίδραση με την αρκούδα.....	12
4.4.1	Γεωργία – Κτηνοτροφία.....	12
4.4.2	Τουρισμός.....	14
4.5	Ανάληψη δράσης και ευαισθητοποίηση στην περιοχή.....	18
4.5.1	Η Περιβαλλοντική Οργάνωση του Αρκτούρου.....	18
4.5.2	Η περιβαλλοντική οργάνωση για την άγρια ζωή και τη φύση «Καλλιστώ»... ..	19
4.5.3	Εθελοντισμός - Τοπικές ομάδες και σύλλογοι.....	20
4.5.4	Τοπικές αρχές.....	21
5.	ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	22
5.1	Βασικές ερωτήσεις.....	23
5.2	Γνώση για το φυσικό περιβάλλον της αρκούδας.....	25
5.3	Άποψη για τον βαθμό επιρροής του οικοτόπου της καφέ αρκούδας στην οικονομία και την απασχόληση της τοπικής κοινωνίας.....	27
5.4	Αίσθημα ασφάλειας της τοπικής κοινωνίας από την ύπαρξη του οικοτόπου της αρκούδας.....	31
5.5	Δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων.....	36
5.6	Συμπεράσματα.....	37
6.	ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ.....	39
6.1	Δράσεις διατήρησης.....	39
6.2	Ενημέρωση του κοινού και διάδοση των αποτελεσμάτων.....	40
7.	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ.....	42
7.1	Επιπτώσεις από τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων.....	42
7.2	Επιπτώσεις από την κατάρτιση προσωπικού Δασαρχείων και άλλων Αρμόδιων στη διαχείριση της καφέ αρκούδας φορέων (Δράση C.2).....	45
7.3	Επιπτώσεις από την εγκατάσταση των αποτρεπτικών συστημάτων στο οδικό δίκτυο (Δράση C3).....	45

7.4	Επιπτώσεις από την λειτουργία της Ομάδας Άμεσης Επέμβασης (Δράση C4).....	46
7.5	Επιπτώσεις από τη λειτουργία του δικτύου κτηνοτρόφων (Δράση C5) και της χρήσης του κυτίου πρώτων βοηθειών (Δράση C6)	47
7.6	Επιπτώσεις από την εγκατάσταση ειδικών κάδων και ηλεκτροφόρων περιφράξεων (Δράση C7)	48
7.7	Επιπτώσεις Δράσεων δημοσιοποίησης	49
8.	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΡΓΟΥ LIFE AMYBEAR.....	54
9.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	58
10.	ΠΗΓΕΣ	60
11.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	61

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1:	Πληθυσμός περιοχής του έργου	9
Πίνακας 2:	Απογραφή Πληθυσμού 2011. Απασχολούμενοι κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης & Άλλοι κλάδοι)	16
Πίνακας 3:	Πληρότητα Κλινών στο Νομό Φλώρινας, έτη 2016-2020.....	16
Πίνακας 4:	Ο αριθμός των επισκεπτών στο Διεθνές Περιβαλλοντικό Κέντρο ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ της τελευταίας πενταετίας	19
Πίνακας 5:	Αριθμός των επιχειρήσεων ανά κατηγορία δραστηριότητας για τους Δήμους Φλώρινας και Αμυνταίου	44
Πίνακας 6:	Ενδεικτικές δημοσιεύσεις για τις δράσεις ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης του έργου LiifeAmybear	49
Πίνακας 7:	Αξιολόγηση των οικονομικών και κοινωνικών δεικτών για το έργο LIFE AmyBear για την περίοδο 2017 – 2021	54

Ευρετήριο Γραφημάτων

Γράφημα 1:	Τομέας εργασίας ερωτηθέντων	23
Γράφημα 2:	Η περιοχή κατοικίας των ερωτηθέντων	23
Γράφημα 3:	Η περιοχή εργασίας των ερωτηθέντων	24
Γράφημα 4:	Ποσοστιαία εμφάνιση των ερωτηθέντων που ανήκουν σε συλλόγους.....	24
Γράφημα 5:	Γνώση του πληθυσμού/οικοσυστήματος της αρκούδας.....	25
Γράφημα 6:	Γνώση του καθεστώτος προστασίας.....	25
Γράφημα 7:	Γνώση των ζωνών προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.....	26
Γράφημα 8:	Η σημασία του οικοτόπου και του πληθυσμού της καφέ αρκούδας.....	26
Γράφημα 9:	Η επιρροή της αρκούδας στους επαγγελματικούς τομείς.....	27
Γράφημα 10:	Η επιρροή της αρκούδας στην απασχόληση	27
Γράφημα 11:	Η επιρροή του οικοτόπου της αρκούδας στο επίπεδο των εισοδημάτων του τοπικού πληθυσμού	28
Γράφημα 12:	Τρόπος επιρροής στους τομείς τουρισμού, έρευνας, εργασίας κ.λπ.....	28
Γράφημα 13:	Η ύπαρξη του οικοτόπου ως ευκαιρία ανάπτυξης στην περιοχή του Έργου	29
Γράφημα 14:	Εγκατάσταση επιχειρήσεων στην περιοχή του έργου	29

Γράφημα 15: Φορείς υποστήριξης της τοπικής οικονομίας.....	30
Γράφημα 16: Δράσεις προώθησης της τοπικής οικονομίας και απασχόλησης	31
Γράφημα 17: Ο βαθμός της ασφάλειας που αισθάνεται η τοπική κοινωνία από την παρουσία της αρκούδας	32
Γράφημα 18: Επιρροή των δραστηριοτήτων, υπό το αίσθημα της απειλής	32
Γράφημα 19: Τα προβλήματα που δημιουργούνται από την αρκούδα.....	33
Γράφημα 20: Επίδραση των αυτοσχέδιων μέτρων ενάντια στην αρκούδα.....	33
Γράφημα 21: Αντίδραση σε συμβάν παρουσίας αρκούδας	34
Γράφημα 22: Αποτροπή εγκατάστασης ανθρώπων στην περιοχή του έργου, λόγω της αρκούδας.....	34
Γράφημα 23: Αποτελεσματικά υφιστάμενα μέτρα	35
Γράφημα 24: Προτεινόμενα μέτρα του έργου Life AmyBear	35
Γράφημα 25: Φύλλο	36
Γράφημα 26: Ηλικιακή ομάδα.....	36
Γράφημα 27: Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των ερωτηθέντων.....	37
Γράφημα 28: Επίπεδο εκπαίδευσης ερωτηθέντων	37

1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο παρόν Παραδοτέο «Αξιολόγηση των κοινωνικο-οικονομικών επιπτώσεων του έργου στην τοπική κοινωνία και τον πληθυσμό» της δράσης D4, γίνεται εκτίμηση των επιπτώσεων των δράσεων διατήρησης (Concrete Conservation Actions - C) και δράσεων δημοσιοποίησης (Dissemination Actions – E) του έργου στα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά των Δήμων Αμυνταίου και Φλώρινας.

Αρχικά παρουσιάζονται γενικά στοιχεία της περιοχής του έργου, στη συνέχεια αναλύονται τα αποτελέσματα σχετικής έρευνας και εκτιμώνται οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις των Δράσεων C και E. Τέλος, παρουσιάζονται κάποια δεδομένα για τις εκροές και τα αποτελέσματα των δράσεων C και E του έργου, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως δείκτες των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων του έργου.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται περιληπτικά οι αναγνωρισθείσες στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις του έργου.

- Η οικονομία της χώρας επωφελήθηκε μέσω μίας επένδυσης ύψους περίπου 1.500.000 €. Εκ των οποίων τα 1.140.000 προήλθαν από πόρους του προγράμματος LIFE.
- Απονεμήθηκε το σήμα της «καφέ αρκούδας» σε 15 επιχειρήσεις, οι οποίες ήδη έχουν αρχίσει να το χρησιμοποιούν ως μέσο προώθησης των προϊόντων και υπηρεσιών τους και προσδοκούν σε οικονομικό όφελος από αυτή την προσπάθεια τους.
- Βελτιώθηκε η οδική ασφάλεια και άρα και το αίσθημα ασφάλειας των οδηγών ενώ περιορίστηκε το κόστος της ζημιάς από τη σύγκρουση οχημάτων – αρκούδας. Επίσης, μειώθηκε το ποσοστό θνησιμότητας της άγριας πανίδας από τροχαία ατυχήματα συμβάλλοντας έτσι στην προστασία του οικοσυστήματος της περιοχής.
- Η παρουσία και δράση της Ομάδας Άμεσης Επέμβασης είχε ένα θετικό αντίκτυπο στη στάση και ανεκτικότητα των τοπικών κοινωνιών στην παρουσία της αρκούδας, καθώς ενίσχυσε το αίσθημα ασφάλειας των κατοίκων.
- Ενισχύθηκαν οι κτηνοτρόφοι της περιοχής με καλούς σκύλους φύλαξης κοπαδιών και από την άλλη περιορίστηκε η θνησιμότητά των σκύλων από δηλητηριασμένα δολώματα λόγω της χρήσης του κυτίου πρώτων βοηθειών, προστατεύοντας το εισόδημα των κτηνοτρόφων.
- Η χρήση των ηλεκτροφόρων περιφράξεων συνέβαλε στην πρόληψη και προστασίας της γεωργικής δραστηριότητας και του εισοδήματος των γεωργών σε ορεινές περιοχές.
- Ενισχύθηκε η ενασχόληση των τοπικών τεχνιτών και εμπόρων, μέσω της προμήθειας και εγκατάστασης των περιφράξεων και των κάδων, δημιουργώντας πρόσθετο εισόδημα σε τοπικές εταιρείες, οι οποίες πιθανότατα να ενισχύσουν τη συγκεκριμένη δραστηριότητα τα επόμενα χρόνια.
- Η εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης βελτίωσε το επίπεδο γνώσης της τοπικής κοινωνίας σχετικά α) με τη σημασία της αξίας διατήρησης της αρκούδας, β) τον αριθμό των αρκούδων που κατοικούν στην περιοχή και αυτόν που μπορεί να αντέξει η περιοχή, γ) με τα τροχαία ατυχήματα λόγω κατακερματισμού των περιοχών ενδιαίτηματος της αρκούδας και δ) με τη χρήση προληπτικών μέτρων για την ελαχιστοποίηση των ζημιών που προκαλούνται από αρκούδες.

Η σχέση μεταξύ του έργου και της ενίσχυσης της απασχόλησης στην περιοχή, κυρίως από την οικοτουριστική ανάπτυξη αλλά και την προώθηση των προϊόντων και υπηρεσιών που φέρουν το σήμα της «καφέ Αρκούδας» δεν ήταν δυνατό να εκτιμηθεί για τους εξής λόγους.

Σημαντική περίοδος του έργου συνέπεσε με την περίοδο της πανδημίας Covid 19 και το διάστημα από την απονομή του σήματος «καφέ αρκούδας» μέχρι σήμερα είναι πολύ μικρό ώστε να προκύψει οποιαδήποτε οικονομική ωφέλεια. Ωστόσο, δημιουργήθηκαν θέσεις βραχυπρόθεσμης απασχόλησης, κυρίως για την υλοποίηση του έργου.

Τελευταίο αλλά πολύ σημαντικό, σημειώθηκε σημαντική αλλαγή στις απόψεις και αντιλήψεις των εμπλεκόμενων φορέων που πιθανότατα οφείλεται στην γνώση και ευαισθητοποίηση που παρείχε το έργο αλλά κυρίως στα αποτρεπτικά μέσα που εφαρμόστηκαν και τη λειτουργία της Ομάδας Άμεσης επέμβασης στο πλαίσιο του έργου. Οι επιπτώσεις του έργου κυρίως στην κοινωνία και δευτερευόντως στην οικονομία θα γίνουν ακόμα περισσότερο αντιληπτές στο μέλλον καθώς στην περιοχή υλοποιούνται νέα έργα LIFE (LIFE ARCPOM, LIFE SAFE CROSSING και LIFE BEAR SMART CORRIDOS) που θα διατηρήσουν και θα ενισχύσουν τις θετικές επιπτώσεις του έργου.

2. SUMMARY

This deliverable under Action D4, entitled "Assessment of the socio-economic impact of the project actions on the local economy and population", concerns the assessment of the impact of the conservation and dissemination actions (Actions C & E) of the project on social and economic characteristics of the Municipalities of Amyntaio and Florina.

Initially, general data of the project area are presented, then the results of the relevant research are analyzed, and the socio-economic impact of Actions C and E is assessed. Finally, some data are presented on the outputs and results of actions C and E of the project, which can be used as indicators of the social and economic impact of the project.

A summary of the social and economic implications of the project, which were identified in this study, is presented as follows:

- The country's economy benefited through an investment of approximately € 1,500,000, where € 1,140,000 came from LIFE program resources.
- The "Brown Bear" Label was awarded to 15 companies, which have already started using it as a means of promoting their products and services and are expecting a financial benefit from this effort.
- The road safety improved and therefore drivers felt safer, while the cost of damage from the bear - vehicles collision was reduced. Also, wildlife's mortality rate from road accidents was reduced, thus contributing to the protection of the ecosystem of the area.
- The presence and action of the Bear Emergency Team (BET) had a positive impact on the attitude and tolerance of local communities towards the presence of the bear, as it enhanced the residents' sense of security.
- The breeders of the area were strengthened with good livestock guarding dogs (LGDs). Furthermore, LGDs mortality from poisoned baits was reduced due to the use of the first aid kit, thus protecting the income of the breeders.
- In the mountainous areas of the project, the use of electric fences helped to prevent and protect agricultural activity and farmers' income.
- The involvement of local craftsmen and traders was strengthened, through the supply and installation of fences and bins, creating additional income for local companies, which are more likely to support this activity in the following years.
- The information and awareness campaign improved the level of knowledge of the local community about a) the importance of the bear conservation value, b) the number of bears living in the area and what the area can withstand, c) road accidents due to fragmentation of bear habitats; and (d) the use of precautionary measures to minimize damage caused by bears.

The link between the project and the increase of employment in the region, mainly from the ecotourism development but also the promotion of the products and services that bear the "Brown Bear" Label could not be evaluated for the reasons presented next. There was a fair period of time that the project coincided with the period of the COVID-19 pandemic. Moreover, the period from the awarding of the "Brown Bear" Label till now is too short to gain any financial benefits. However, short-term jobs were created, mainly for the project's implementation.

Finally, there was a significant shift in stakeholders' views and perceptions, which is probably due to the knowledge and awareness provided by the project but mainly due to the deterrents applied and the operation of the Bear Emergency Team within the project. The effects of the project mainly on society and secondarily on the economy will become more visible in the future as new LIFE projects (LIFE ARCPOM, LIFE SAFE CROSSING, and LIFE BEAR SMART CORRIDOS) are implemented in the area that will maintain and enhance the positive effects of the project.

3. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το έργο «LIFE AMYBEAR» αφορά τη βελτίωση των συνθηκών συνύπαρξης ανθρώπου – αρκούδας στο Δήμο Αμυνταίου. Κύριος στόχος του έργου είναι η βελτίωση του επιπέδου διατήρησης της *Ursus arctos** σε παγκόσμιο επίπεδο, με την επίτευξη βιώσιμης διαχείρισης της συνύπαρξης ανθρώπου-αρκούδας, μέσω της ελαχιστοποίησης της αρνητικής αλληλεπίδρασής τους.

Στα αναμενόμενα αποτελέσματα του Έργου περιλαμβάνονται τόσο η εξάλειψη ή ο περιορισμός σε ανεκτά επίπεδα των αρνητικών αλληλεπιδράσεων ανθρώπου – αρκούδας όσο και η ενίσχυση και διάχυση των κοινωνικοοικονομικών ωφελειών και της τεχνογνωσίας, που συνεπάγεται η παρουσία της αρκούδας στην περιοχή. Έχει αναγνωριστεί εδώ και χρόνια ότι η ύπαρξη του Καταφύγιου Προστασίας αρκούδας στην περιοχή του έργου, έχει θετική επίδραση στην ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού γύρω από τον άξονα Αετού-Νυμφαίου. Ο πολλαπλασιασμός και η διάχυση των ωφελειών στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου, παραμένει ζητούμενη καθώς και ένας από τους βασικούς στόχους του έργου.

Λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού (COVID-19) η οικονομική δραστηριότητα συρρικνώθηκε ως αποτέλεσμα των περιοριστικών μέτρων και της αυξημένης απροθυμίας ανάληψης κινδύνων. Ο τουριστικός τομέας δέχθηκε πρώτος το πλήγμα με την μεγαλύτερη ένταση και διάρκεια, η οποία ακόμα υφίσταται. Αυτό είχε αρνητικό αντίκτυπο και στην περιοχή του Έργου, δυσχεραίνοντας τους στόχους που έθεταν οι δράσεις τόσο στη τουριστική ανάπτυξη, όσο και στη δημιουργία νέων προϊόντων καφέ σήματος αρκούδας.

Ο αυξημένος τουρισμός ενθαρρύνει την ανάπτυξη άλλων κλάδων στην οικονομία μέσω διατομεακών δεσμών, ενώ συμβάλει αποτελεσματικά στην αύξηση της απασχόλησης και του εισοδήματος, ενθαρρύνοντας τη διάδοση της τεχνολογίας, της έρευνας και της ανάπτυξης. Ωστόσο ο αντίκτυπος των δράσεων του έργου Life AmyBear αναμένεται μελλοντικά να συμβάλουν στην άνθιση των παραπάνω κλάδων.

4. ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ LIFE AMYBEAR

4.1 Γενικά στοιχεία της περιοχής μελέτης

Ο Δήμος Αμυνταίου βρίσκεται στο νοτιοανατολικό τμήμα της Π.Ε. Φλώρινας και έχει συνολική έκταση 589.370 στρέμματα. Καταλαμβάνει πεδινές εκτάσεις στο ανατολικό και νότιο τμήμα του αλλά και ημιορεινές και ορεινές εκτάσεις με έντονες κλίσεις στο δυτικό και βόρειο τμήμα του. Η σύνδεσή του με την ευρύτερη περιοχή αλλά και μεταξύ των οικισμών του γίνεται μέσω του Εθνικού, Επαρχιακού και Δημοτικού οδικού δικτύου. Το Αμύνταιο αποτελεί το δεύτερο μεγαλύτερο οικισμό στο νομό μετά τη Φλώρινα, είναι σημαντικό διοικητικό κέντρο και συγκεντρώνει σχεδόν όλες τις υπηρεσίες και δομές του Δήμου κέντρο εξυπηρέτησης της χωρικής ενότητάς.

Η περιοχή του Δήμου και της πόλης της Φλώρινας διαδραματίζουν ιδιαίτερο ρόλο στην ευρύτερη περιοχή, λόγω της γεωγραφικής θέσης, των γεωφυσικών χαρακτηριστικών και της ιστορικής εξέλιξης της. Κυρίαρχο χαρακτηριστικό είναι η άμεση γειτνίαση με την ΠΓΔΜ και η εγγύτητα με τη μεθοριακή γραμμή με την Αλβανία, γεγονός που επηρεάζει σε πολλαπλά επίπεδα την κοινωνικοοικονομική ζωή της περιοχής. Επιπλέον, τα γεωφυσικά χαρακτηριστικά του Δήμου, με βασική την εναλλαγή των ορεινών όγκων στα δυτικά με την πεδιάδα της κεντρικής περιοχής του Δήμου Φλώρινας προσδιορίζουν σε πολύ μεγάλο βαθμό τις βασικές διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται σε παραγωγικό – οικονομικό, αλλά και κοινωνικό επίπεδο. Η ίδια η πόλη της Φλώρινας, η οποία για δεκαετίες υπήρξε το διοικητικό κέντρο της περιοχής, εξακολουθεί, ως έδρα πλέον της νέας Περιφερειακής Ενότητας, να αποτελεί σημείο αναφοράς για ολόκληρη την περιοχή λόγω της ανάπτυξης των διοικητικών, οικονομικών, πολιτιστικών, τουριστικών και άλλων σημαντικών υποδομών.

Ο πληθυσμός των Δήμων της Π.Ε. Φλώρινας σε σχέση με τον πληθυσμό της Ελλάδας και της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα. Τα στοιχεία αφορούν στο έτος 2011 καθώς η επεξεργασία των στατιστικών δεδομένων της απογραφής του 2021 δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ).

Πίνακας 1: Πληθυσμός περιοχής του έργου

Γεωγραφική Ενότητα	Πληθυσμός 2011
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.816.286
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	283.689
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	51.414
ΔΗΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	32.881
ΔΗΜΟΣ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	16.973
ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ	1.560

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2011, ίδια επεξεργασία

4.2 Το φυσικό περιβάλλον στις περιοχές του Αμυνταίου και της Φλώρινας

Στην περιοχή των Δήμων Αμυνταίου και Φλώρινας υπάρχουν οι ακόλουθες τέσσερις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Special Protection Areas - SPAs):

- GR1340007 Λίμνη Πετρών,
- GR1340003 Όρη Βαρνούντα,
- GR1340008 Λίμνες Χειμαδίτιδα - Ζάζαρη,
- GR1240008 Όρος Βόρας,

και πέντε Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (Proposed Site of Community Importance - pSCI):

- GR1340005 Λίμνες Χειμαδίτιδα - Ζάζαρη
- GR1340006 Όρος Βέρνον-Κορυφή Βίτσι
- GR1340004 Λίμνες Βεγορίτιδα – Πετρών,
- GR1240001 Κορυφές Όρους Βόρα
- GR1340003 Όρη Βαρνούντα

Η περιοχή στην οποία αφορά το έργο εμπεριέχει ακόμα έξι Καταφύγια Άγριας Ζωής, τα οποία καλύπτουν περίπου 720.000 στρέμματα και όπου η κυνηγετική δραστηριότητα απαγορεύεται εντελώς. Κυρίαρχο χαρακτηριστικό στο τοπίο της περιοχής είναι οι ορεινοί όγκοι, οι οποίοι ουσιαστικά περικλείουν τη λεκάνη της Φλώρινας και δημιουργούν σημαντικά οικοσυστήματα.

Για το Δήμο Αμυνταίου, οι δασικές εκτάσεις αποτελούν το 16,7% των συνολικών εκτάσεων του Δήμου, καλύπτοντας επιφάνεια 98,70τ.χλμ. Οι δασικές εκτάσεις στην περιοχή είναι ή δημόσιου χαρακτήρα, ή δημοτικού, ή κατέχονται από φυσικά πρόσωπα και αποδίδουν προσόδους από την παραγωγή ξυλείας. Εκτός από το οικονομικό όφελος που αποδίδουν, παρουσιάζουν έντονο ενδιαφέρον και από άποψη προστασίας εδαφών, οικολογικής ισορροπίας, υδρονομικής οικονομίας, παροχής στέγης στην πανίδα της περιοχής, αντιρρυπαντικής δράσης και αναψυχής, τουρισμού και γενικότερα προστασίας και βελτίωσης του φυσικού περιβάλλοντος.

Στις μεσαίες υψομετρικά ζώνες, εντοπίζονται αρκετά μεταβατικά συστήματα. Πρόκειται για αγρούς που εγκαταλείφθηκαν και σήμερα βρίσκονται σε φάση επανάκαμψης της φυσικής βλάστησης. Τέτοιες εκτάσεις εντοπίζονται συνήθως σε ημιορεινούς και ορεινούς οικισμούς και προκύπτουν ως αποτέλεσμα της εγκατάλειψης του ορεινού χώρου και άρα των παραδοσιακών καλλιεργητικών πρακτικών με αποτέλεσμα τη σταδιακή επανάκαμψη της φυσικής βλάστησης. Το τοπιολογικό αποτέλεσμα είναι ιδιαίτερο, καθώς διαμορφώνεται από το συνδυασμό ανθρωπογενών χρήσεων και φυσικών λειτουργιών. Οι ζώνες αυτές κατατάσσονται στα πλέον πλούσια και ενδιαφέροντα οικοσυστήματα.

Το σύμπλεγμα των τεσσάρων λιμνών (Βεγορίτιδα, Πετρών, Χειμαδίτιδα και Ζάζαρη) συντηρεί υψηλής ποικιλότητας ορνιθοπανίδα, χρησιμεύοντας ως τόπος φωλεοποίησης, διατροφής και ανάπαυσης των πτηνών. Στη λίμνη Πετρών έχουν παρατηρηθεί περισσότερα από 90 είδη πουλιών ενώ στο σύμπλεγμα των λιμνών Πετρών-Βεγορίτιδας έχουν παρατηρηθεί περισσότερα από 130 είδη, πολλά από τα οποία είναι απειλούμενα. Μεγάλη επίσης είναι η ποικιλία της ερπετοπανίδας.

Η οικολογική αξία των υδάτινων ζωνών και παραυδάτιων περιοχών είναι δεδομένη και αναγνωρίζεται από το πλήθος των προστατευτικών μέτρων και ρυθμίσεων που

εφαρμόζονται. Οι λιμναίες και παραλίμνιες ζώνες συνιστούν υδροβιότοπους και περιοχές με μεγάλη βιολογική ποικιλότητα χλωρίδας και πανίδας. Παρουσιάζουν επίσης αισθητικό και περιηγητικό ενδιαφέρον, με φυσικά αποθέματα ικανά να ενισχύσουν και άλλες δραστηριότητες. Συνεπώς η αξία αυτών των περιοχών είναι ταυτόχρονα οικολογική και παραγωγική-οικονομική.

Η ύπαρξη του πληθυσμού της αρκούδας ανέκαθεν στην περιοχή συντελεί στη διατήρηση της ισορροπίας της βιοποικιλότητας στη χλωρίδα και στην πανίδα. Στην ισορροπία συντελεί και η ελεύθερη βόσκηση σε φυσικούς βοσκοτόπους, η οποία έχει περιοριστεί τις τελευταίες δεκαετίες. Συνεπώς, στην κατεύθυνση αυτή βοηθά τόσο η προστασία της αρκούδας από τον ανθρώπινο παράγοντα, όσο και η εφαρμογή μέτρων προστασίας και αποφυγής των επαφών και η ενημέρωση των κτηνοτρόφων για τις βέλτιστες πρακτικές.

4.3 Καθεστώς προστασίας και επιπτώσεις στην κοινωνικοοικονομική εξέλιξη της περιοχής

Το καθεστώς προστασίας των περιοχών που αναφέρθηκαν ανωτέρω ορίζεται από κοινοτικές οδηγίες και από το εθνικό δίκτυο. Γίνεται λοιπόν, αντιληπτό ότι στην περιοχή μελέτης οι οικισμοί περικλείονται από προστατευόμενες περιοχές φυσικού περιβάλλοντος, με τους ως άνω περιορισμούς να εμπίπτουν σε αρκετές οικονομικές δραστηριότητες των κατοίκων. Συνεπώς, η δραστηριότητα και τα προϊόντα της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, δασοκομίας και αλιείας είναι σε εναρμόνιση με το καθεστώς προστασίας και δεν αποτελούν απειλή για το οικοσύστημα.

Περαιτέρω, το καθεστώς προστασίας επιτρέπει τις ήπιες περιπατητικές και άλλες δραστηριότητες άθλησης, ψυχαγωγίας, έρευνας, κ.λπ., γεγονός που διευκολύνει αλλά και φιλτράρει τη ροή τουριστών και επισκεπτών στην περιοχή, διαμορφώνοντας ένα ιδιαίτερο τουριστικό προϊόν, με έμφαση στην αρμονική συνύπαρξη με τη φύση.

Αντιθέτως, η ζήτηση για ποιοτικά προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον αυξάνεται κι επομένως μπορεί να θεωρηθεί ότι η υψηλή ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής και τα μέτρα που το προστατεύουν, βοηθούν την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας. Ομοίως, ο προσανατολισμός στην ανάπτυξη ήπιων κι εναλλακτικών μορφών τουρισμού προσφέρει μία αυξανόμενη αγορά για τους επαγγελματίες του τουρισμού της περιοχής. Μία τέτοια ανάπτυξη δεν αποτελεί κίνδυνο για το φυσικό περιβάλλον και το ενδιαίτημα της αρκούδας, καθώς θα συνοδεύεται από επιπλέον προσαρμοσμένα μέτρα.

Το καθεστώς προστασίας των περιοχών φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή μελέτης δε θεωρείται πως έχει επηρεάσει το εκπαιδευτικό επίπεδο και το επίπεδο εισοδήματος των κατοίκων, σύμφωνα με τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της μελέτης.

4.4 Η οικονομική δραστηριότητα και η αλληλεπίδραση με την αρκούδα

4.4.1 Γεωργία – Κτηνοτροφία

Στην περιοχή μελέτης ο πρωτογενής τομέας και ιδιαίτερα οι κλάδοι της γεωργίας και της κτηνοτροφίας αποτελούν τους πιο δυναμικούς κλάδους. Η συνεισφορά του κλάδου της γεωργίας, δασοκομίας και αλιείας της Περιφερειακής Ενότητας Φλώρινας στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας για το 2001 ήταν 30,4% και για το 2011, 31,4%. Η σημασία του πρωτογενούς τομέα στους Δήμους Αμυνταίου και Φλώρινας φαίνεται και από το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού με κύρια ασχολία τη γεωργία/ κτηνοτροφία/ δασοκομία/ θήρα/ αλιεία, που ήταν στο 31,52 % το 2001 και στο 23,55 % το 2011 για το Δήμο Αμυνταίου και στο 22,42 % το 2001 και στο 12,75 % το 2011 για το Δήμο Φλώρινας (Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, απογραφές 2001 και 2011). Ενδιαφέρον επίσης στοιχείο αποτελεί και ο υπερδιπλασιασμός των καλλιεργήσιμων εκτάσεων την περίοδο 2001-2013.

Σημαντική θεωρείται η καλλιέργεια αμπελιών, η οποία είναι από τις σημαντικότερες στην περιοχή μελέτης και ειδικά στις περιοχές του Αμυνταίου, του Αγίου Παντελεήμονα, του Ξινού Νερού και των Πετρών. Η αμπελοαγρική ζώνη Αμυνταίου είναι η μικρότερη Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης στην Ελλάδα, με τις κλιματολογικές συνθήκες και τη γεωμορφολογία να δημιουργούν ιδανικές συνθήκες για την αμπελοκαλλιέργεια.

Εξίσου σημαντική είναι και η καλλιέργεια της πιπεριάς Φλωρίνης, που αποτελεί χαρακτηριστικό προϊόν της περιοχής και διοχετεύεται στην αγορά της Ελλάδας, ενώ παρουσιάζει και έντονα εξαγωγικό χαρακτήρα.

Σύμφωνα με ερωτηθέντες των συνεντεύξεων στο πλαίσιο της μελέτης αλλά και την ανάλυση του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Δ. Αμυνταίου, τα τελευταία 5-7 χρόνια παρουσιάζεται ανάπτυξη στον τομέα της κτηνοτροφίας στην περιοχή του Αμυνταίου, ιδιαίτερα στα χωριά Σκλήθρο, Αετός, Αγραπιδιά και Λιμνοχώρι, καθώς όλο και περισσότεροι αποφασίζουν να ασχοληθούν με την εκτροφή ζώων, κυρίως αιγοπροβάτων. Αύξηση παρουσιάζουν και οι ενασχολούμενοι με καλλιέργειες στην περιοχή. Πρόκειται για ανθρώπους που αποφασίζουν να ασχοληθούν με τον πρωτογενή τομέα στην περιοχή τους, ακόμα κι αν σε κάποιες περιπτώσεις οι σπουδές ή το αντικείμενό τους είναι διαφορετικό, καθώς η ανεργία στα μεγάλα αστικά κέντρα είναι αποτρεπτική.

Ως αναφορά την αλληλεπίδραση των ανθρώπων με την αρκούδα, διαφαίνεται από τις συνεντεύξεις στο πλαίσιο της μελέτης, η συχνή τους σύγκρουση τόσο στον αγροτικό όσο και στον κτηνοτροφικό τομέα. Συγκεκριμένα:

- Κατά το 1^ο εξάμηνο του 2017, η επαφή των κτηνοτρόφων και γεωργών με την αρκούδα γίνεται πολύ πιο συχνά, όταν οι αρκούδες πλησιάζουν στις εγκαταστάσεις των αγροτών για να πιούν νερό ή να βρουν τροφή. Πολύ συχνό φαινόμενο είναι να πηγαίνουν σε καλλιέργειες καλαμποκιού, περιβόλια οπωροφόρων ή να τρώνε την τροφή που προορίζεται για τα ζώα των κτηνοτρόφων, ενώ σπανιότερα σκοτώνουν ένα ή περισσότερα ζώα και το απομακρύνουν από το κοπάδι για να τραφούν. Συχνά η αρκούδα τραυματίζει ή και σκοτώνει τα σκυλιά – φύλακες, τόσο σε σημεία κοντά στις στάνες, όσο και στις περιοχές όπου τα κοπάδια βοσκάνε ελεύθερα. Εκτός από τις σοδειές και τα ζώα, ζημιές προκαλεί και στις εγκαταστάσεις των αγροτών.

- Ειδικά στα χωριά του Λεχόβου και του Βαρικού, αρκούδες κατεβαίνουν καθημερινά στα μικρά κτήματα και λαχανόκηπους που βάζουν οι κάτοικοι περιμετρικά του χωριού για τις ανάγκες των νοικοκυριών τους, ενώ τελευταία έχει αναφερθεί η παρουσία αρκούδας και μέσα στην κατοικημένη περιοχή των οικισμών, καθώς προσελκύεται από τους κάδους οικιακών απορριμμάτων.

Οι αγρότες που έχουν υποστεί ζημιές από αρκούδα (όπως οι προαναφερθείσες), μπορούν να απευθυνθούν στον Οργανισμό Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.) που ιδρύθηκε με το Νόμο 1790/16.6.88 (ΦΕΚ 134/Α'/20.6.88) περί "Οργάνωσης και Λειτουργίας Οργανισμού ΕΛΓΑ και άλλες διατάξεις" και σήμερα λειτουργεί με βάση το Νόμο 3877/2010 (ΦΕΚ 160) «Σύστημα προστασίας και ασφάλισης της αγροτικής δραστηριότητας». Για την καταβολή αποζημίωσης προβλέπεται διαδικασία εκτίμησης των ζημιών από εξειδικευμένους εμπειρογνώμονες. Σύμφωνα με γεωργούς και κτηνοτρόφους της περιοχής που συμμετείχαν στους κύκλους των συνεντεύξεων στο πλαίσιο του παραδοτέου, είναι δύσκολο να αποδειχθεί ότι οι ζημιές προέρχονται από αρκούδα κατά τη διαδικασία εκτίμησης του ΕΛ.Γ.Α., οπότε και οι περιπτώσεις αποζημίωσης είναι σπάνιες.

Τα μέσα που χρησιμοποιούν οι αγρότες και οι κτηνοτρόφοι για την προστασία από την αρκούδα είναι τα εξής:

- Σκύλοι φύλαξης: αφορά κυρίως τους κτηνοτρόφους, οι οποίοι κρατούν 4-5 ή και παραπάνω σκύλους στο χώρο τους. Πρωτοβουλίες είχαν αναπτυχθεί από τις οργανώσεις Αρκτούρος και Καλλιστώ για τη διάδοση της ράτσας του ελληνικού ποιμενικού και για τη δωρεάν διάθεση κουταβιών σε αγρότες. Μέσω της Δράσης C5 του Έργου, δημιουργήθηκε ένα δίκτυο ιδιοκτητών σκύλων φύλαξης κοπαδιών για τη διάδοση και διατήρηση των ελληνικών ποιμενικών σκύλων Επιπλέον, μέσω της δράσης C6 του έργου ενδιαφερόμενα μέρη έλαβαν ένα κυτίο πρώτων βοηθειών, καθώς στην περιοχή του Σκλήθρου και του Λεχόβου, πολλοί κτηνοτρόφοι χάνουν τους σκύλους τους από δηλητηριασμένα δολώματα τα οποία κατά περιπτώσεις πιθανόν να προορίζονται για αρκούδες.
- Συμβατικές και ηλεκτροφόρες περιφράξεις: αφορά κυρίως τους κτηνοτρόφους και τους μελισσοκόμους. Αποτελούν ικανοποιητικό μέσο προφύλαξης, ειδικά οι ηλεκτροφόρες περιφράξεις, τις οποίες η αρκούδα, μετά από μία – δύο προσπάθειες δεν επιχειρεί ξανά να πλησιάσει. Στο παρελθόν έχουν υπάρξει προγράμματα επιδοτήσεων για ηλεκτροφόρες περιφράξεις, καθώς αποτελούν μία επένδυση υψηλού κόστους για να την αναλάβουν μόνοι τους οι αγρότες. Ωστόσο, στην τελευταία προγραμματική περίοδο ενώ υπήρχε αντίστοιχο μέτρο στο Πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης δεν υπήρξε αντίστοιχη προκήρυξη ώστε να επωφεληθούν οι αγρότες της περιοχής. Τα τελευταία χρόνια οι ζημιές από την αρκούδα είναι περισσότερο συχνές γι' αυτό και οι αγρότες της περιοχής αναζητούν διαρκώς τη δυνατότητα επιδότησης της αγοράς και εγκατάστασης ηλεκτροφόρου περίφραξης. Μέσω της δράσης C7 του έργου παραχωρήθηκαν χωρίς κόστος 40 ηλεκτροφόρες περιφράξεις.
- Ηχητικά μέσα: αφορά κυρίως τους γεωργούς (οπωροφόρα δένδρα, αμπέλια, καλαμπόκια, κ.λπ.). Η αποτελεσματικότητα των ηχητικών αποτρεπτικών μέσων είναι μέτρια, ενώ για κάποια είδη απαιτείται ειδική άδεια, καθώς μπορούν οι κρότοι ή τα σφυρίγματα να επηρεάζουν αρνητικά άλλα είδη (πουλιά, μικρά ζώα) στα οικοσυστήματα της περιοχής.

Συνολικά, τα μέσα προστασίας θεωρούνται περιορισμένης αποτελεσματικότητας, εκτός από την ηλεκτροφόρο περιφράξη, της οποίας όμως η δαπάνη είναι πολύ δύσκολο να καλυφθεί από τους ίδιους τους κτηνοτρόφους και παραγωγούς.

Σύμφωνα με την έρευνα που έλαβε χώρα για τη Δράση D4, οι αγρότες των ορεινών περιοχών έρχονται σε συχνή επαφή με την αρκούδα ακόμα από τα παιδικά τους χρόνια. Έτσι, οι περισσότεροι την αντιμετωπίζουν ως αναπόσπαστο κομμάτι του τόπου τους, με το οποίο προσπαθούν να συμβιώσουν χωρίς ζημιές και απώλειες για τις δύο πλευρές. Εκφράστηκε όμως και η δυσαρέσκεια για τα περιστατικά καταστροφών από την αρκούδα, η ανησυχία για τον αυξανόμενο πληθυσμό και για την κατά τόπους εξοικείωσή της με τον άνθρωπο. Έγινε επίσης αναφορά σε περιπτώσεις κατά τις οποίες αγρότες έχουν δηλώσει πως θέλουν να επέμβουν βλάπτοντας το άγριο ζώο, ειδικά μετά από εκτεταμένες ζημιές, χωρίς όμως να θεωρείται πως έχουν προχωρήσει ή θα προχωρήσουν σε αντίστοιχη πράξη.

Οι αγρότες με τους οποίους πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις αλλά και εργαζόμενοι σε φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας Π.Ε. Φλώρινας, Τοπική Κοινότητα Αναργύρων), θεωρούν πως η οργανωμένη οριζόντια ενημέρωσή τους στο πλαίσιο του έργου για τη σημασία της άγριας ζωής και για τις μεθόδους που μπορούν να εφαρμόσουν για να προφυλαχθούν από την αρκούδα και το λύκο, βοήθησε τόσο στην προστασία των περιουσιών τους όσο και στην αντίληψη απέναντί τους. Είναι ενθαρρυντικό το ότι ειδικά οι νεότεροι αγρότες και κτηνοτρόφοι, οι οποίοι αποτελούν σημαντικό κεφάλαιο για την περιοχή, δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να προστατέψουν το φυσικό περιβάλλον με τη δραστηριότητά τους στην κατεύθυνση της ομαλής συνύπαρξης ανθρώπου και αρκούδας, όμως ζητούν και από τους τοπικούς φορείς την αντίστοιχη μέριμνα.

4.4.2 Τουρισμός

Με δεδομένο ότι τα τελευταία χρόνια η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας έχει καταστεί από τους σημαντικότερους προορισμούς χειμερινού τουρισμού της χώρας, οι τουριστικές υποδομές της έχουν βελτιωθεί. Ειδικότερα στην Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας, η ανάπτυξη περιοχών, όπως οι Πρέσπες, το Νυμφαίο, η περιοχή των λιμνών του Αμυνταίου, οι αμπελώνες, περνά τα τελευταία χρόνια μέσα από τον αγροτουρισμό και τις άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Συγκεκριμένα, οι αγροτουριστικές μονάδες και οργανωμένες δραστηριότητες στην περιοχής είναι οι εξής:

- Ιππασία περιπάτου, κανό στη λίμνη, ποδήλατου βουνού, περιπάτους στο βουνό, τοξοβολία – αναρρίχηση, υπαίθρια κατασκήνωση, παρατήρηση πουλιών, κ.ά., από δύο (2) εταιρίες εναλλακτικού τουρισμού
- Περιήγηση με караβάκι στη λίμνη Βεγορίτιδα, από ιδιωτική πρωτοβουλία από κάτοχο εστιατορίου
- Επισκέψεις-εκδρομές στους αμπελώνες του Αμυνταίου, εκδηλώσεις με θέμα τον οίνο, που πραγματοποιούνται από την «Αμύνταιον Οίνος», αστική μη κερδοσκοπική εταιρία, με στόχο την υποστήριξη των συμφερόντων της κοινότητας των οινοποιών της περιοχής. Οι δράσεις διοργανώνονται στο πλαίσιο προγραμμάτων που υλοποιεί η εταιρία, συνεπώς δε γίνονται σε τακτά διαστήματα ούτε ικανοποιούν τυχόν ζήτηση από επισκέπτες.
- Οργάνωση σεμιναρίων, ημερίδων, ειδικών εκδηλώσεων από την Εταιρία Λιμναίου Τουρισμού Βεγορίτιδας και Πετρών, αστική μη κερδοσκοπική εταιρία, η οποία

δημιουργήθηκε από ενεργούς πολίτες και επαγγελματίες της περιοχής με βασική προτεραιότητα την ανάδειξη και προστασία της φύσης, της ζωής και της ιστορίας στην περιοχή των λιμνών.

- Υπαίθριες εκδηλώσεις από το Σύλλογο Προστασίας Λίμνης Βεγορίτιδας.
- Οργανωμένες καθοδηγούμενες περιηγήσεις στο δάσος κι εκδρομές ιππασίας με άλογα περιπάτου μέχρι το 2013, από κοινοτική επιχείρηση της Κοινότητας του Νυμφαίου, η οποία δε λειτουργεί πια.
- Κατασκηνώσεις της Χριστιανικής Αδελφότητας Νέων Θεσσαλονίκης (ΧΑΝΘ) που υπάρχουν στο Νυμφαίο. Θα μπορούσε να θεωρηθεί πως αποτελούν μία μορφή αγροτουρισμού, καθώς οι κύριες δραστηριότητες των εφήβων λαμβάνουν χώρα στο δάσος (πεζοπορίες, ποδηλασία βουνού, κ.ά.)

Σύμφωνα με ερωτηθέντες στο πλαίσιο των συνεντεύξεων, τις λίμνες του Αμυνταίου επισκέπτονται άνθρωποι από τις γύρω περιοχές, από την Ελλάδα αλλά και από το εξωτερικό, για να κάνουν wind-surfing, κολύμβηση και περιπάτους, στο πλαίσιο εκδρομών στην περιοχή ή και ως στάση μακρύτερου ταξιδιού, πραγματοποιώντας συνήθως μία διανυκτέρευση, πολλές φορές σε σκηνή ή τροχόσπιτο κοντά στη λίμνη. Ανάλογες οργανωμένες δραστηριότητες ήπιου αθλητισμού στην περιοχή δεν αναπτύσσονται παρά σε ελάχιστο βαθμό από επαγγελματίες, παρόλο το ότι το φυσικό περιβάλλον παρουσιάζει πολλές ευκαιρίες.

Στις περισσότερες ορεινές και ημιορεινές περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλους, οι παρεχόμενες υπηρεσίες υποδοχής, εστίασης, αναψυχής και φιλοξενίας επισκεπτών παρουσιάζουν βελτίωση, με αποτέλεσμα ο τουρισμός να δύναται να αποτελέσει έναν από τους αναπτυσσόμενους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας. Μία από τις σημαντικότερες τουριστικές υποδομές της Περιφερειακής Ενότητας Φλώρινας είναι το χιονοδρομικό κέντρο της Βίγλας, το οποίο βρίσκεται στο σημείο που ενώνονται η οροσειρά του Βιτσίου με την οροσειρά του Βαρνούντα (Περιστερίου) σε απόσταση 19 χλμ δυτικά από τη πόλη της Φλώρινας και σε υψόμετρο 1600 - 1900μ.

Σημαντικό έργο για την περιοχή μελέτης αλλά και για ολόκληρη την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας αποτελεί η Εγνατία οδός και οι κάθετοι σε αυτή άξονες. Οι νέοι οδικοί άξονες άρουν σε μεγάλο βαθμό την απομόνωση της περιοχής, γεγονός που έχει θετικό αντίκτυπο στη λειτουργία του χώρου, στην προσβασιμότητα της περιοχής αλλά και στους οικονομικούς δείκτες.

Ενδεικτικά, στον ακόλουθο πίνακα παρατίθενται στοιχεία σχετικά με τους απασχολούμενους στον τουρισμό και στο ξενοδοχειακό δυναμικό της περιοχής.

Πίνακας 2: Απογραφή Πληθυσμού 2011. Απασχολούμενοι κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης & Άλλοι κλάδοι)

Περιοχή μόνιμης κατοικίας	Σύνολο	ΚΛΑΔΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	
		Θ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	ΆΛΛΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ¹
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	3.727.633	291.589	3.436.044
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	15.354	936	14.418
ΔΗΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	9.960	604	9.356
ΔΗΜΟΣ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	4.853	290	4.563
ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ	541	42	499

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 3: Πληρότητα Κλινών στο Νομό Φλώρινας, έτη 2016-2020

Έτος	2016	2017	2018	2019	2020
Σύνολο Ελλάδας (μ.ο. όλων των νομών)	50,1%	51,9%	50,6%	48,7%	29,6%
Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας (μ.ο. Νομών Καστοριάς, Κοζάνης, Φλώρινας, Γρεβενών)	15,9%	17,0%	17,0%	15,3%	12,8%
Νομός Φλώρινας	9,1%	10,5%	8,4%	10,5%	9,7%

πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία

Ενδεικτικά, σε απόλυτα νούμερα, κατά το 2019 στην Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας οι διανυκτερεύσεις ημεδαπών ήταν 36.582 και αλλοδαπών 4.624 (σύνολο 41.206). Το 2020, οι διανυκτερεύσεις ημεδαπών ήταν 23.197 και αλλοδαπών 897 (σύνολο 24.094). (ΕΛΣΤΑΤ)

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι η πληρότητα των ξενοδοχειακών μονάδων είναι μικρή και ότι θα πρέπει να βρεθούν τρόποι να προσελκυσθούν τουρίστες στην περιοχή.

Σύμφωνα με το Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό, οι ορεινές αγροτικές περιοχές της Φλώρινας και του Αμυνταίου θα πρέπει να αποτελέσουν περιοχές δυναμικής τουριστικής ανάπτυξης, ενώ η Φλώρινα προτείνεται να αποτελέσει τουριστικό κέντρο της περιοχής, αφού διαθέτει ιδιαίτερη τοπική καλλιτεχνική και αρχιτεκτονική παράδοση. Για την περιοχή του Αμυνταίου και ειδικά για την περιοχή των λιμνών Βεγορίτιδας-Πετρών προτείνεται η προστασία του υδάτινου δυναμικού και του περιβάλλοντος αλλά και η δημιουργία προϋποθέσεων για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων τουρισμού και αναψυχής.

¹ Άλλοι κλάδοι: Α. ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ ΣΤ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ, Ζ. ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΚΛΕΤΩΝ, Η. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ, Ν. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ, Ξ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ - ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ, Ο. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, Π. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ, ΛΟΙΠΟΙ ΚΛΑΔΟΙ

Τη μεγαλύτερη τουριστική κίνηση στην περιοχή παρουσιάζει το Νυμφαίο, που αποτελεί χαρακτηρισμένο διατηρητέο παραδοσιακό οικισμό, με ξενώνες που φιλοξενούν το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών με διανυκτέρευση. Στα γύρω χωριά είναι κυρίως οι ταβέρνες και τα εστιατόρια που επωφελούνται από την τουριστική κίνηση, με ολιγόωρη παραμονή δηλαδή των επισκεπτών.

Κοντά στο Νυμφαίο λειτουργεί και το κατασκηνωτικό κέντρο της ΧΑΝΘ (Χριστιανική Αδελφότητα Νέων Θεσσαλονίκης), όπου κατά τους καλοκαιρινούς μήνες φιλοξενεί περίπου 200 άτομα. Είναι ενδιαφέρον το ότι η εγκατάσταση της κατασκήνωσης επιδιώχθηκε από ντόπιους επιχειρηματίες ακόμα από τη δεκαετία του 1990, καθώς είχε γίνει αντιληπτό ότι μπορούσε να συντελέσει στην προσέλκυση επισκεπτών με σεβασμό προς τη φύση.

Επίσης, στην περιοχή του Αμυνταίου δραστηριοποιείται, από το 1992, η περιβαλλοντική οργάνωση του Αρκτούρου, με το καταφύγιο της αρκούδας στο Νυμφαίο και του λύκου στις Αγραπιδιές, με τη λειτουργία του Περιβαλλοντικού Κέντρου στον Αετό και του κέντρου Ενημέρωσης στο Νυμφαίο.

Σε επίπεδο αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, έχουν γίνει προσπάθειες ανάδειξης του τουριστικού προϊόντος της περιοχής, κυρίως μέσω τουριστικού οδηγού στις ηλεκτρονικές πλατφόρμες των Δήμων. Σύμφωνα με συνεντεύξεις εργαζομένων κι αιρετών στο Δήμο Αμυνταίου, η έλλειψη προσωπικού καθιστά δύσκολη την περαιτέρω ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος.

Μία προσπάθεια σημαντική για το Δήμο είναι η οργάνωση περιπατητικών διαδρομών στην περιοχή του, οι οποίες θα περνούν από αξιοθέατα του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, ενώ οι περιπατητές θα έρχονται σε επαφή με τοπικά προϊόντα και υπηρεσίες. Η περιοχή προσφέρεται για την ανάπτυξη του περιπατητικού τουρισμού, καθώς μπορεί να αξιοποιηθεί η ευκαιρία του Ευρωπαϊκού μονοπατιού μεγάλων αποστάσεων E4. Το Ευρωπαϊκό μονοπάτι μεγάλων αποστάσεων E4 είναι διεθνές μονοπάτι που διαμορφώθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση Ορεινής Πεζοπορίας (E.W.V.) και περνά από τις χώρες Ισπανία, Γαλλία, Ελβετία, Γερμανία, Αυστρία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Ελλάδα και καταλήγει στην Κύπρο. Στην περιοχή μελέτης το μονοπάτι περνάει λίγο έξω από το Νυμφαίο, στη διαδρομή μέσα στο κοινοτικό δάσος οξιάς.

Προσπάθειες έχουν πραγματοποιηθεί από τον ιδιωτικό τομέα, κυρίως αναφορικά με τη διασύνδεση τοπικών επιχειρήσεων, προϊόντων και υπηρεσιών και με την κοινή τους προβολή. Ένα παράδειγμα τέτοιας προσπάθειας αποτελεί η πρωτοβουλία «Αμύνταιον Οίνος», που ιδρύθηκε το 2008 από τους τοπικούς οινοποιούς, με τη μορφή αστικής εταιρείας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, θέλοντας να καλύψει τις αυξημένες ανάγκες της οινοποιίας του νομού Φλώρινας και ειδικότερα της περιοχής του Αμυνταίου, ως προς την υποστήριξη των συμφερόντων της στον ελληνικό και διεθνή χώρο.

Κύριος σκοπός της Αμύνταιον Οίνος είναι η ανάληψη δράσεων και πρωτοβουλιών που συμβάλλουν στην μελέτη, ταυτοποίηση, διαφύλαξη, προβολή και προώθηση των ποικιλιών αμπέλων του Νομού Φλώρινας, ενώ στους στόχους της συμπεριλαμβάνεται και η στήριξη της αειφόρου ανάπτυξης της περιοχής του Αμυνταίου. Η δράση της έχει συνδεθεί με τη γενικότερη προώθηση της περιοχής του Αμυνταίου και της πλούσιας φύσης, ενώ η χρηματοδότηση προέρχεται μέσω των ευρωπαϊκών ταμείων, στο πλαίσιο προγραμμάτων.

Στην περιοχή μελέτης και ιδιαίτερα στο Αμύνταιο, οινοποιοί δραστηριοποιούνται και στο πλαίσιο των Δρόμων του Κρασιού της Βορείου Ελλάδος, με τη Διαδρομή των Λιμνών η οποία γεωγραφικά ταυτίζεται με τις αμπελοοινικές περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας και

συγκεκριμένα με το Βελβεντό Κοζάνης, τη Σιάτιστα Κοζάνης, τη Μεταμόρφωση Καστοριάς και το Αμύνταιο Φλώρινας. Από τους Δρόμους του Κρασιού της Βορείου Ελλάδος διοργανώνονται εκδηλώσεις με κύριο θέμα το κρασί, εκθέσεις, καλλιτεχνικές δραστηριότητες, δράσεις προώθησης του οινοτουρισμού, κ.λπ., στις περιοχές των συμμετεχόντων οινοποιών.

Έλλειψη παρατηρείται αναφορικά με κάποια οριζόντια οργανωμένη προσπάθεια από τους παραγωγούς και τους επιχειρηματίες της περιοχής με στόχο την προώθηση των προϊόντων και των υπηρεσιών τους, παρόλο το ότι παγκοσμίως βλέπουμε επιτυχημένα παραδείγματα ανάλογων πρακτικών.

4.5 Ανάλυση δράσης και ευαισθητοποίηση στην περιοχή

Στο πλαίσιο της έρευνας, οι 11 από τους 20 ερωτηθέντες των συνεντεύξεων είναι/ ήταν εθελοντές ή και θα ήθελαν να δραστηριοποιούνται εθελοντικά σε δράσεις σχετικές με την προστασία και την ανάπτυξη της περιοχής τους. Ένα πακέτο εθελοντικής δραστηριότητας όπως αυτό της οργάνωσης του Αρκτούρου, το οποίο καλύπτει τουλάχιστον τη διαμονή των εθελοντών λαμβάνει αυξημένη ανταπόκριση, σε σχέση με κάποιο κατά το οποίο οι εθελοντές θα κληθούν να καλύψουν όλα τα έξοδά τους, σύμφωνα με εργαζόμενους σε υπηρεσίες περιβάλλοντος. Οι ίδιοι, από την εμπειρία τους στις υπηρεσίες και στους φορείς, υποστηρίζουν πως ενδιαφέρουσα δυνατότητα κρίνεται η ανάπτυξη εθελοντικού προγράμματος ερευνητών – μελετητών στην περιοχή. Επίσης, σύμφωνα με μέλη ομάδων προστασίας του περιβάλλοντος της περιοχής, ακόμα και η εθελοντική ενασχόληση των σταθερών μελών των ομάδων είναι πια δυσκολότερη, λόγω των οικονομικών δυσχερειών που βιώνουν.

4.5.1 Η Περιβαλλοντική Οργάνωση του Αρκτούρου

Η περιβαλλοντική οργάνωση του Αρκτούρου δραστηριοποιείται στην περιοχή του Αμυνταίου από το 1992, με το καταφύγιο της αρκούδας στο Νυμφαίο και του λύκου στις Αγραπιδιές, με τη λειτουργία του Περιβαλλοντικού Κέντρου στον Αετό και του κέντρου Ενημέρωσης στο Νυμφαίο. Αποτελεί μία από τις σημαντικότερες περιβαλλοντικές οργανώσεις στην Ελλάδα, ενώ έχει συμβάλει σημαντικά στην έρευνα και προστασία της άγριας ζωής και στην ευαισθητοποίηση του ανθρώπου. Καθώς ο Αρκτούρος επανδρώνεται από εξειδικευμένο κι έμπειρο προσωπικό σχετικά με την αρκούδα, αποτελεί σημείο αναφοράς για τις τοπικές αρχές και καλείται να συνδράμει σε περιπτώσεις ατυχημάτων, εισβολής αρκούδας σε ιδιοκτησίες κ.ά., ενώ συμμετέχει και στην τοπική Ομάδα Άμεσης Επέμβασης. Επιπλέον, συχνά οι άνθρωποι του Αρκτούρου δέχονται παράπονα από κτηνοτρόφους και γεωργούς της περιοχής για ζημίες από την αρκούδα, σε καθημερινή βάση εκτός από την περίοδο Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου, σύμφωνα με το Διευθυντή του Περιβαλλοντικού Κέντρου του Αρκτούρου.

Σύμφωνα με κατοίκους και επαγγελματίες του τουρισμού της περιοχής, πολύ μεγάλο ποσοστό των τουριστών που επισκέπτονται την περιοχή θα επισκεφθούν και το καταφύγιο της αρκούδας, ανεξάρτητα από τον τόπο παραμονής τους, καθώς οι αποστάσεις είναι κοντινές. Η ύπαρξη του Περιβαλλοντικού Κέντρου του Αρκτούρου αποτελεί, σύμφωνα με τους ερωτηθέντες στο πλαίσιο της μελέτης, ένα σημαντικό πλεονέκτημα για την προσέλκυση επισκεπτών, καθώς στη συντριπτική πλειοψηφία τους, οι τουρίστες της

περιοχής το επισκέπτονται, ενώ για κάποιους αποτελεί και τον κύριο λόγο του ταξιδιού τους.

Στον Πίνακα 4, παρουσιάζεται η επισκεψιμότητα στα καταφύγια αρκούδας, λύκου καθώς και στο κέντρο ενημέρωσης αρκούδας, της τελευταίας πενταετίας (2017 - 2021). Από τον πίνακα προκύπτει σταδιακή αύξηση των επισκέψεων στο διεθνές περιβαλλοντικό κέντρο του Αρκτούρου κατά τα έτη 2017 έως 2019, ενώ σημειώθηκε σημαντική πτώση το έτος 2020 όπως ήταν και αναμενόμενο λόγω των περιοριστικών μέτρων που ελήφθησαν για την πανδημία Covid19. Το έτος 2021 η ανάκαμψη ήταν σημαντική χωρίς όμως να φτάσει τα επίπεδα των προ πανδημίας ετών. Τα στοιχεία επισκεψιμότητας του Περιβαλλοντικού κέντρου υποδηλώνουν την οικονομική επιρροή (προστιθέμενη αξία) που έχει ο βιότοπος της καφέ αρκούδας στην περιοχή του έργου.

Πίνακας 4: Ο αριθμός των επισκεπτών στο Διεθνές Περιβαλλοντικό Κέντρο ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ της τελευταίας πενταετίας

Έτος	2017	2018	2019	2020	2021
Καταφύγιο αρκούδας	30.355	29.482	31.678	15.957	26.754
Καταφύγιο λύκου	6.537	7.519	8.737	1.814	1.259
Κέντρο ενημέρωσης αρκούδας	3.071	4.948	4.060	2.282	3.165
Σύνολο	39.963	41.949	44.475	20.053	31.178

Πηγή: ΑΚΤΟΥΡΟΣ 2022

Οι άνθρωποι του Αρκτούρου μέσω της καθημερινής διάδρασης με τους κατοίκους και με τους επαγγελματίες του τουρισμού της περιοχής και μέσω συζητήσεων στις οποίες έχουν συμμετάσχει, τους ενθαρρύνουν να εκμεταλλευτούν την ύπαρξη του φορέα και του Περιβαλλοντικού Κέντρου, προωθώντας τις ιδιαίτερες ξεναγήσεις που γίνονται στα καταφύγια των άγριων ζώων και στο Κέντρο Ενημέρωσης στους επισκέπτες τους και τονίζοντας την ιστορική δράση του φορέα στην περιοχή. Ακόμη, είναι ανοιχτοί σε προτάσεις διασύνδεσης με πρωτοβουλίες ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας μέσω του τουρισμού, της προώθησης των τοπικών προϊόντων, κ.λπ.

4.5.2 Η περιβαλλοντική οργάνωση για την άγρια ζωή και τη φύση «Καλλιστώ»

Η Περιβαλλοντική Οργάνωση για την Άγρια Ζωή και τη Φύση ΚΑΛΛΙΣΤΩ δημιουργήθηκε το 2004 στη Θεσσαλονίκη, από επιστήμονες με εμπειρία και εξειδίκευση σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Ως μια Μη Κερδοσκοπική Περιβαλλοντική Οργάνωση, λειτουργεί κυρίως με χρηματοδοτικά μέσα από διάφορα ευρωπαϊκά προγράμματα, όπως το LIFE, και δευτερευόντως με χορηγίες και κρατικές χρηματοδοτήσεις. Αποτελείται από μία ομάδα ειδικών επιστημόνων με μεγάλη εμπειρία και εξειδίκευση σε περιβαλλοντικά ζητήματα, σε συνεργασία με ευαισθητοποιημένους πολίτες. (Νεφέλη Κωτίτσα, 2017)

Η οργάνωση δίνει ιδιαίτερο βάρος στην αρμονική συνύπαρξη του ανθρώπου με την αρκούδα και το λύκο, στηρίζοντας μέτρα όπως η εγκατάσταση ηλεκτροφόρων περιφράξεων (π.χ. μέσω της παραχώρησης ηλεκτρικών περιφράξεων για πιλοτική χρήση από αγρότες,

μελισσοκόμους και κτηνοτρόφους σε περιοχές παρουσίας αρκούδας) και η δικτύωση κατόχων καλών σκύλων φύλαξης και ενδιαφερομένων

Επίσης, συμμετέχει, όπως και ο «ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ» στις Ομάδες Άμεσης Επέμβασης, και υποστηρίζει έμπρακτα τις αρμόδιες αρχές (Δασική Υπηρεσία, Αστυνομία, Τοπική Αυτοδιοίκηση κ.λπ.) και τους κατοίκους των περιοχών που δραστηριοποιούνται, ενώ συνέβαλε στη διαμόρφωση του ειδικού πρωτοκόλλου διαχείρισης τέτοιων υποθέσεων, που θεσμοθετήθηκε μέσω της Κοινής Υπουργικής Απόφασης 104180/483/2014.

Η ΚΑΛΛΙΣΤΩ υποστηρίζεται από εθελοντές και τους απασχολεί σε ποικίλες δραστηριότητες, όπως τα καλοκαιρινά εθελοντικά προγράμματα, εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης του κοινού, περιβαλλοντική εκπαίδευση σε σχολεία ή παιδικές βιβλιοθήκες, εργασίες στη φύση, κ.ά. Τα καλοκαιρινά προγράμματα έχουν διάρκεια 1-2 εβδομάδες, ενώ λαμβάνουν χώρα σε σημαντικούς ορεινούς βιοτόπους, όπου εθελοντές κάθε ηλικίας, μαζί με την ομάδα της ΚΑΛΛΙΣΤΩ και σε συνεργασία με την τοπική κοινωνία, υλοποιούν προγράμματα δασοπροστασίας, συνεργάζονται στην έρευνα για τη φύση και την ιστορία της περιοχής, σχεδιάζουν και υλοποιούν δημιουργικές παρεμβάσεις στο πεδίο, ενημερώνουν επισκέπτες και παραγωγούς, βοηθάν στην επόπτευση των Προστατευόμενων Περιοχών.

4.5.3 Εθελοντισμός - Τοπικές ομάδες και σύλλογοι

Στην περιοχή δραστηριοποιείται ένας αριθμός περιβαλλοντικών και πολιτιστικών συλλόγων. Στις δραστηριότητές τους περιλαμβάνονται δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του τοπικού πληθυσμού, καθαρισμοί περιοχών φυσικού περιβάλλοντος, εκπόνηση μελετών και λευκωμάτων, πολιτιστικές εκδηλώσεις, κ.λπ. Οι σύλλογοι με τη σημαντικότερη περιβαλλοντική δραστηριότητα είναι:

- Σύλλογος Προστασίας Βεγορίτιδας
- Περιβαλλοντικός Σύλλογος Πληττομένων Βαλτονέρων
 - Οι δραστηριότητές τους αφορούν αποκλειστικά την περιβαλλοντική ζημία από τη λειτουργία του λιγνιτωρυχείου Αναργύρων και περιλαμβάνουν εισηγήσεις στο περιφερειακό συμβούλιο, δικτύωση με την επιστημονική κοινότητα για την κατάρτιση μελετών (π.χ. σεισμολογικό κέντρο Ελλάδας), κ.λπ.
- Σύλλογος Προστασίας Περιβάλλοντος και Πολιτιστικής Κληρονομιάς Αμυνταίου
- Πολιτιστικός, Περιβαλλοντικός και Αθλητικός Σύλλογος «Ο Άγιος Γερμανός»
 - Πραγματοποιεί κυρίως πολιτιστικές εκδηλώσεις με θέμα τα τοπικά έθιμα, μουσικές εκδηλώσεις, κ.λπ.
- Εταιρεία Λιμναίου Τουρισμού Βεγορίτιδας – Πετρών

Στην περιοχή του Αμυνταίου λειτουργεί ο Κυνηγετικός Σύλλογος Αμυνταίου, στον οποίο οι κυνηγοί μέλη που εκδίδουν κάθε χρόνο άδεια θήρας είναι 300-320 άτομα, ενώ μαζί με όσους περιστασιακά εκδίδουν άδεια, υπολογίζεται ότι 400 άτομα από την περιοχή Αμύνταιου, κάθε χρόνο ή περιστασιακά ασχολούνται με την θηρευτική δραστηριότητα, σύμφωνα με επιστημονικό συνεργάτη του Συλλόγου. Στην περιοχή της Φλώρινας, οι κυνηγοί-μέλη του Κυνηγετικού Συλλόγου είναι 1.300, από τους οποίους οι 900 είναι ενεργά μέλη και εκδίδουν άδεια θήρας κάθε χρόνο και οι 400 περιστασιακά. Οι δύο Κυνηγετικοί Σύλλογοι υπάγονται στην Κυνηγετική Ομοσπονδία Μακεδονίας – Θράκης.

Πέρα από τους κυνηγούς της περιοχής, κάθε χρόνο πριν την έναρξη της κυνηγετικής περιόδου έρχονται εκδρομείς από όλη την Ελλάδα. Συγκεκριμένα, στην περιοχή του Αμυνταίου οι επισκέπτες κυνηγοί υπολογίζονται από τους θηροφύλακες της ομοσπονδίας στα 200 άτομα και άλλα 200-300 άτομα στην περιοχή της Φλώρινας. Οι περισσότεροι εκδρομείς πηγαίνουν στη Φλώρινα στις 20 Αυγούστου, όταν είναι η έναρξη της εποχής θήρας του τρυγονιού και του ορτυκιού και στις 15 Σεπτεμβρίου όταν επιτρέπεται το κυνήγι λαγού και ο αγριόχοιρου. Φυσικά, τα νούμερα εξαρτώνται από την οικονομική δυνατότητα των κυνηγών καθώς και από τη ποσότητα των θηραμάτων.

Οι κυνηγοί αποτελούν μία ομάδα ανθρώπων που έρχονται πολύ συχνά σε επαφή με την αρκούδα, λόγω των περιοχών στις οποίες κυκλοφορούν. Τα περιστατικά θάλασης ή συνάντησης αρκούδας δεν καταγράφονται, ωστόσο όλοι οι ερωτηθέντες υποστηρίζουν πως είναι πολύ συχνότερα από ότι παλαιότερα (π.χ. πριν 10 χρόνια). Οι κυνηγοί είναι ενημερωμένοι για το βέλτιστο τρόπο συμπεριφοράς κοντά σε άγρια ζώα, από τις συναντήσεις με επιστημονικούς συνεργάτες στο σύλλογό τους, αλλά και μέσω των κυνηγετικών εντύπων και ιστοσελίδων της ομοσπονδίας τους. Οι δύο σύλλογοι απασχολούν συνολικά τέσσερις θηροφύλακες, των οποίων η αμοιβή καλύπτεται αποκλειστικά από τις συνδρομές των μελών τους. Η δραστηριότητα των θηροφυλάκων και οι ετήσιες φιλοθηραματικές δαπάνες, προσφέρουν στην προστασία του οικοτόπου της αρκούδας, ενώ πραγματοποιούνται πάντα σε συνεργασία με τις δασικές υπηρεσίες.

Πέρα από τους συλλόγους και τις περιβαλλοντικές οργανώσεις, ένα παράδειγμα εθελοντισμού αποτελούν προσωπικές πρωτοβουλίες επιστημόνων που εκπονούν έρευνες και μελέτες σχετικά με το φυσικό περιβάλλον της περιοχής και τις διαθέτουν στις τοπικές αρχές και φορείς. Οι φορείς της περιοχής (δήμοι, διευθύνσεις της Περιφερειακής Ενότητας, κ.λπ.) έχουν συνεργαστεί με την ακαδημαϊκή κοινότητα στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων.

4.5.4 Τοπικές αρχές

Η Διεύθυνση Δασών Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας είναι ο υπεύθυνος φορέας για τη διαχείριση των δασών, την προστασία της άγριας πανίδας και χλωρίδας, την αγροτική ασφάλεια, κ.λπ. Η υπηρεσία συμμετέχει στη Συντονιστική Επιτροπή διαχείρισης «κρίσεων», ενώ η Ομάδα Άμεσης Παρέμβασης απαρτίζεται και από προσωπικό της Διεύθυνσης Δασών, όπως προβλέπεται και από την Κ.Υ.Α. υπ' αριθμ. 104180/433/2014. Η υπηρεσία ασχολείται επίσης με την παρακολούθηση της λαθροθηρίας, της τοποθέτησης δηλητηριασμένων δολωμάτων και άλλων παρανομιών, με γνωμοδοτήσεις για διάφορα έργα, κ.λπ. Επισημάνθηκε από τον προϊστάμενο της Διεύθυνσης Δασών πως η υπηρεσία δε διαθέτει την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή, ενώ το προσωπικό της δεν έχει λάβει συγκεκριμένη εκπαίδευση για το χειρισμό περιστατικών εμπλοκής με την άγρια πανίδα.

Η Διεύθυνση Δασών συμβάλλει επίσης στην ενημέρωση κι ευαισθητοποίηση των πολιτών, μέσω ομιλιών σε σχολεία. Παρ' όλα αυτά, δεν έχουν γίνει κάποιες δράσεις-ενημερώσεις για την άγρια ζωή.

5. ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

Με στόχο την αξιολόγηση των κοινωνικο-οικονομικών επιπτώσεων του έργου πραγματοποιήθηκε έρευνα/συνεντεύξεις με δομημένο ερωτηματολόγιο σε δύο φάσεις, το πρώτο έτος (2017) και το τελευταία εξάμηνο του έργου (2021). Ως μέθοδος δειγματοληψίας ακολουθήθηκε η αναλογική στρωματοποιημένη δειγματοληψία, καθώς ο πληθυσμός είναι σχετικά μικρός και με μικρή γεωγραφική διασπορά. Επειδή μας ενδιαφέρει το χαρακτηριστικό της επιρροής ή μη του οικοτόπου της αρκούδας στην καθημερινότητα των κατοίκων, ως στρώματα επιλέχθηκαν κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας.

Οι κλάδοι της γεωργίας-κτηνοτροφίας και του τουρισμού είναι οι δύο κλάδοι δραστηριότητας που δυνητικά επηρεάζονται περισσότερο από την ύπαρξη της αρκούδας στην περιοχή, οι αγρότες μέσω της επαφής μαζί της και οι επαγγελματίες του τουρισμού θετικά. Συνεπώς, στο δείγμα που επιλέχθηκε έγινε προσπάθεια να τηρηθεί η αναλογία με το ποσοστό των οικονομικά ενεργών στους κλάδους ενδιαφέροντος. Εκτός από τους κλάδους γεωργίας-κτηνοτροφίας και τουρισμού, στο σύνολο των ερωτηματολογίων συμπεριλήφθηκαν εργαζόμενοι στην τοπική αυτοδιοίκηση, επαγγελματίες στον τομέα των περιβαλλοντικών επιστημών, εργαζόμενοι σε άλλες υπηρεσίες, κ.λπ.

Το ερωτηματολόγιο, ήταν δομημένο σε τέσσερις ενότητες. Συγκεκριμένα:

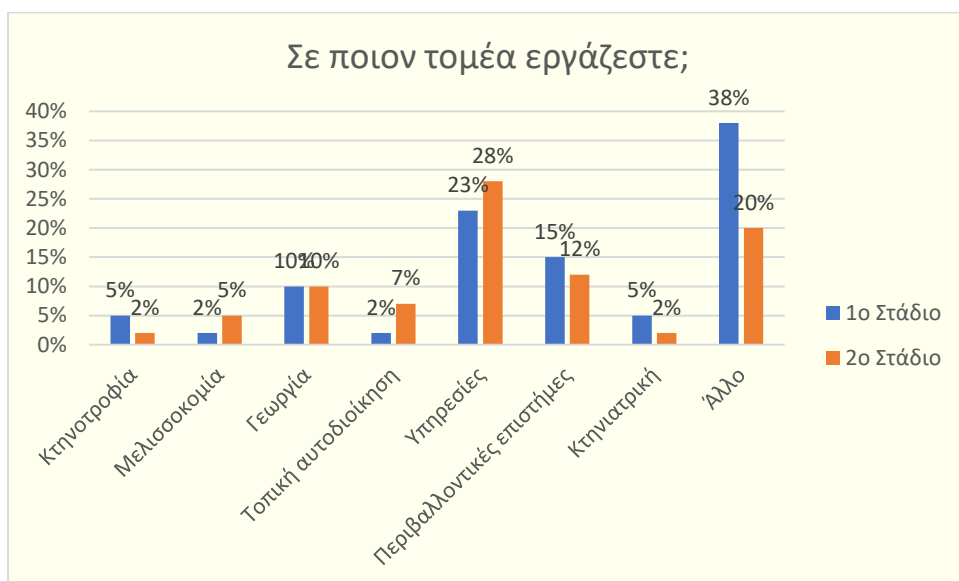
- Βασικές ερωτήσεις (περιοχή κατοικίας, διαμονής κ.λπ.)
- Ερωτήσεις διερεύνησης των γνώσεων για το φυσικό περιβάλλον της αρκούδας
- Ερωτήσεις διερεύνησης της άποψης των ερωτηθέντων στον βαθμό επιρροής του οικοτόπου της καφέ αρκούδας στην οικονομία και την απασχόληση
- Ερωτήσεις διερεύνησης του βαθμού ασφάλεια που νιώθουν κατά τη συμβίωση τους με τον βιότοπο της καφέ αρκούδας
- Δημογραφικά στοιχεία των ερωτηθέντων

Στη συνέχεια δίνονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης των ερωτηματολογίων, συνολικά 77, στα δύο διαφορετικά στάδια διεξαγωγής της έρευνας. Το πρώτο στάδιο αφορούσε την αποτύπωση των χαρακτηριστικών και απόψεων της τοπικής κοινωνίας πριν την εφαρμογή των δράσεων, ενώ το δεύτερο στάδιο επαναλήφθηκε μετά την ολοκλήρωση των δράσεων. Για τη διευκόλυνση της σύγκρισης να αναφερθεί ότι στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων δίνεται η ποσοστιαία συμφωνία των απαντήσεων, και όπου παρατίθεται παρένθεση με ποσοστά δίνεται πρώτα το ποσοστό των ερωτηθέντων κατά το 1^ο στάδιο διεξαγωγής του και στη συνέχεια κατά το 2^ο στάδιο εφαρμογής του.

Επίσης, επισημαίνεται ότι από τα αποτελέσματα που δίνονται γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι υπάρχει σημαντική αλλαγή στις απόψεις των εμπλεκόμενων φορέων που πιθανότατα οφείλεται στην γνώση και ευαισθητοποίηση που παρείχε το έργο αλλά κυρίως στα αποτρεπτικά μέσα που εφαρμόστηκαν και τη λειτουργία της Ομάδας Άμεσης επέμβασης στο πλαίσιο του έργου. Οι επιπτώσεις του έργου κυρίως στην κοινωνία και δευτερευόντως στην οικονομία θα γίνουν ακόμα περισσότερο αντιληπτές στο μέλλον καθώς στην περιοχή υλοποιούνται νέα έργα LIFE (LIFE ARCPOM, LIFE SAFE CROSSING και LIFE BEAR SMART CORRIDOS) που θα διατηρήσουν και θα ενισχύσουν τις θετικές επιπτώσεις του έργου.

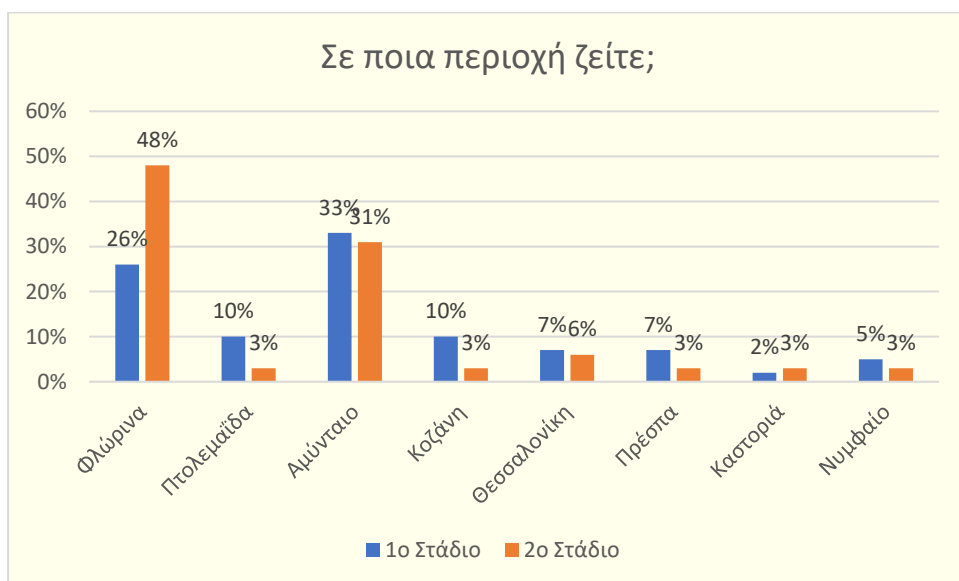
5.1 Βασικές ερωτήσεις

Οι κλάδοι της αγροκτηνοτροφίας και του τουρισμού είναι οι δύο κλάδοι δραστηριότητας που δυνητικά επηρεάζονται περισσότερο από την ύπαρξη της αρκούδας στην περιοχή. Οι αγρότες και οι κτηνοτρόφοι μέσω της επαφής μαζί της επηρεάζονται αρνητικά, ενώ οι επαγγελματίες του τουρισμού θετικά. Συνεπώς, στο δείγμα που επιλέχθηκε έγινε προσπάθεια να τηρηθεί η αναλογία με το ποσοστό των οικονομικά ενεργών στους κλάδους ενδιαφέροντος. Εκτός από τους κλάδους γεωργίας-κτηνοτροφίας και τουρισμού, όπως φαίνεται και στο Γράφημα 1., στο σύνολο των ερωτηματολογίων συμπεριλήφθηκαν εργαζόμενοι στην τοπική αυτοδιοίκηση, επαγγελματίες στον τομέα των περιβαλλοντικών επιστημών, εργαζόμενοι σε άλλες υπηρεσίες, κ.λπ.

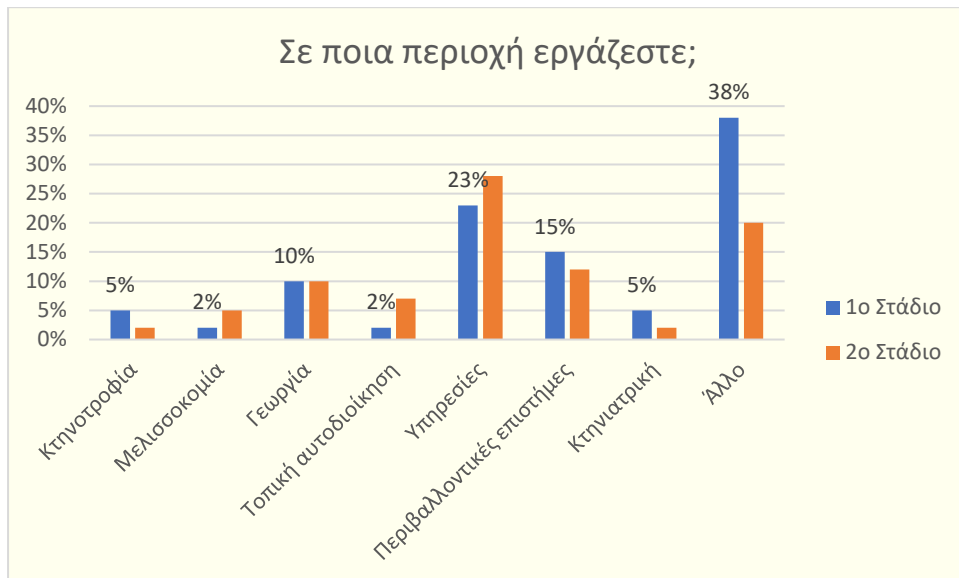

Γράφημα 1: Τομέας εργασίας ερωτηθέντων

Και στα δύο στάδια της έρευνας το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων δήλωσε ως τόπο κατοικίας και εργασίας τους δήμους Φλώρινας και Αμυνταίου (Γράφημα 2 & 3).

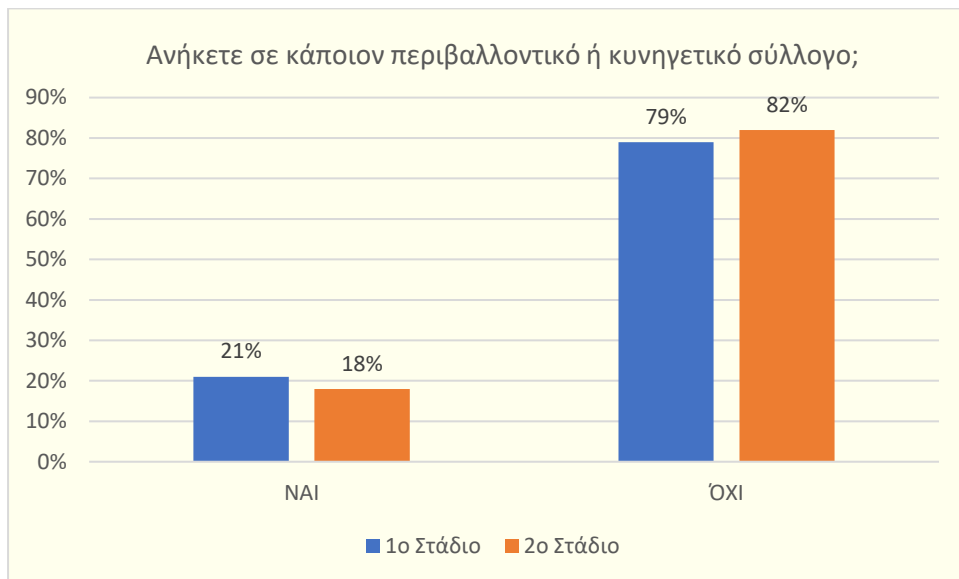

Γράφημα 2: Η περιοχή κατοικίας των ερωτηθέντων

Γράφημα 3: Η περιοχή εργασίας των ερωτηθέντων

Η συμμετοχή των ερωτηθέντων σε περιβαλλοντικούς ή κυνηγετικούς συλλόγους και στα δύο στάδια παρέμεινε στα ίδια ποσοστά με την πλειοψηφία των συμμετεχόντων (79% πριν και 82% μετά) να μην ανήκει σε κάποιον σύλλογο (Γράφημα 4).

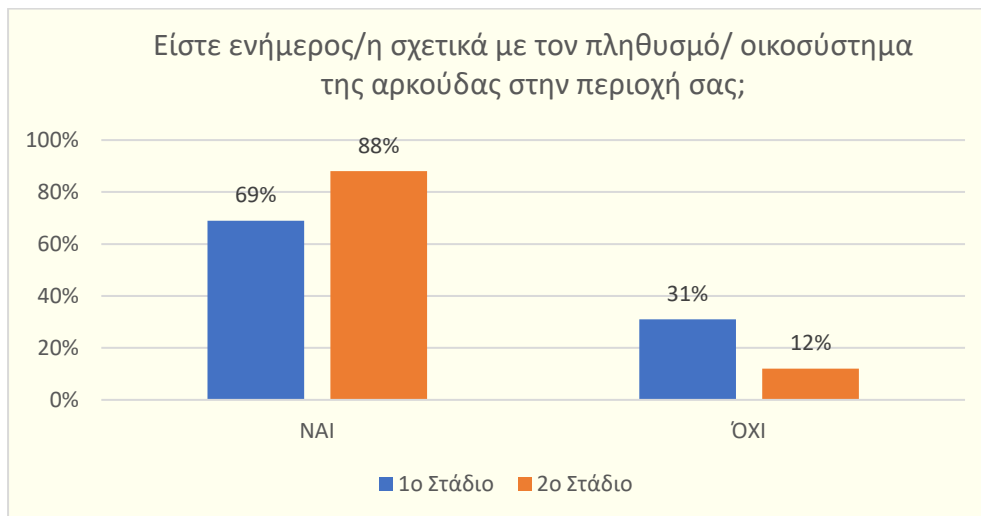

Γράφημα 4: Ποσοστιαία εμφάνιση των ερωτηθέντων που ανήκουν σε συλλόγους.

5.2 Γνώση για το φυσικό περιβάλλον της αρκούδας

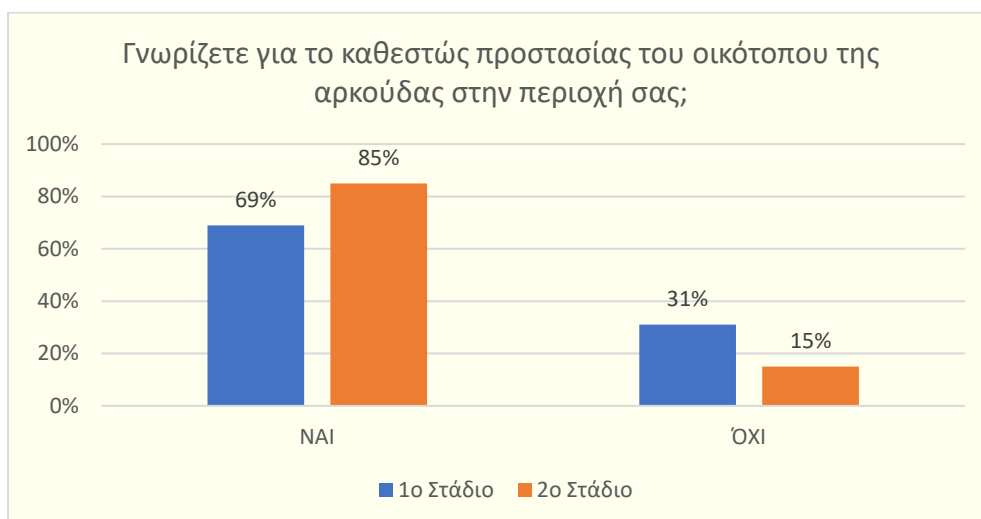
Στη συνέχεια διερευνήθηκε το επίπεδο γνώσεων των ερωτηθέντων για το φυσικό περιβάλλον της αρκούδας, καθώς και η άποψή τους για τη σημασία του οικοτόπου της αρκούδας στο οικοσύστημα της περιοχής. Λόγω του ότι η ομάδα των ανθρώπων που συμμετείχε στην έρευνα ήταν στοχευόμενη, σε ότι αφορά τις γνώσεις σε θέματα του φυσικού περιβάλλοντος της αρκούδας, και στα δύο στάδια η πλειοψηφία κατείχε τη σχετική γνώση από το 1^ο στάδιο της έρευνας. Έτσι, από την ανάλυση των ερωτηματολογίων, προκύπτουν τα παρακάτω:

- Αύξηση του ποσοστού αυτών που έχουν την επίγνωση του πληθυσμού και του οικοσυστήματος της καφέ αρκούδας κατά 19% (Γράφημα 5)

Γράφημα 5: Γνώση του πληθυσμού/οικοσυστήματος της αρκούδας.

- Αύξηση της επίγνωσης του καθεστώτος προστασίας του οικοτόπου της καφέ αρκούδας κατά 15% (Γράφημα 6)

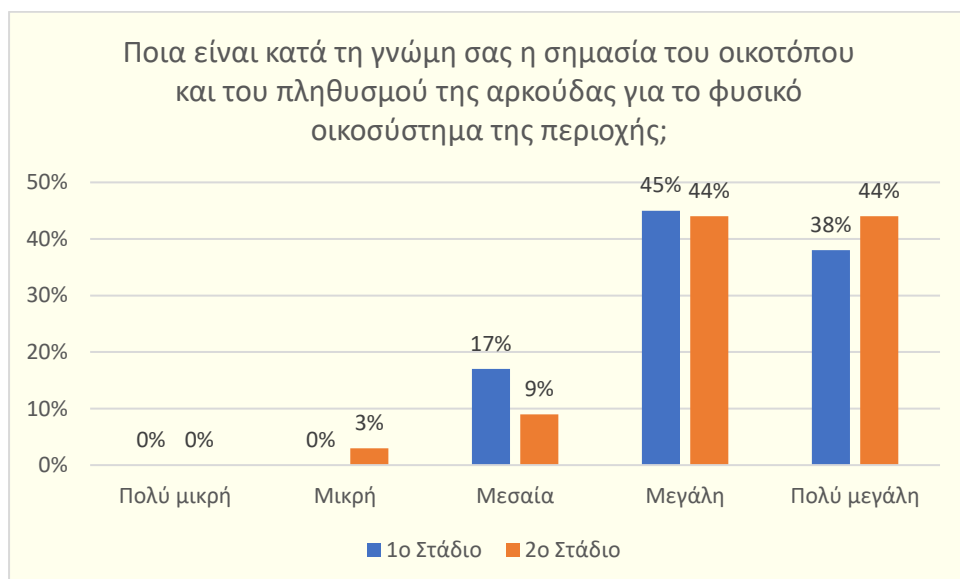
Γράφημα 6: Γνώση του καθεστώτος προστασίας

- Αύξηση της επίγνωσης των ζωνών προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος κατά 12% (Γράφημα 7)

Γράφημα 7: Γνώση των ζωνών προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος

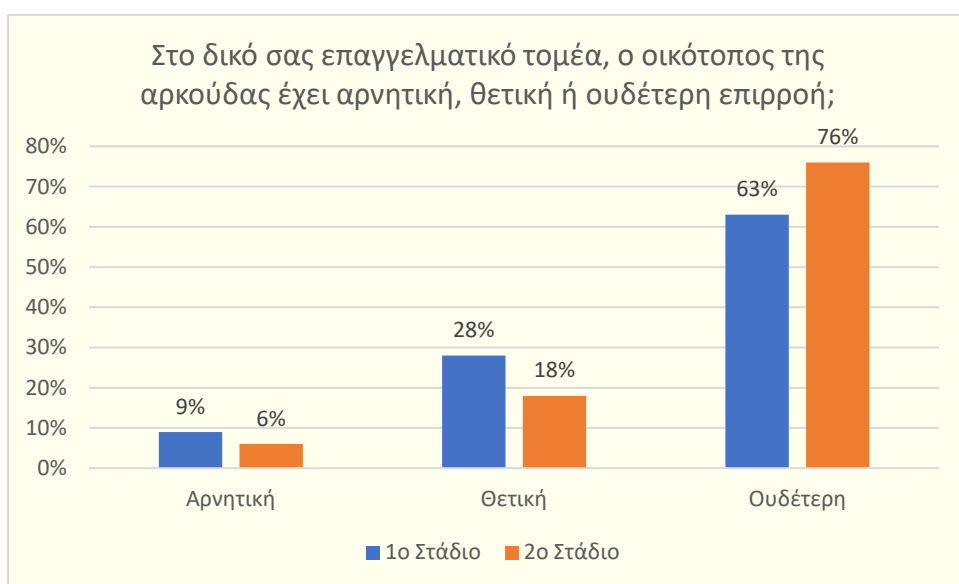
- Και στα δύο στάδια, όπως παρουσιάζεται και στο Γράφημα 8, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί, μεγάλη και πολύ μεγάλη, τη σημασία του οικοτόπου και του πληθυσμού της αρκούδας για το φυσικό οικοσύστημα της περιοχής του Έργου.

Γράφημα 8: Η σημασία του οικοτόπου και του πληθυσμού της καφέ αρκούδας

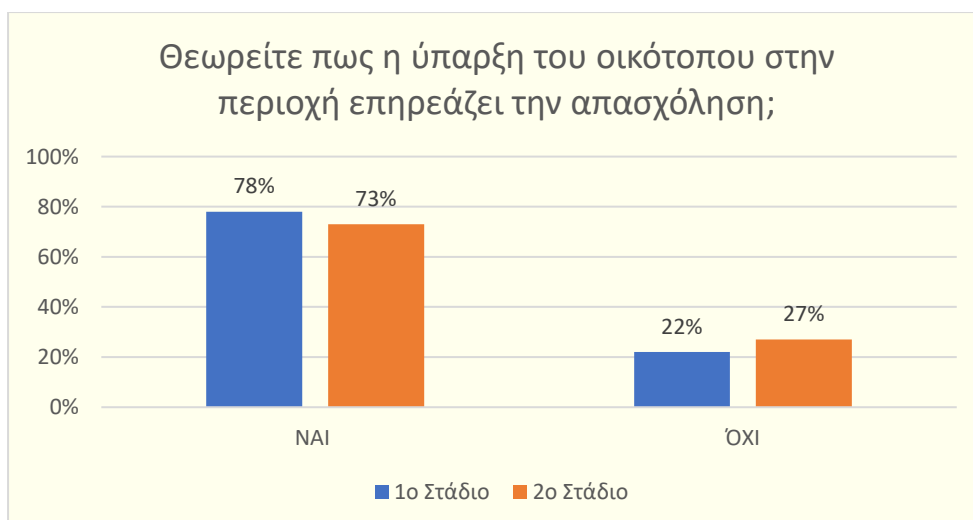
5.3 Άποψη για τον βαθμό επιρροής του οικοτόπου της καφέ αρκούδας στην οικονομία και την απασχόληση της τοπικής κοινωνίας

Το επόμενο τμήμα του ερωτηματολογίου αφορούσε τις επιπτώσεις του οικοτόπου στην τοπική απασχόληση και οικονομία. Στο πρώτο στάδιο της έρευνας η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (63%) θεωρούσε ουδέτερη την επιρροή του οικοτόπου της καφέ αρκούδας, στον επαγγελματικό τομέα, θετική το 28% και αρνητική το 9%. Κατά τη δεύτερη φάση, αυξήθηκε το ποσοστό της ουδέτερης επιρροής σε 76%, η θετική επιρροή μειώθηκε σε 18% και η αρνητική μειώθηκε σε 6%. (Γράφημα 9) Αυτό θα μπορούσε στη δυσμενή περίοδο που πέρασαν και ακόμη περνούν οι διάφοροι κλάδοι λόγω της πανδημίας.

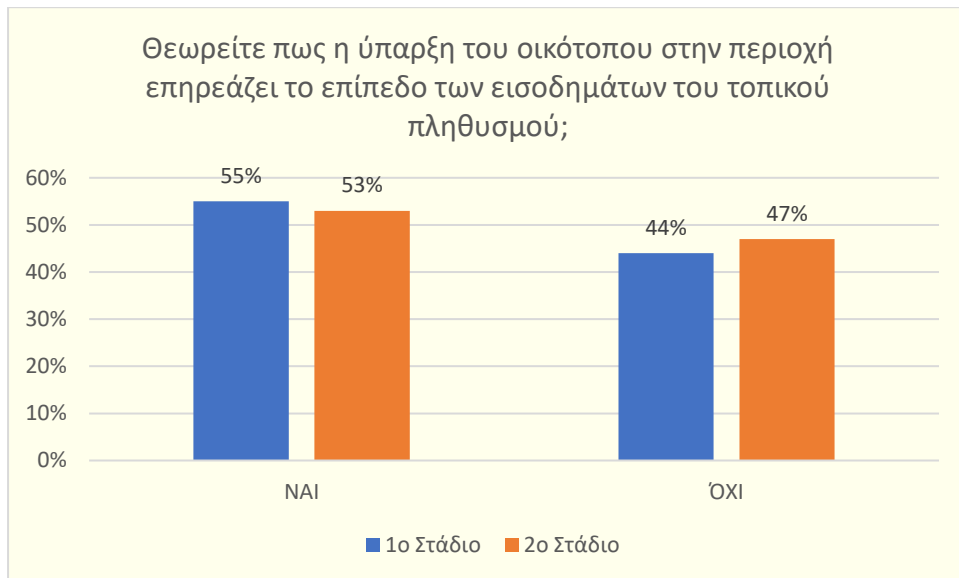

Γράφημα 9: Η επιρροή της αρκούδας στους επαγγελματικούς τομείς

Επιπλέον, μείωση και αύξηση 5%, της θετικής και αρνητικής αντιστοίχως επιρροής στην απασχόληση, παρουσίασαν οι δύο φάσεις της έρευνας (Γράφημα 10). Αντίστοιχη μείωση και αύξηση 2% εμφανίζεται στη θετική και αρνητική επίδραση στο επίπεδο των εισοδημάτων του τοπικού πληθυσμού (Γράφημα 11).

Γράφημα 10: Η επιρροή της αρκούδας στην απασχόληση

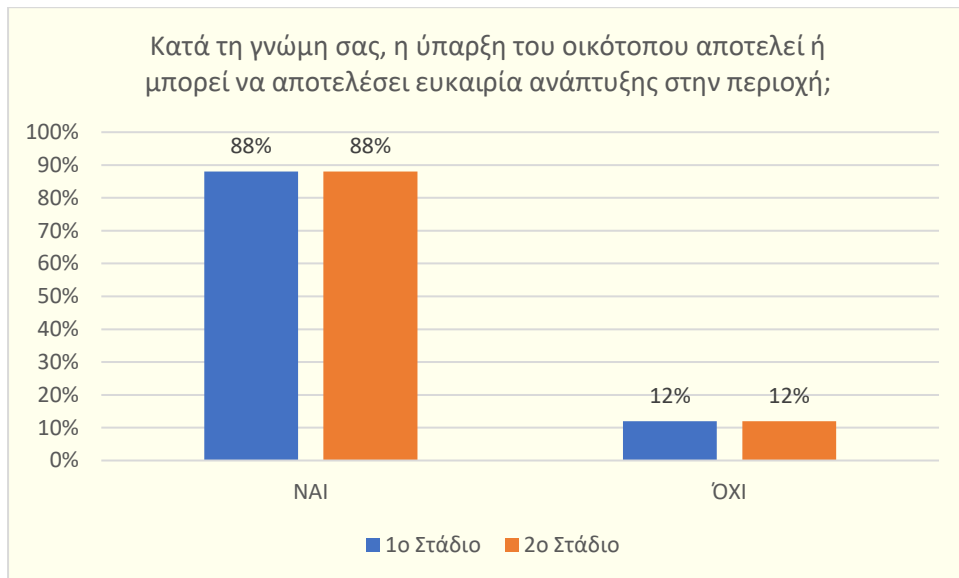
Γράφημα 11: Η επιρροή του οικότοπου της αρκούδας στο επίπεδο των εισοδημάτων του τοπικού πληθυσμού

Όσον αφορά, την επιρροή του οικότοπου στην απασχόληση, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (65% πριν και 76% μετά) θεωρεί ότι επηρεάζει θετικά τον τομέα του εναλλακτικού τουρισμού με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Επίσης, σε ποσοστό 33% κατά το πρώτο στάδιο και 24% κατά το δεύτερο στάδιο θεωρούν ότι ο οικότοπος επιδράει θετικά στο προσωπικό που απασχολείται στον τομέα της έρευνας (Γράφημα 12).

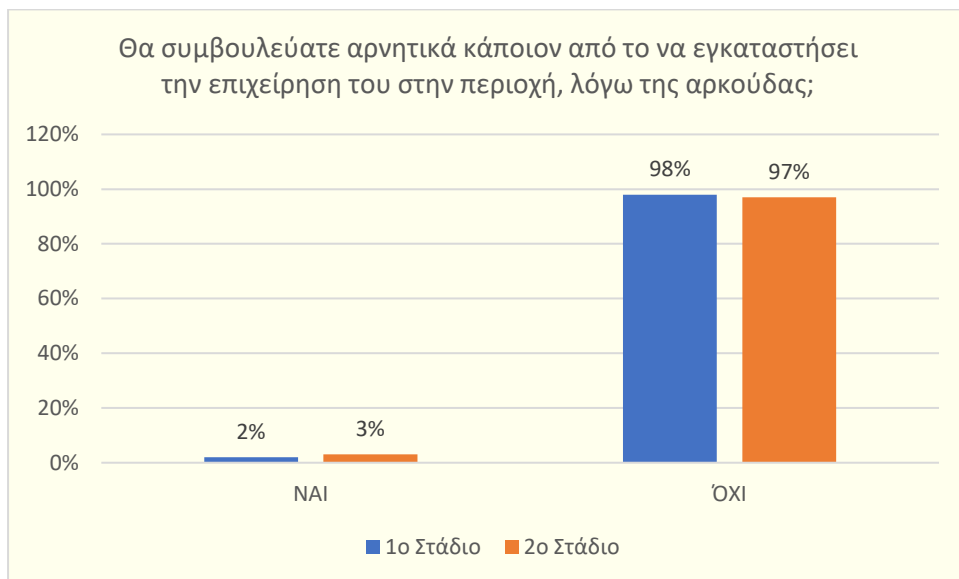
Γράφημα 12: Τρόπος επιρροής στους τομείς τουρισμού, έρευνας, εργασίας κ.λπ.

Ωστόσο, οι ερωτηθέντες σε ποσοστό 88% και στα δύο στάδια, πιστεύουν πως αποτελεί ή μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία ανάπτυξης στην περιοχή (Γράφημα 13).

Γράφημα 13: Η ύπαρξη του οικοτόπου ως ευκαιρία ανάπτυξης στην περιοχή του Έργου

Όπως ακριβώς, οι συμμετέχοντες αναγνωρίζουν τη σημασία του οικοτόπου της καφέ αρκούδας στην ευκαιρία ανάπτυξης της περιοχής του Έργου Life AmyBear, έτσι και θα συμβούλευαν θετικά κάποιον στην εγκατάσταση νέας επιχείρησης στην περιοχή του έργου (Γράφημα 14).

Γράφημα 14: Εγκατάσταση επιχειρήσεων στην περιοχή του έργου

Και στα δύο στάδια διεξαγωγής της έρευνας, οι ερωτηθέντες στις ερωτήσεις που παρουσιάζονται στα Γραφήματα 15 & 16 είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν περισσότερες από μία επιλογές. Όπως παρατηρούμε και στις δύο περιπτώσεις, τόσο στους φορείς όσο και στις δράσεις που επηρεάζουν περισσότερο την προώθηση της τοπικής οικονομίας, υπάρχει μία σχετική διακύμανση μεταξύ των απαντήσεων.

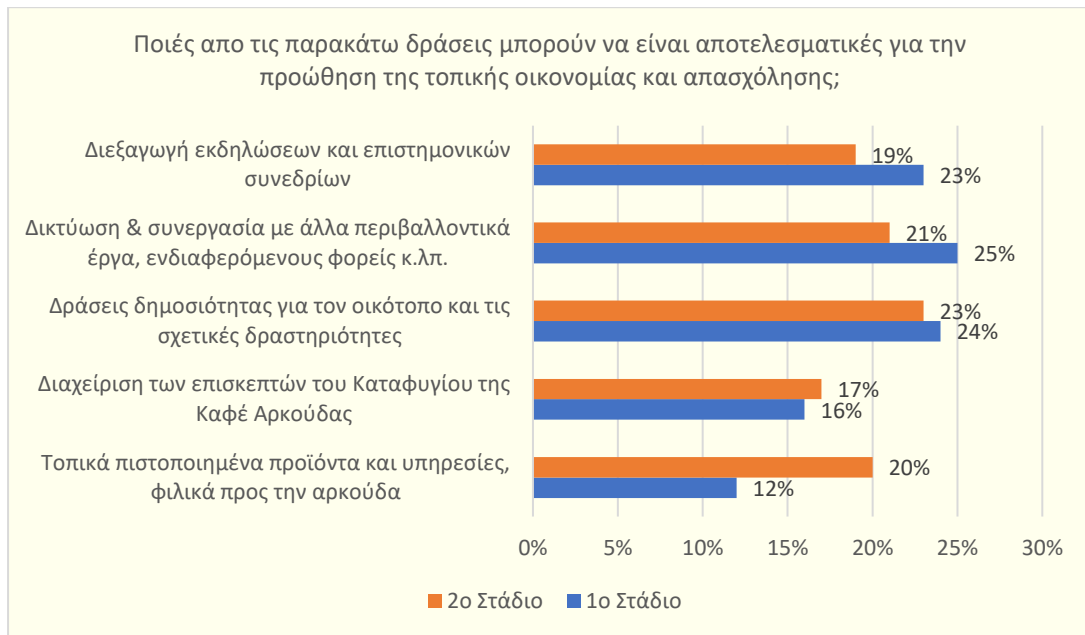
Συγκεκριμένα, στο Γράφημα 15 φαίνεται ότι, οι ερωτηθέντες θα ανέμεναν την προώθηση της τοπικής οικονομίας και της απασχόλησης σε σχέση με τον οικοτόπο της αρκούδας κυρίως από τη δημοτική αρχή (21% πριν και 20% μετά) και από τους επαγγελματίες του εναλλακτικού τουρισμού (20% πριν και 17% μετά), κι έπειτα από τα πανεπιστήμια/ερευνητικά ιδρύματα (17% πριν και 15% μετά) και τους φυσιολατρικούς-περιπατητικούς συλλόγους (16% πριν και 14% μετά). Φαίνεται ωστόσο πως βλέπουν δυναμική και στο ρόλο

που μπορούν να παίξουν το εμπορικό επιμελητήριο (9% πριν και 13% μετά) και ο εμπορικός σύλλογος (8% πριν και 9% μετά) και οι γεωργικοί και κτηνοτροφικοί συνεταιρισμοί (8% και στα δύο στάδια).

Γράφημα 15: Φορείς υποστήριξης της τοπικής οικονομίας

Στο Γράφημα 16 φαίνεται ότι, από τις δράσεις που προτείνονται στο LIFE AMYBEAR για την προώθηση της τοπικής οικονομίας περισσότερο αποτελεσματικές θεωρούνται οι δράσεις δημοσιότητας για τον οικότοπο και τις σχετικές δραστηριότητες (24% πριν και 23% μετά), η δικτύωση και η συνεργασία με άλλα περιβαλλοντικά έργα, ενδιαφερόμενους φορείς κ.λπ. (25% πριν και 21% μετά) και η διεξαγωγή εκδηλώσεων και επιστημονικών συνεδρίων (23% πριν και 19% μετά). Λιγότερο αποτελεσματικές κρίνεται η στοχευμένη διαχείριση των επισκεπτών του Καταφυγίου της Καφέ Αρκούδας (16% πριν και 17% μετά). Ωστόσο με την ολοκλήρωση των δράσεων βλέπουμε διαφοροποίηση στην πεποίθηση της αποτελεσματικότητας ανάπτυξης φιλικών προς την αρκούδα τοπικών πιστοποιημένων προϊόντων και υπηρεσιών, όπου πριν την ολοκλήρωση των δράσεων το 12% των ερωτηθέντων μόνο την θεωρούσε αποτελεσματική ενώ με την ολοκλήρωση των δράσεων το ποσοστό αυτό αυξήθηκε στο 20%. Η σπουδαιότητα της δράση αυτής έγκειται στην συνένωση της προστασίας του οικοτόπου με την ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα. Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων όμως, εκτιμάται πως ίσως δεν αντιλήφθηκαν επαρκώς το αντικείμενό της.

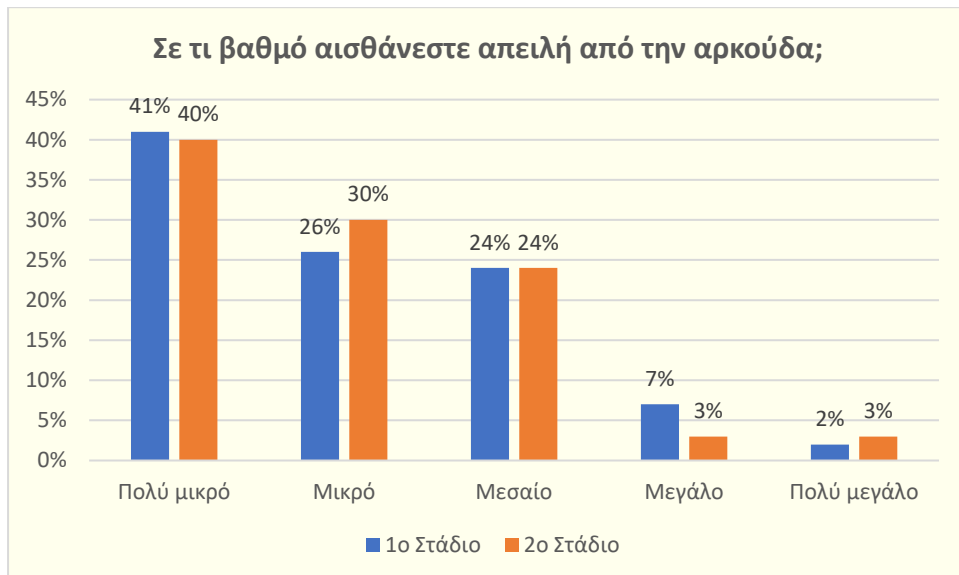

Γράφημα 16: Δράσεις προώθησης της τοπικής οικονομίας και απασχόλησης

5.4 Αίσθημα ασφάλειας της τοπικής κοινωνίας από την ύπαρξη του οικοτόπου της αρκούδας

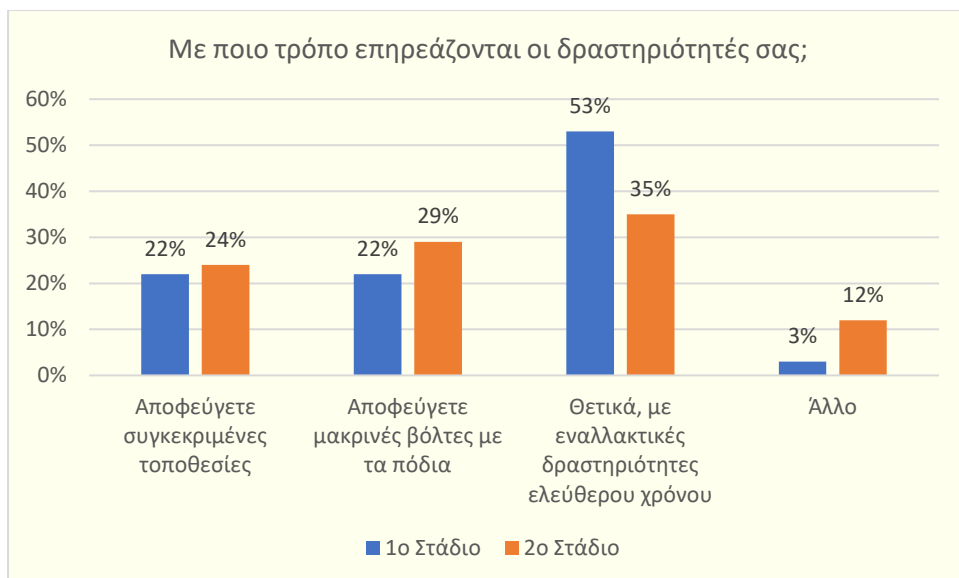
Επόμενο τμήμα του ερωτηματολογίου αφορά την αλληλεπίδραση των κατοίκων με την αρκούδα στις καθημερινές τους ασχολίες και το αίσθημα της ασφάλειας ή του κινδύνου που βιώνουν. Οι ερωτήσεις αφορούν στο βαθμό της απειλής που νιώθουν από την αρκούδα σε απομακρυσμένες τοποθεσίες από τους οικισμούς, στον τρόπο που επηρεάζει η ύπαρξη της αρκούδας τις επιλογές τους αναφορικά με περιπάτους και στα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

Και στα δύο στάδια διεξαγωγής του ερωτηματολογίου, παρατηρούμε μικρή διακύμανση των απαντήσεων. Συγκεκριμένα, το 41% των ερωτηθέντων στο 1^ο στάδιο και το 40% στο 2^ο στάδιο αισθάνονται πολύ μικρή απειλή από την αρκούδα. Μικρή απειλή αισθάνεται το 26% και 30% των ερωτηθέντων (πριν και μετά), μεσαία απειλή το 24% και στις δύο περιπτώσεις, ενώ αυτοί που αισθάνονται μεγάλη ή πολύ μεγάλη απειλή αθροιστικά αποτελούνε το 9% και 6% του δείγματος στο 1^ο και 2^ο στάδιο αντίστοιχα.

Γράφημα 17: Ο βαθμός της ασφάλειας που αισθάνεται η τοπική κοινωνία από την παρουσία της αρκούδας

Στη συνέχεια ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να αναφέρουν τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζονται οι δραστηριότητές τους, το 53% πριν και το 35% μετά, δήλωσε ότι η ύπαρξη του πληθυσμού της αρκούδας επηρεάζει θετικά τις δραστηριότητές τους, καθώς προσφέρονται εναλλακτικές δραστηριότητες για τον ελεύθερο χρόνο τους. Το 22% των ερωτηθέντων στο 1^ο στάδιο και το 29% στο 2^ο απάντησαν πως αποφεύγουν μακρινές βόλτες με τα πόδια. Άλλοι απάντησαν πως αποφεύγουν συγκεκριμένες τοποθεσίες (22% στο 1^ο και 24% στο 2^ο στάδιο). Τέλος μέρος των συμμετεχόντων απάντησε ότι δεν επηρεάζει κανέναν τομέα.

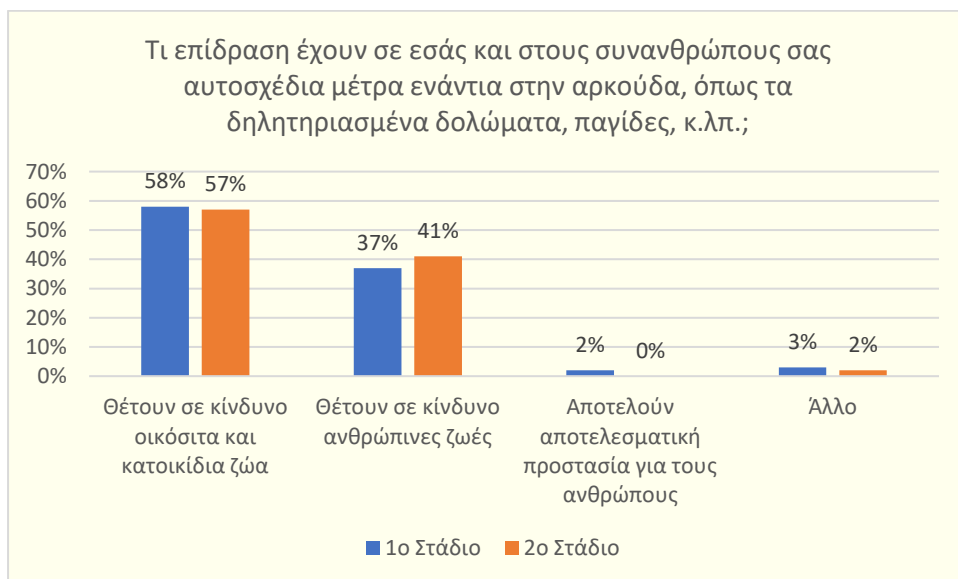
Γράφημα 18: Επιρροής των δραστηριοτήτων, υπό το αίσθημα της απειλής

Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, όπως παρουσιάζεται και στο Γράφημα 19, τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι είναι οι καταστροφές σε κοπάδια και οικόσιτα ζώα (38% 1^ο στάδιο και 27% 2^ο στάδιο), σε περιουσίες και καλλιέργειες (24%, 30%) και τα τροχαία ατυχήματα (22%, 27%) με τον κίνδυνο που διατρέχουν οι ανθρώπινες ζωές (12%, 13%).

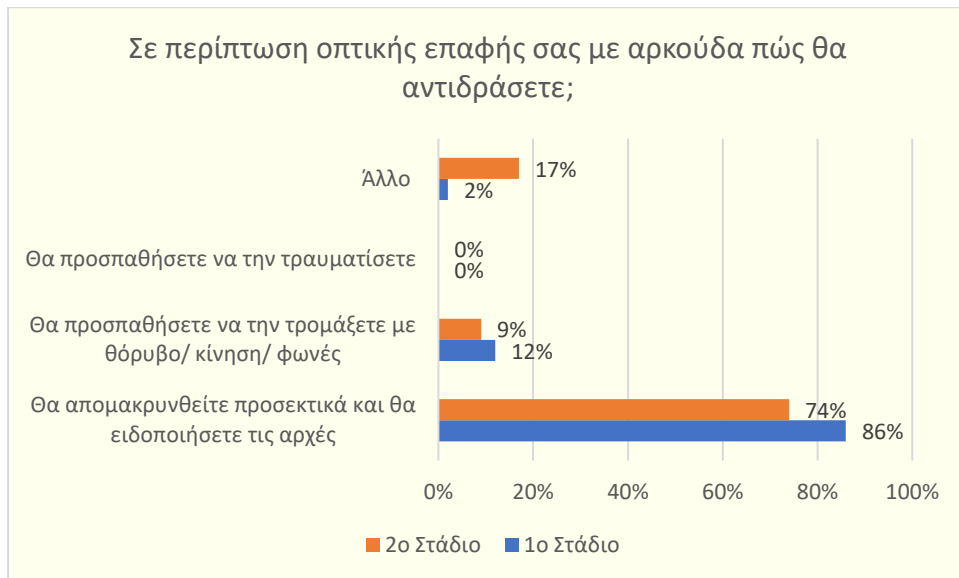
Γράφημα 19: Τα προβλήματα που δημιουργούνται από την αρκούδα

Οι συμμετέχοντες και στα δύο στάδια, στη συντριπτική πλειοψηφία τους είναι ενάντια στα αυτοσχέδια μέτρα αποτροπής της αρκούδας, καθώς θεωρούν ότι τίθενται σε κίνδυνο κατοικίδια και οικίσκισα ζώα (58% στο 1^ο στάδιο και 57% στο 2^ο) αλλά και ανθρώπινες ζωές (37% και 41%). Το 2% των ερωτηθέντων του 1^{ου} σταδίου, υποστηρίζει πως αποτελούν αποτελεσματική προστασία για τους ανθρώπους τα αυτοσχέδια μέτρα ενάντια στην αρκούδα, στο 2^ο στάδιο το ποσοστό αυτό εκμηδενίστηκε.

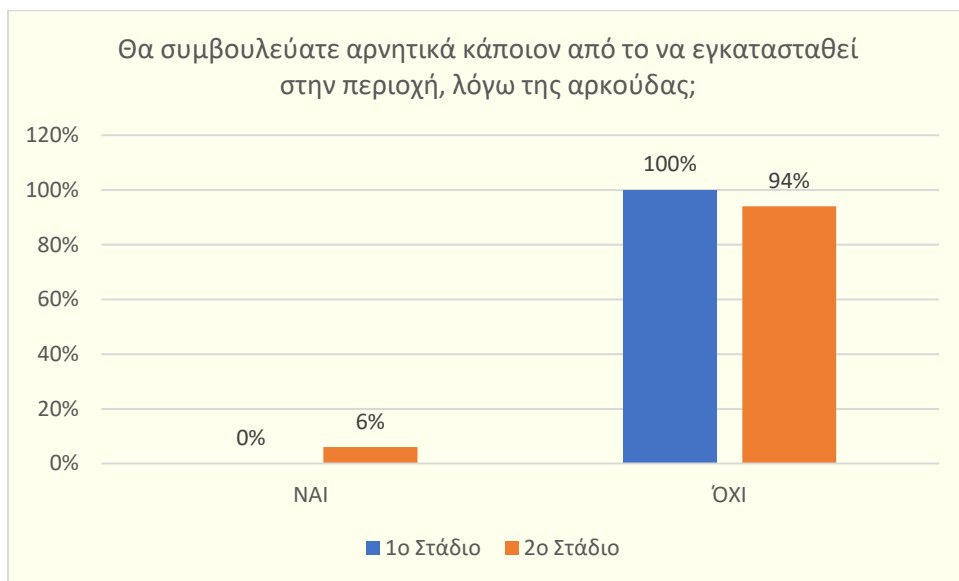
Γράφημα 20: Επίδραση των αυτοσχέδιων μέτρων ενάντια στην αρκούδα

Οι ερωτώμενοι στην ερώτηση του ερωτηματολογίου για τον τρόπο αντίδρασης, σε περίπτωση οπτικής επαφής με αρκούδα, αποκρίθηκαν στην πλειοψηφία τους, 86% στο 1^ο και 74% στο 2^ο στάδιο, πως θα απομακρυνθούν προσεκτικά και θα ειδοποιήσουν τις αρμόδιες αρχές. Σε μικρότερα ποσοστά (12%, 9%) απάντησαν πως θα προσπαθήσουν να την τρομάξουν, κάνοντας θόρυβο και κινήσεις. Επίσης κάποιοι είπαν ότι θα μείνουν ακίνητοι ώσπου να φύγει.

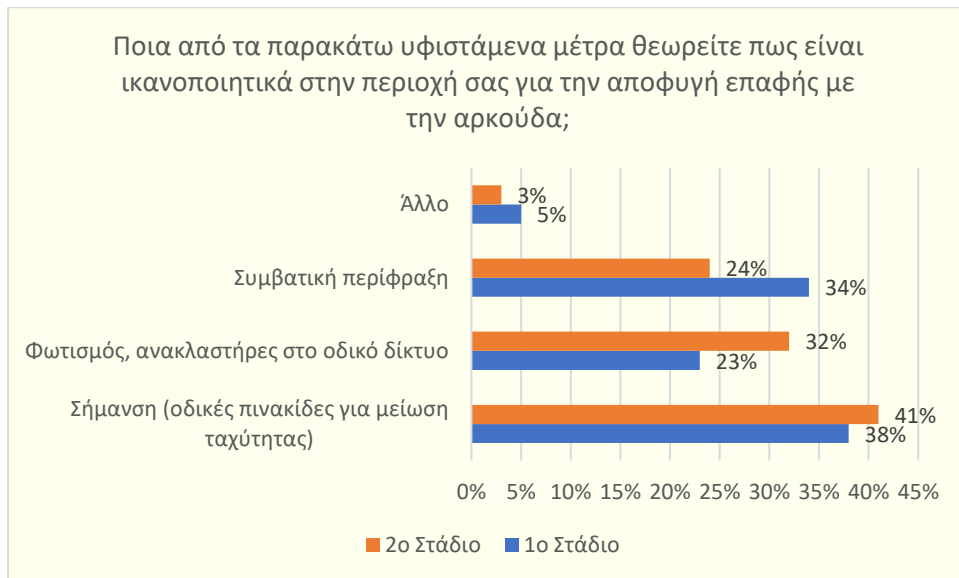
Γράφημα 21: Αντίδραση σε συμβάν παρουσίας αρκούδας

Επίσης, δεν θεωρούν αποτρεπτική την παρουσία του οικοτόπου της αρκούδας, για την άφιξη νέων κατοίκων στην περιοχή του έργου

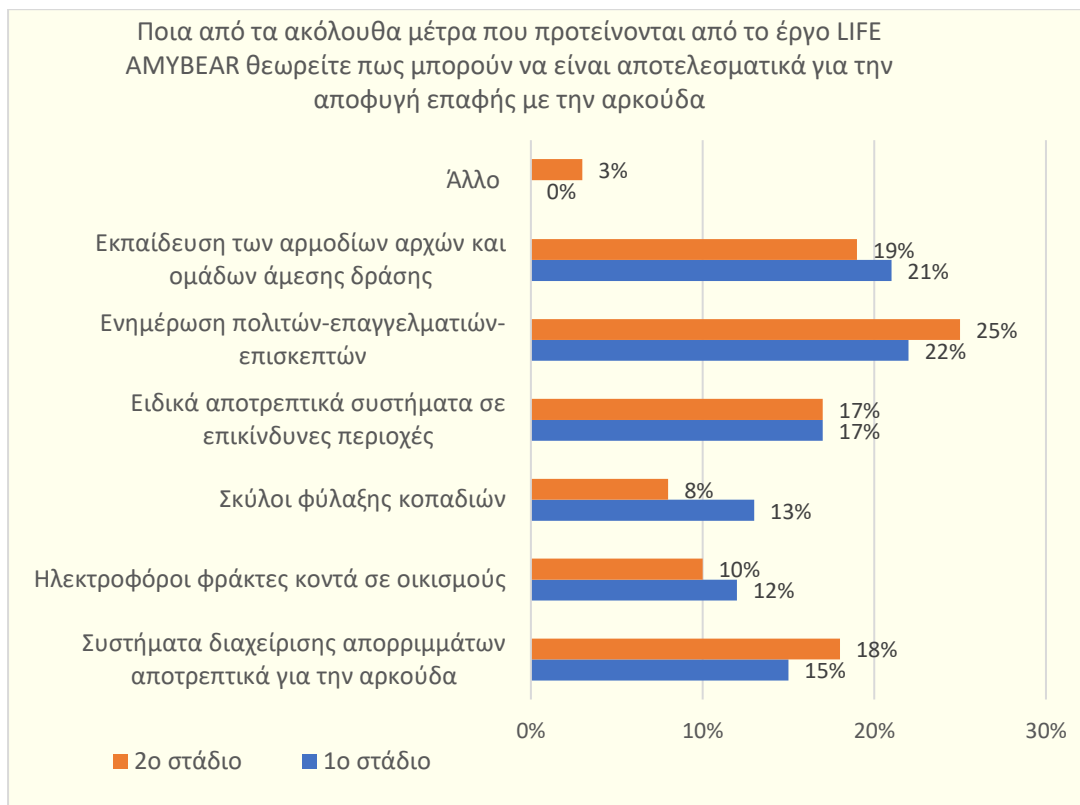
Γράφημα 22: Αποτροπή εγκατάστασης ανθρώπων στην περιοχή του έργου, λόγω της αρκούδας

Σε σχέση με τον βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων από τα υφιστάμενα μέτρα που υπάρχουν στην περιοχή του έργου, θεωρούν αποτελεσματικότερα την οδική σήμανση μείωσης της ταχύτητας (28% και 41%). Ενώ στο 1^ο στάδιο θεωρούσαν μετά τη σήμανση, σημαντικότερο μέτρο την συμβατική περίφραξη (34%) και ύστερα τον φωτισμό (23%), στο 2^ο στάδιο συμβαίνει το αντίθετο, με το 34% να υποστηρίζει τη συμβατική περίφραξη και το 23% τον φωτισμό των οδών. (Γράφημα 24).

Γράφημα 23: Αποτελεσματικά υφιστάμενα μέτρα

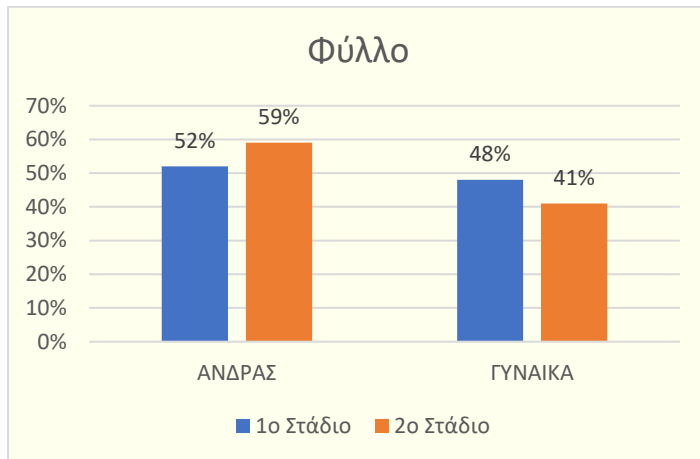
Αναφορικά με τα προτεινόμενα από το έργο μέτρα για την αποφυγή επαφής με την αρκούδα, θεωρήθηκαν όλα αποτελεσματικά, με τις περισσότερες αναφορές να έχουν η ενημέρωση των πολιτών, επαγγελματιών και επισκεπτών (22% και 25%) και η εκπαίδευση των αρχών και των ομάδων άμεσης δράσης (21% και 19%). Ακολουθούν τα ειδικά αποτρεπτικά συστήματα σε επικίνδυνες περιοχές (17%), τα συστήματα διαχείρισης απορριμμάτων αποτρεπτικά για την αρκούδα (15% και 18%), οι σκύλοι φύλαξης κοπαδιών (13% και 8%) και οι ηλεκτροφόροι φράκτες (12% και 10%).

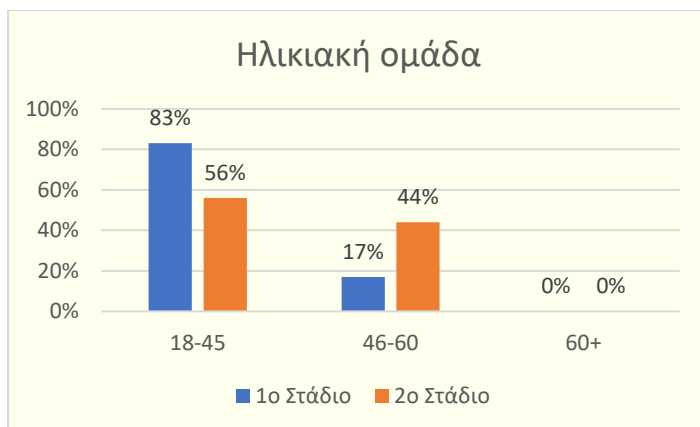
Γράφημα 24: Προτεινόμενα μέτρα του έργου Life AmyBear

5.5 Δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων

Ως αναφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων / ουσών, και στις δύο περιπτώσεις, υπερίσχυαν οι άνδρες από τις γυναίκες (Γράφημα 26). Κατά το πρώτο στάδιο της έρευνας η πλειοψηφία των συμμετεχόντων/ ουσών, με 86% ποσοστό, ήταν της ηλικιακής ομάδας 18 - 45 ετών και το 17% στην ηλικιακή ομάδα 46 - 60, ενώ στο δεύτερο στάδιο, το 56% των ερωτηθέντων άνηκε στην ηλικιακή ομάδα 18-45 και το 44% στην ηλικιακή ομάδα 46-60 (Γράφημα 27).

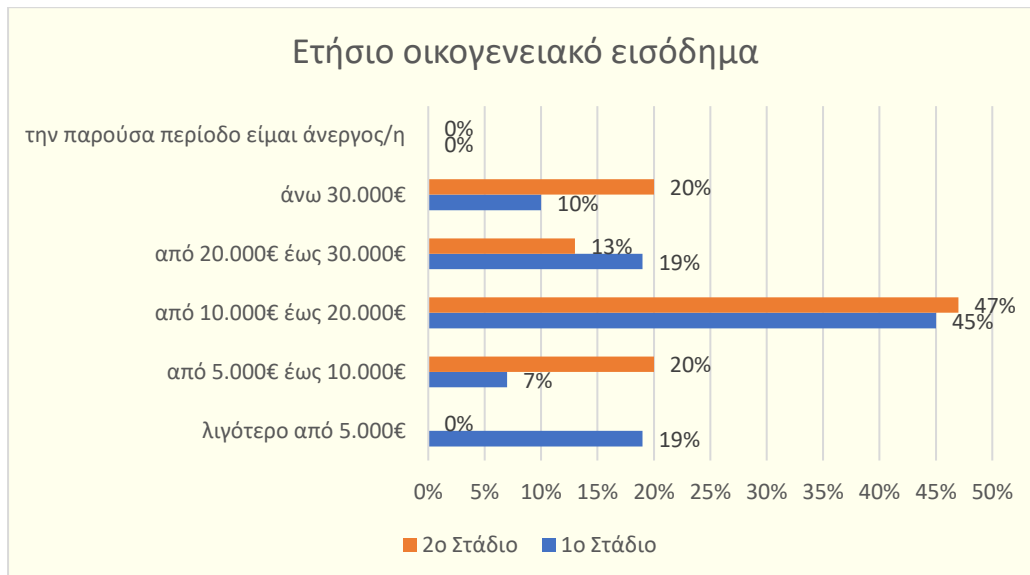

Γράφημα 25: Φύλλο

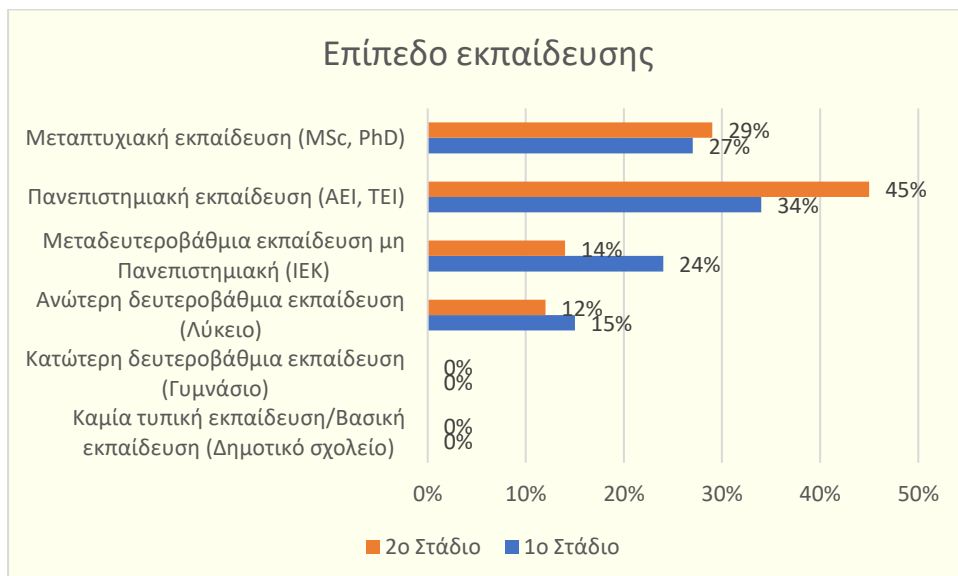
Γράφημα 26: Ηλικιακή ομάδα

Στο Γράφημα 27 παρουσιάζεται η σχετική συχνότητα των απαντήσεων σύμφωνα με το ερώτημα του οικογενειακού εισοδήματος των συμμετεχόντων / ουσών. Από τα παρακάτω διαφαίνεται αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος των ερωτηθέντων, καθώς και μετάβαση σε υψηλότερες κλίμακες εισοδήματος. Παρόλα αυτά σε καμία περίπτωση δε θα μπορούσε το πόρισμα της αύξησης του οικογενειακού εισοδήματος να γενικευτεί σε κλίμακα τοπικής κοινωνίας. Ωστόσο, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων και στα δύο στάδια ανήκει στην κλίμακα 10.000-20.000 (45 και 47%).

Γράφημα 27: Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των ερωτηθέντων

Πέραν του εισοδήματος που αυξήθηκε, ανέβηκε και το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων, όπως παρουσιάζεται και στο Γράφημα 28. Συγκεκριμένα, αύξηση 11% παρουσιάζουν άτομα με πανεπιστημιακή εκπαίδευση και 2% αυτοί με μεταπτυχιακή εκπαίδευση.

Γράφημα 28: Επίπεδο εκπαίδευσης ερωτηθέντων

5.6 Συμπεράσματα

Από την ανάλυση των απαντήσεων, επιβεβαιώνεται πως το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι αγρότες (γεωργοί και κτηνοτρόφοι) είναι σημαντικό κι έχει ενταθεί τα τελευταία χρόνια. Για τους περισσότερους από αυτούς είναι δύσκολο να λάβουν αποτελεσματικά μέτρα προφύλαξης και αποτροπής της αρκούδας, όπως είναι οι ηλεκτροφόρες περιφράξεις, λόγω του υψηλού κόστους. Η επιδότηση ανάλογων μέτρων σε επαγγελματίες είναι μία πολύ σημαντική δυνατότητα γι' αυτούς και συνεχώς προσπαθούν να το πετύχουν, μέσω των συνεταιρισμών τους. Η επαφή με την αρκούδα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της περιοχής και της καθημερινότητας των αγροτών, οι οποίοι είναι εξοικειωμένοι σε μεγάλο

βαθμό με την παρουσία της και αναγνωρίζουν την αξία της στην τοπική πανίδα. Οι ίδιοι οι αγρότες και ειδικά οι νεότεροι ζητούν από τους τοπικούς φορείς την αντίστοιχη μέριμνα για εκπαίδευση και ενημέρωσή σε θέματα σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος. Το Έργο Life AmyBear, μέσω των δράσεων του, συνέβαλε δυναμικά στην υποστήριξη και στη μέριμνα της τοπικής κοινωνίας, παρέχοντας ηλεκτροφόρες περιφράξεις στους δυνητικά δικαιούχους, και εκπαιδευτικά σεμινάρια σε αρμόδιους φορείς, αγρότες και κτηνοτρόφους.

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων συζητήθηκε το θέμα της διασύνδεσης της τοπικής οικονομίας με τον οικοτόπο της αρκούδας και με το πλούσιο περιβάλλον γενικότερα. Η διασύνδεση εντοπίστηκε σε δύο τομείς, αυτόν του εναλλακτικού και ήπιου τουρισμού και στα τοπικά αγροδιατροφικά προϊόντα. Στον τουρισμό, υπάρχουν ελάχιστοι επαγγελματίες που προσφέρουν εναλλακτικές δραστηριότητες, όπως αθλητικές και αναψυχής στο ύπαιθρο (δάση, λίμνες, κ.λπ.), ενώ σχετικές δραστηριότητες αναπτύσσουν κάτοικοι της περιοχής από μόνοι τους.

Για την προώθηση των τοπικών αγροδιατροφικών προϊόντων, έλλειψη παρατηρήθηκε αναφορικά με κάποια οριζόντια οργανωμένη προσπάθεια από τους παραγωγούς και τους επιχειρηματίες της περιοχής, με εξαίρεση τους οινοπαραγωγούς. Από την ανάλυση των ερωτηματολογίων υποεκτιμήθηκε από τους ερωτώμενους η προτεινόμενη από το έργο δράση ανάπτυξης και πιστοποίησης φιλικών προς την αρκούδα προϊόντων και δε θεωρήθηκε αποτελεσματική για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας. Η στάση αυτή άλλαξε εν μέσω της εκτέλεσης του Έργου Life AmyBear, όπου δόθηκε η ευκαιρία στην τοπική κοινωνία, και ειδικά στους επιχειρηματίες της περιοχής να γνωρίσουν και να κατανοήσουν την προστιθέμενη αξία που μπορεί να τους αποδοθεί στις υπηρεσίες και τα προϊόντα που εμπορεύονται, εάν χαρακτηρίζονται από πρότυπο σήμα, στην προκείμενη περίπτωση από το τοπικό σήμα «ΚΑΦΕ ΑΡΚΟΥΔΑΣ».

Συνολικά, θεωρείται πως η καλύτερη διασύνδεση και οι μακροχρόνιες συνεργασίες μεταξύ της τοπικής αυτοδιοίκησης, της τοπικής κοινωνίας και του χώρου των επιστημών μπορούν να δημιουργήσουν μια συνεχόμενη ροή πρωτοβουλιών και καλών πρακτικών, τόσο στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος όσο και στην τοπική ανάπτυξη.

Το σημαντικότερο που είναι και ο κυριότερος σύμμαχος της επίτευξης του σκοπού του έργου ήταν ότι ο τοπικός πληθυσμός βλέπει την ύπαρξη του οικοτόπου της αρκούδας ως κάτι το δεδομένο και άρρηκτα δεμένο με τη ζωή του τόπου. Αποτελεί θετικό στοιχείο για την περιοχή, τόσο ως ένδειξη του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος, όσο και ως ευκαιρία για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Επισημαίνεται ωστόσο από κατοίκους κι επαγγελματίες, πως προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην προστασία των αγροτών και των κτηνοτρόφων, καθώς ο πρωτογενής παραμένει ο πρωταρχικός τομέας παραγωγής στην περιοχή.

6. ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Οι δράσεις διατήρησης (Δράσεις C) και δημοσιοποίησης (Δράσεις D) του έργου υλοποιήθηκαν ώστε να επιτευχθούν τα παρακάτω επιθυμητά αποτελέσματα του έργου:

- Μείωση ή τουλάχιστον διατήρηση του επιπέδου θνησιμότητας της αρκούδας από ανθρωπογενείς παράγοντες.
- Βελτίωση του επιχειρησιακού επιπέδου των τοπικών αρμόδιων αρχών όσον αφορά τη διαχείριση της ανθρώπινης συνύπαρξης
- Ενίσχυση της χρήσης σε μακροπρόθεσμη βάση ειδικών προληπτικών μέτρων (ηλεκτροφόρες περιφράξεις, ειδικοί κάδοι απορριμμάτων, σκύλοι φύλαξης ζώων).
- Μείωση των θανάτων αρκούδων από αυτοκινητιστικά ατυχήματα στο εθνικό οδικό δίκτυο στην περιοχή.
- Βελτίωση των επιπέδων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης συγκεκριμένων ομάδων-στόχων που υπάρχουν στην περιοχή του έργου.
- Βελτίωση του επιπέδου ανοχής της αρκούδας από την τοπική κοινωνία και από ειδικές ομάδες πληθυσμού.

6.1 Δράσεις διατήρησης

Οι δράσεις διατήρησης (Concrete Conservation Actions) του έργου αφορούν στην ενημέρωση και συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στην υλοποίηση του έργου, στην εφαρμογή αποτελεσματικών αποτρεπτικών μέτρων για την αποτροπή συμβάντων επαφής ανθρώπου και αρκούδας όπως οι ειδικοί κάδοι και οι ηλεκτροφόροι περιφράξεις και οι σκύλοι φύλαξης κοπαδιών, την εκπαίδευση και προετοιμασία του προσωπικού των αρμοδίων αρχών για την αντιμετώπιση περιστατικών και τον περιορισμό της οδικής θνησιμότητας της αρκούδας λόγω τροχαίων ατυχημάτων. Περιληπτικά οι δράσεις περιλαμβάνουν τα εξής:

C1. Διαβούλευση και συμμετοχή Ενδιαφερόμενων μερών

Η δράση C1 περιλάμβανε μεταξύ άλλων τη διεξαγωγή συναντήσεων-εργαστηρίων, οι στόχοι των οποίων ήταν να ενημερωθούν τα ενδιαφερόμενα μέρη (κοινωνικοί εταίροι, εμπλεκόμενες κοινωνικές ομάδες) για το έργο LIFE AMYBEAR, να διερευνηθεί η ενδεχόμενη συμβολή των κοινωνικών εταίρων στις δράσεις που υλοποιούνται, να συνεκτιμηθούν οι τοπικές ανάγκες όπως θα εκφραστούν από τους συμμετέχοντες, να διευθετηθούν τα θέματα που παραμένουν ανοιχτά και να εξεταστούν οι δυνατότητες συνεργασίας μεταξύ των κοινωνικών εταίρων. Τα συμπεράσματα των συναντήσεων συντονισμού-εργαστηρίων αξιοποιήθηκαν για την παραγωγή ενός ερωτηματολογίου που διανεμήθηκε στα μέλη των εμπλεκόμενων κοινωνικών ομάδων στην περιοχή του έργου, πριν και μετά την εφαρμογή των αποτρεπτικών μέτρων, ώστε να αξιολογηθεί η επίδραση του έργου στην αλλαγή των στάσεων και συμπεριφορών των εμπλεκόμενων φορέων. Επιπλέον, στο πλαίσιο της δράσης έγινε πιλοτική εφαρμογή του τοπικού προτύπου «Καφέ Αρκούδας» σε δεκαπέντε επιχειρήσεις που εκδήλωσαν ενδιαφέρον με βάση το πρότυπο που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της προπαρασκευαστικής δράσης A.4.

C2. Κατάρτιση προσωπικού Δασαρχείων και άλλων Αρμόδιων στη διαχείριση της καφέ αρκούδας φορέων

Η Δράση C2 περιλαμβάνει την υλοποίηση έξι (6) επισκέψεων ανταλλαγής εμπειρίας σε [α] άλλα έργα LIFE στην Ελλάδα (3 επισκέψεις) και [β] σε άλλα έργα στην Ευρώπη (άλλες 3

επισκέψεις) και δύο (2) σεμιναρίων για προσωπικό φορέων που εμπλέκονται στη διαχείριση της αρκούδας και κυρίας των υπηρεσιών που συμμετέχουν στην Ομάδα Άμεσης Επέμβασης (ΟΑΕ), η οποία συστάθηκε και λειτουργεί σε συμφωνία με την ΚΥΑ 104180/433/05-02-2014, με στόχο την ενίσχυση της επιχειρησιακής της ικανότητας.

C3. Εγκατάσταση αποτρεπτικού συστήματος στο οδικό δίκτυο

Αφορά, στην εγκατάσταση προειδοποιητικών πινακίδων άγριας ζωής μικρού, μεσαίου και μεγάλου μεγέθους για την προειδοποίηση των οδηγών για την ύπαρξη αρκούδων στην περιοχή, καθώς και ανακλαστήρων και οπτικοακουστικών απωθητών για την αποτροπή της διάσχισης του δρόμου από την άγρια πανίδα κατά τη διέλευση αυτοκινήτου στο οδικό δίκτυο του Δήμου Αμυνταίου. Σκοπός της δράσης ήταν η μείωση των τροχαίων ατυχημάτων με άγρια πανίδα.

C4. Λειτουργία Ομάδας Άμεσης Επέμβασης για την αρκούδα

Η δράση αφορούσε στην λειτουργία ΟΑΕ, σε εφαρμογή της ΚΥΑ 104180/433/05-02-2014, με αρμοδιότητα την άμεση παρέμβαση σε περιπτώσεις προσέγγισης αρκούδας σε οικισμούς, επαναλαμβανόμενων ζημιών, κρουσμάτων λαθροθηρίας, τροχαίων ατυχημάτων. Σκοπός της δράσης ήταν η ενίσχυση της λειτουργίας της ΟΑΕ με κατάλληλο εξοπλισμό αλλά και η εκπαίδευση της στο πεδίο με τη συνδρομή τόσο του εξειδικευμένου προσωπικού της ΚΑΛΛΙΣΤΩ όσο και των εκπαιδύσεων της δράσης C.2. Απώτερος σκοπός της δράσης ήταν η ενίσχυση του αισθήματος ασφάλειας των κατοίκων της περιοχής και της βελτίωσης των συνθηκών συνύπαρξης με την αρκούδα μέσω της αποτελεσματικής της λειτουργίας.

C5. Δημιουργία δικτύου κτηνοτρόφων για ανταλλαγή – διάδοση ποιμενικών σκύλων φύλαξης κοπαδιών

Στο πλαίσιο της δράσης αναπτύχθηκε δίκτυο κτηνοτρόφων για την ανταλλαγή σκύλων φύλαξης κοπαδιών καλής απόδοσης από τις αυτόχθονες Ελληνικές φυλές. Στόχος του δικτύου ήταν η μείωση των συγκρούσεων μεταξύ κτηνοτρόφων και αρκούδας μέσω της αξιοποίησης των σκύλων φύλαξης κοπαδιών.

C6. Παραγωγή και διανομή Anti-Poison First Aid Kit

Στο πλαίσιο της δράσης, δημιουργήθηκε και διανεμήθηκε κυτίο πρώτων βοηθειών που περιέχει όλα τα απαραίτητα φάρμακα και τα σχετικά αναλώσιμα για τις πρώτες βοήθειες της δηλητηρίασης των σκύλων φύλαξης κοπαδιών. Συνολικά δωρίστηκαν 680 κιτ σε 47 οικισμούς και υλοποιήθηκαν ενημερώσεις χρήσης του κιτιού.

C7. Εγκατάσταση Ειδικών κάδων και Ηλεκτροφόρων Περιφράξεων

Η δράση περιλάμβανε την προμήθεια και εγκατάσταση 22 ειδικών μεταλλικών κελυφών, απαραβίαστων από αρκούδες, στα οποία τοποθετήθηκαν οι συμβατικοί κάδοι συλλογής δημοτικών αποβλήτων σε επτά (7) οικισμούς. Επίσης, έγινε προμήθεια 54 ηλεκτροφόρων, εκ των οποίων 40 δόθηκαν σε μελισσοκόμους, κτηνοτρόφους και γεωργούς της περιοχής και οι υπόλοιπες κρατήθηκαν από τους εταίρους, ώστε να τις παραχωρούν σε περιπτώσεις προσέγγισης αρκούδας σε οικισμούς και οικονομικές δραστηριότητες στο μέλλον.

6.2 Ενημέρωση του κοινού και διάδοση των αποτελεσμάτων

Οι δράσεις δημοσιοποίησης του έργου περιλαμβάνουν ενέργειες παραγωγής έντυπου και ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, εκδηλώσεις για την διάδοση των στόχων, των δράσεων και των αποτελεσμάτων του έργου, τη δικτύωση με άλλα σχετικά

έργα και δραστηριότητες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Περιληπτικά, οι δράσεις περιλαμβάνουν τα εξής:

E1. Διάχυση στα μέσα ενημέρωσης, έντυπο υλικό, δημόσιες εκδηλώσεις, συναντήσεις και σεμινάρια

Η δράση αφορούσε στην παραγωγή ενημερωτικού υλικού για την ευαισθητοποίηση του κοινού, την υλοποίηση καμπάνιας στα μέσα ενημέρωσης σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, την οργάνωση δημόσιων ενημερωτικών εκδηλώσεων σε σχέση με την αντιμετώπιση ζημιών και των περιστατικών δηλητηριάσεων σκύλων καθώς και για τη διαχείριση επισκεπτών και το τοπικό σήμα «καφέ αρκούδας». Τέλος, ξεκίνησε η προσπάθεια συνεργασίας του εταιρικού σχήματος με τον αρμόδιο φορέα για την προστασία της Καφέ αρκούδας στην Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας.

E2. Χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης, παραγωγή και διανομή ραδιο-τηλεοπτικών σποτ & e-banner

Η δράση περιελάμβανε εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης με τη χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης του έργου στο Διαδίκτυο, Facebook, Twitter, YouTube, την παραγωγή και προβολή σε τοπικούς τηλεοπτικούς σταθμούς ενός TV spot, την παραγωγή και εκπομπή δύο Radio spots σε τοπικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς και ενός Flash banner σε ιστοσελίδες ενημέρωσης.

E3 Δικτύωση με άλλα έργα & Διεθνές Συνέδριο

Η δράση περιελάμβανε την οργάνωση του συνεδρίου λήξης του έργου στις 15 και 16 Νοεμβρίου στο Αμύνταιο και τη δικτύωση του έργου LIFE AMYBEAR με 11 σχετικά έργα LIFE, ένα Horizon και με την Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα μεγάλων Θηλαστικών (EU PLATFORM ON COEXISTENCE BETWEEN PEOPLE AND LARGE CARNIVORES).

E4 Ενέργειες προβολής έργου (πίνακες ανακοινώσεων, ιστοσελίδα, έκθεση Layman's)

Η δράση περιελάμβανε την τοποθέτηση 16 πινακίδων πληροφόρησης με τα βασικά στοιχεία του έργου στην περιοχή του έργου, τη δημιουργία και ενημέρωση του ιστοτόπου του έργου, <http://lifeamybear.eu/>, και την έκδοση της εκλαϊκευμένης έκθεσης του έργου (LAYMAN'S REPORT).

E5 Δραστηριότητες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης

Η δράση είχε ως κύριο στόχο την ενίσχυση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης προς τους μαθητές και τους ενήλικες στην περιοχή του έργου αλλά και άλλες περιοχές της Ελλάδας. Περιελάμβανε τον καθορισμό δύο θεματικών μονοπατιών (ένα για την καφέ αρκούδα, και ένα για το δίκτυο Natura 2000), την τοποθέτηση σήμανσης και πληροφοριακών πινακίδων στα δύο μονοπάτια, την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού (χάρτης, εκπαιδευτικές δραστηριότητες, οδηγός εκπαιδευτικών), την υλοποίηση τριών σεμιναρίων για εκπαιδευτικούς και την παραγωγή ενός video ξενάγησης στα δύο μονοπάτια.

7. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

7.1 Επιπτώσεις από τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων

Η ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν με τα ερωτηματολόγιο της Δράσης C1 και D2 ανέδειξε μια σειρά από σημαντικά ευρήματα σε σχέση με τις αντιλήψεις και συμπεριφορές των κοινωνικών εταίρων πριν και μετά την υλοποίηση των δράσεων διατήρησης και δημοσιοποίησης του έργου. Οι αντιλήψεις και οι συμπεριφορές της τοπικής κοινωνίας απορρέουν από τον αίσθημα φόβου που προκαλείται από την παρουσία της αρκούδας αλλά και συνδέονται άμεσα με τις ζημιές που επιφέρει η αρκούδα στο ζωικό κεφάλαιο, στη μελισσοκομία, στις καλλιέργειες και γενικότερα σε περιουσιακά στοιχεία. Με βάση τα αποτελέσματα από την ανάλυση των δεδομένων των ερωτηματολογίων προσδιορίστηκαν οι παρακάτω αλλαγές αντιλήψεων και τις συμπεριφορών των κοινωνικών εταίρων:

1. Η καταγεγραμμένη βελτίωση αντιλήψεων και συμπεριφορών ήταν υψηλότερη για τους υπαλλήλους της Δασικής Υπηρεσίας και τους κατοίκους που εμπλέκονται σε δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα, οι οποίοι ανήκαν στις δύο ομάδες ενδιαφερομένων, στις οποίες στόχευαν κυρίως οι δράσεις LIFE AMYBEAR.
2. Οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ πέτυχαν σημαντικά αυξημένα ποσοστά αλληλεπίδρασης και εμπιστοσύνης μεταξύ των κατοίκων του Δήμου Αμυνταίου, των κατοίκων που ασχολούνται με δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα και των υπαλλήλων της Δασικής Υπηρεσίας.
3. Και για τις τρεις επιμέρους ομάδες κοινωνικών εταίρων (δηλαδή, κάτοικοι του Δήμου Αμυνταίου, ερωτηθέντες που ασχολούνται με δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα, υπάλληλοι του Δασαρχείου) που συμμετείχαν και στις δύο έρευνες, υπήρξε σημαντική αύξηση της μέσης τιμής του πληθυσμού αρκούδων που μπορεί να υποστηρίξει η περιοχή (Στοιχείο 20: «Οι αρκούδες σήμερα είναι περισσότερες από ό,τι μπορεί να αντέξει η περιοχή»). Αυτή η αλλαγή είναι ένδειξη για ανάλογη αύξηση της ανοχής στην παρουσία της αρκούδας.
4. Επίσης, μειώθηκε και η αντιληπτή απειλή από αρκούδες για τους κατοίκους του Δήμου Αμυνταίου και τους υπαλλήλους του Δασαρχείου.
5. Όσον αφορά τις αναπτυξιακές προοπτικές με βάση την παρουσία αρκούδας στην περιοχή του έργου, σημειώθηκαν αξιοσημείωτες αυξήσεις στις απαντήσεις των ερωτηθέντων που εμπλέκονται σε δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα, κάτι που αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι η τοπική κοινωνία συνολικά θα επιθυμούσε να επωφεληθεί από αυτές τις ευκαιρίες.
6. Η σύγκριση των δεδομένων πριν από την παρέμβαση (ερωτηματολόγιο στη Δράση C1) με τα δεδομένα μετά την παρέμβαση (ερωτηματολόγιο στη Δράση D1) από συσχετίσεις λέξεων αποκάλυψε ότι όροι όπως «φόβος», «κίνδυνος» και «ζημία» μειώθηκαν σε συχνότητα στο σύνολο του δείγματος, ενώ συσχετισμοί όπως «τρόμος» και «πανικός», που καταγράφηκαν στα δεδομένα προ της παρέμβασης, δεν εμφανίζονταν πλέον στα δεδομένα μετά την παρέμβαση.
7. Στη δεύτερη σειρά συλλογής δεδομένων (δεδομένα μετά την παρέμβαση), η λέξη «προστασία» στις απαντήσεις αυξήθηκε σε συχνότητα στο συνολικό δείγμα. Εδώ πρέπει να επισημάνουμε τη συμπερίληψη αυτού του όρου και στην ομάδα του πρωτογενή τομέα

8. Η πραγματική συναίνεση για τα δύο στοιχεία που περιλαμβάνονται στο ερωτηματολόγιο («Συνάντηση ενδιαφερομένων για την αρκούδα»· «Πρόγραμμα προστασίας της αρκούδας») παρέμεινε υψηλή στις απαντήσεις μετά την παρέμβαση. Αυτό το εύρημα αντικατοπτρίζει μια αρκετά υψηλή προθυμία συμμετοχής σε μελλοντικές δράσεις όπως αυτές που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο του έργου LIFE AMYBEAR, και υποδηλώνει ότι οι δυνατότητες για περαιτέρω αλληλεπίδραση και συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους για τη διατήρηση και διαχείριση της αρκούδας είναι σημαντικές.

9. Στην περίπτωση της πραγματικής συναίνεσης, υπήρξε μια αξιοσημείωτη αλλαγή όσον αφορά την υποθετική συμμετοχή σε πρόγραμμα προστασίας της αρκούδας, όπου τα ποσοστά συναίνεσης των κατοίκων που εργάζονται στον πρωτογενή τομέα αυξήθηκαν και πλέον δεν διέφεραν σημαντικά από την πρόθεση που δηλώθηκε από άλλες ομάδες. Αυτή η αλλαγή είναι σύμφωνη με τις τάσεις αλλαγής άλλων στάσεων που επισημάνθηκαν για τους κατοίκους που εμπλέκονται στον πρωτογενή τομέα στην περιοχή του έργου

10. Όσον αφορά τις εκτιμήσεις σχετικά με τη συναίνεση των κοινωνικών εταίρων, όλες οι ομάδες υποτιμούν την αξία της πραγματικής συναίνεσης τόσο στην έρευνα πριν από το έργο όσο και μετά τις παρεμβάσεις του, γεγονός που δείχνει ότι οι ερωτηθέντες αγνοούν την υπάρχουσα πρόθεση των αρμόδιων φορέων για συμμετοχή τους σε πρωτοβουλίες διατήρησης και διαχείρισης της αρκούδας στην περιοχή του έργου – Πράγματι, οι αναλύσεις και στις δύο περιόδους έδειξαν ότι τα σφάλματα στις συναινετικές εκτιμήσεις ήταν σημαντικά υψηλότερα για όσους δεν αποδεχόταν τη συμμετοχή από ότι για εκείνους που αποδέχονταν. Οποιοσδήποτε επικείμενες πρωτοβουλίες για επικοινωνία και δέσμευση των ενδιαφερομένων θα πρέπει να επικεντρώνονται στην αλληλεπίδραση εντός και μεταξύ των ομάδων των ενδιαφερομένων για να αποκαλυφθεί η πραγματική συναίνεση και οι προθέσεις κάθε ομάδα ώστε να βασιστούν σε αυτές τις προθέσεις για περαιτέρω βελτίωση στη γνώση των ενδιαφερομένων, την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και τη συμπεριφορά προς την καφέ αρκούδα.

Στο πλαίσιο της ίδιας δράσης, έγινε και η πιλοτική εφαρμογή του τοπικού προτύπου «Καφέ Αρκούδας» από τις επιχειρήσεις της περιοχής του έργου. Από τον Ιούνιο έως τον Οκτώβριο 2021 και μετά την υλοποίηση των εκδηλώσεων και σεμιναρίων ανοιχτής ενημέρωσης για το Πρότυπο, η LEVER παρείχε την υποστήριξη στις ενδιαφερόμενες εταιρείες για τη δημιουργία του συστήματος διαχείρισης του προτύπου «Καφέ αρκούδα» και την αποστολή της σχετικής αίτησης στο Επιμελητήριο.

Η ανάπτυξη του εν λόγω προτύπου πέραν του βασικού στόχου βελτίωσης των συνθηκών συνύπαρξης ανθρώπου/αρκούδας, προσπαθεί να συμβάλει στην αναγνώριση της καφέ αρκούδας ως ένα είδος που δεν έχει μόνο περιβαλλοντική αλλά και οικονομική αξία, προσθέτοντας με αυτό τον τρόπο αξία στα προϊόντα ή/και τις υπηρεσίες των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν πρακτικές φιλικές προς την αρκούδα. Συγκεκριμένα, στοχεύει:

(α) στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών φιλικών προς την καφέ αρκούδα και γενικότερα την βιοποικιλότητα,

(β) στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας και

(γ) στη βελτίωση του εισοδήματος των επιχειρήσεων που αλληλοεπιδρούν με την αρκούδα.

Για την πιλοτική εφαρμογή του προτύπου αλλά και την διασφάλιση της βιωσιμότητας της προσπάθειας μετά τη λήξη του έργου, αναζητήθηκε φορέας που θα μπορούσε να αναλάβει την κινητοποίηση των επιχειρήσεων και την υιοθέτηση της προσπάθειας, πέραν του

εταιρικού σήματος του έργου. Η επιλογή του Επιμελητηρίου Φλώρινας ήταν καθοριστική για την επιτυχή πιλοτική εφαρμογή του Προτύπου καθώς συμμετείχε ενεργά τόσο στην οργάνωση των εκδηλώσεων και των σεμιναρίων όσο και στη διαδικασία επιθεωρήσεων και απονομής του Τοπικού σήματος «Καφέ Αρκούδας».

Σήμερα το Επιμελητήριο Φλώρινας, στους Δήμους Φλώρινας και Αμυνταίου, απαριθμεί 2.802 ενεργές επιχειρήσεις εκ των οποίων 749 δραστηριοποιούνται στον εμπορικό τομέα, 592 στην μεταποίηση, 1417 στην παροχή υπηρεσιών και 44 στον τουρισμό (Πίνακας 5). Οι συνέπειες της πανδημίας (Covid) αντικατοπτρίζονται και στους αριθμούς που δίνονται στον Πίνακα 11., καθώς σε διαφορετική περίπτωση θα περιμέναμε από το τέλος του 2016, όπου άρχισε το Έργο για την καφέ αρκούδα, έως το τέλος του έργου, τομείς του Τουρισμού, της Μεταποίησης, του Εμπορίου, να έχουν ανοδική τάση. Ωστόσο, ο κλάδος των Υπηρεσιών έχει αυξηθεί σημαντικά και αν και με χαμηλούς ρυθμούς διαφαίνεται αύξηση και στον κλάδο του τουρισμού.

Πίνακας 5: Αριθμός των επιχειρήσεων ανά κατηγορία δραστηριότητας για τους Δήμους Φλώρινας και Αμυνταίου

Δήμοι	Έτος	Εμπόριο	Μεταποίηση	Υπηρεσίες	Τουρισμός	Σύνολο Επιχειρήσεων
Αμυνταίου & Φλώρινας	2016	798	625	1.186	41	2.650
	2021	749	592	1.417	44	2.802

Κατά το τελευταίο εξάμηνο του έργου η LEVER και το Επιμελητήριο Φλώρινας υποστήριξε τις επιχειρήσεις στην εγκατάσταση του συστήματος διαχείρισης του προτύπου και υλοποίησε αυτοψίες και επιθεωρήσεις για να διαπιστώσει το βαθμός συμμόρφωσης των επιχειρήσεων με τις απαιτήσεις του προτύπου. Τελικά 15 επιχειρήσεις κατάφεραν να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις του προτύπου και στις 15 Νοεμβρίου του 2021, έλαβαν το Σήμα «Καφέ Αρκούδας». Τρεις από τις επιχειρήσεις, που έχουν λάβει το Σήμα, έχουν ήδη χρησιμοποιήσει το λογότυπο του σήματος Καφέ Αρκούδας με βάση τους όρους χρήσης του Προτύπου.

Η δράση αυτή θα βοηθήσει στην αντιμετώπιση των απειλών που σχετίζονται με τη χαμηλή ανοχή των αρκούδων από την τοπική κοινωνία, καθώς έγινε αντιληπτή η οικονομική αξία της αρκούδας για την περιοχή μέσω της προώθησης των προϊόντων και υπηρεσιών των εν λόγω επιχειρήσεων σε ομάδες καταναλωτών και πελατών (οικοτουρισμός) που σέβονται το περιβάλλον. Η χρήση παρόμοιων σημάτων είναι γνωστό ότι επηρεάζει θετικά τη στάση των κατοίκων της περιοχής που ασχολείται με τους τομείς της γεωργία, μελισσοκομίας, κτηνοτροφίας, τουρισμό και μειώνει τις συγκρούσεις ανθρώπου-αρκούδας.

Τέλος, τόσο η ελκυστικότητα της περιοχής του έργου όσο και τα προϊόντα και οι υπηρεσίες με ετικέτα φιλικά προς την αρκούδα αναμένεται να προσελκύσουν περισσότερους επισκέπτες, αυξάνοντας έτσι την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με την ανάγκη προστασίας και διατήρησης της καφέ αρκούδας και τα οφέλη για την τοπική οικονομία.

7.2 Επιπτώσεις από την κατάρτιση προσωπικού Δασαρχείων και άλλων Αρμόδιων στη διαχείριση της καφέ αρκούδας φορέων (Δράση C.2)

Βάσει της μεθοδολογίας για την υλοποίησή της αναπτύχθηκε ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο παρακολούθησης προκειμένου να αξιολογηθεί ο αντίκτυπος των εκπαιδευτικών δράσεων των έργων στη διατήρηση της αρκούδας, καθώς και να τεκμηριωθεί η αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής ενότητας του έργου (Δράση C2.1 και C2.2). Βασικό εργαλείο της μεθοδολογίας ήταν η ανάπτυξη ενός ενιαίου ερωτηματολογίου μέσω του οποίου έγινε μια τεκμηριωμένη σύγκριση της κατάστασης των εκπαιδευόμενων πριν και μετά τις εκπαιδεύσεις. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε τόσο ποιοτικούς όσο και ποσοτικούς δείκτες, και διανεμήθηκε στην έναρξη και στη λήξη της διαδικασίας εκπαίδευσης στους συμμετέχοντες.

Αξιοσημείωτη ήταν η αποτελεσματικότητα των εκπαιδεύσεων καθώς τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων αποδεικνύουν την αλλαγή στάσης, συμπεριφοράς και γνώσης των συμμετεχόντων. Η θετική στάση απέναντι στην ανάγκη προστασίας και διατήρησης της καφέ αρκούδας βελτιώθηκε, ενώ η θετική αντίληψη τους για την ζημιογόνο δράση της αρκούδας στις οικονομικές δραστηριότητες που την προσελκύουν, όπως στον αγροκτηνοτροφικό τομέα και στην μελισσοκομία, αυξήθηκε.

Ως αναφορά την αντίληψη των ερωτώμενων για τη συμβολή των αρμόδιων υπηρεσιών και αρμόδιων φορέων στη διαχείριση της καφέ αρκούδας σε διάφορους τομείς βελτιώθηκε σημαντικά καθώς μέσω των σεμιναρίων έγινε γνώστη η δραστηριότητά τους. Συγκεκριμένα, και στις δύο φάσεις της έρευνας, ένας στου δύο ερωτώμενους θεωρούσε θετικό τον αντίκτυπο της διαχείρισης της παρουσίας αρκούδας από τους αρμόδιους φορείς στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής μελέτης αλλά και η πλειοψηφία τους θεωρούσε θετικό το αντίκτυπο της συνεισφοράς αυτών στην επιμόρφωση και εκπαίδευση των στελεχών των τοπικών επιχειρήσεων.

Επιπρόσθετα, η αντίληψη των ερωτώμενων για τη συμβολή διαφόρων διαχειριστικών πρακτικών που έγιναν γνωστές μέσω των σεμιναρίων, βελτιώθηκε σημαντικά μέσω της εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, μετά το πέρας των εκπαιδεύσεων, αυξήθηκε το ποσοστό που θεωρούσε ότι η εγκατάσταση αποτρεπτικών μέσων είναι πολύ σημαντική (Ηλεκτροφόρες περιφράξεις, απωθητές και πινακίδες ενημέρωσης στο οδικό δίκτυο, ειδικοί κάδοι απορριμμάτων, σκύλοι φύλαξης κοπαδιών) από 86% σε 100%.

7.3 Επιπτώσεις από την εγκατάσταση των αποτρεπτικών συστημάτων στο οδικό δίκτυο (Δράση C3)

Στο πλαίσιο του έργου εγκαταστάθηκαν ειδικές πινακίδες σήμανσης/αναγγελίας κινδύνου για τους οδηγούς, καθώς και «εικονικός» φράκτης με οπτικούς ανακλαστήρες και οπτικούς και ηχητικούς απωθητές στο οδικό δίκτυο του Δήμου Αμυνταίου, που αποτρέπουν την άγρια πανίδα να διασχίσει την οδό τη στιγμή που ταυτόχρονα διέρχεται όχημα.

Ένα ενδεικτικό γενικό συμπέρασμα για την αποτελεσματικότητα των μέσων στο οδικό δίκτυο της περιοχής, είναι ότι από την περίοδο τοποθέτησης του μικτού συστήματος της προειδοποιητικής σήμανσης και του εικονικού φράκτη (Ιούνιος 2020) έως σήμερα (Ιανουάριος 2022) δεν έχει σημειωθεί κανένα τροχαίο ατύχημα με θύμα αρκούδα στους

δύο στοχευόμενους οδικούς άξονες αλλά και στα οδικά τμήματα που έχουν εγκατασταθεί μόνο προειδοποιητικές πινακίδες. Μελλοντικά αναμένεται η δράση να συνεχίσει την θετική της επίδραση στην διατήρηση και βελτίωση του πληθυσμού της καφέ αρκούδας αλλά και γενικότερα της άγριας πανίδα, καθώς και να αποτελέσει καλή πρακτική για αρμόδιους για οδικά έργα φορείς στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

Η τοπική κοινωνία μέσω της δράσης C3 επωφελήθηκε από μια πολύ σημαντική παρέμβαση του έργου, το οποίο έχει βελτιώσει τόσο την οδική ασφάλεια του τοπικού χρήστη των οδικών αξόνων, στους οποίους έγινε η παρέμβαση, άρα και το αίσθημα ασφάλειας που αισθάνονται οι χρήστες οδηγοί. Επίσης, το κόστος της ζημιάς που μπορεί να προκληθεί από τη σύγκρουση οχημάτων – αρκούδας και καλείται να πληρώσει ο ιδιοκτήτης του οχήματος μειώθηκε. Επίσης, μειώθηκε το ποσοστό θνησιμότητας της άγριας πανίδας από τροχαία ατυχήματα .

7.4 Επιπτώσεις από την λειτουργία της Ομάδας Άμεσης Επέμβασης (Δράση C4)

Η Δράση C4 στόχευε στην ενίσχυση της επιχειρησιακής κατάστασης, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας της νεοσύστατης, στην έναρξη του έργου, Εθνικής Ομάδας Άμεσης Επέμβασης (ΟΑΕ) για την Αρκούδα (μετά την Κοινή Υπουργική Απόφαση ΦΕΚ212/07-02-2014). Στην ομάδα για λογαριασμό της AMYBEAR συμμετείχαν στελέχη των δασικών υπηρεσιών καθώς και εξειδικευμένο προσωπικό από την Καλλιστώ.

Αν και είχε αρχικά προγραμματιστεί η ΟΑΕ να λειτουργήσει, στο πλαίσιο του AMYBEAR, από τον Ιανουάριο του 2017 έως και τον Δεκέμβριο του 2020, η λειτουργία της συνεχίστηκε με την υποστήριξη του έργου μέχρι τη λήξη του. Κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της, η ΟΑΕ παρενέβη σε 53 διαφορετικά περιστατικά αλληλεπίδρασης ανθρώπου-αρκούδας:

1. Ζημιές σε ζώα και καλλιέργειες (14 περιπτώσεις)
2. Προσέγγιση ανθρώπινων οικισμών & υποδομών (23 περιπτώσεις)
3. Εγκατάσταση αρκούδων σε οριακό βιότοπο (2 περιπτώσεις)
4. Θανατηφόρα τροχαία (6 περιπτώσεις)
5. Επίθεση αρκούδας σε άνθρωπο (2 περιπτώσεις)
6. Λαθροθηρία και περιπτώσεις απεγκλωβισμού (6 περιπτώσεις)

Στο σύνολό της η συγκεκριμένη δράση συνέβαλε ουσιαστικά: α) στη μεταφορά τεχνογνωσίας στο προσωπικό των φορέων (π.χ. δασικών υπαλλήλων) που εμπλέκονται στην λειτουργία της ΟΑΕ β) στη μεταφορά γνώσης και πληροφορίας σε συγκεκριμένες ομάδες αναφοράς (του πρωτογενούς τομέα) για την χρήση στοχευμένων προληπτικών μέτρων προκειμένου να μειωθεί το πρόβλημα των αρνητικών αλληλεπιδράσεων ανθρώπου-αρκούδας, γ) στην απόκτηση και χρήση (για πρώτη φορά στην Ελλάδα) ειδικών αποτρεπτικών πυροτεχνικών και άλλων μέσων για την διαχείριση περιστατικών απώθησης αρκούδας σε συνθήκες επαναλαμβανόμενης προσέγγισης οικισμών κ πρόκλησης ζημιών.

Γενική εκτίμηση είναι ότι η παρουσία και δράση της ΟΑΕ στο πλαίσιο του έργου είχε ένα θετικό αντίκτυπο στη στάση και ανεκτικότητα των τοπικών κοινωνιών αναφορικά με την παρουσία της αρκούδας καθώς ενίσχυσε το αίσθημα ασφάλειας των κατοίκων. Κατ' επέκταση συνέβαλε στο να επιτευχθεί σε ικανοποιητικό βαθμό μερική εξουδετέρωση των

(2) από τις (3) πιο βασικές απειλές στον πληθυσμό του είδους: την ανθρωπογενή θνησιμότητα και την αρνητική στάση των τοπικών κοινωνιών απέναντι στην αρκούδα.

7.5 Επιπτώσεις από τη λειτουργία του δικτύου κτηνοτρόφων (Δράση C5) και της χρήσης του κυτίου πρώτων βοηθειών (Δράση C6)

Μέσω της Δράσης C5 η τοπική κοινωνία επωφελήθηκε από τη δημιουργία ενός δικτύου σκύλων φύλαξης κοπαδιών (ΣΦΚ) εξασφαλίζοντας έτσι την βιωσιμότητα των σκύλων, που για τους κτηνοτρόφους έχει τόσο συναισθηματική όσο και οικονομική αξία. Πολλές έρευνες έχουν καταδείξει ότι οι επιθέσεις από μεγάλα σαρκοφάγα (αρκούδα και λύκο) μπορεί να μειωθούν έως και 80% ανά παραγωγό με αποτελεσματική φύλαξη και χρήση ικανών ποιμενικών σκύλων με το ποσοστό να κυμαίνεται αναλόγως των πυκνοτήτων των θηρευτών, του είδους του κοπαδιού, των πρακτικών βόσκησης και άλλων περιβαλλοντικών μεταβλητών (ενδεικτικά: Ηλιόπουλος 2010, Ιλιόπουλος 2009, 2010, 2011). Σημαντική είναι και η κοινωνική διάσταση που έχει η κατοχή και "χρήση" καλών σκύλων φύλαξης κοπαδιών στην ελληνική ύπαιθρο. Ο ποιμενικός σκύλος για πολλούς κτηνοτρόφους είναι το μέλος της οικογένειας ενώ η αφοσίωσή του κρατάει για πάντα.

Το δίκτυο που δημιουργήθηκε περιλαμβάνει σήμερα 52 κτηνοτρόφους και ο πυρήνας του δικτύου περιλαμβάνει 29 ιδιοκτήτες ΣΦΚ. Συνολικά, δωρίστηκαν 66 κουτάβια ηλικίας δύο έως τριών μηνών και 12 ενήλικοι σκύλοι ελληνικών ποιμενικών φυλών. Επίσης, 15 κτηνοτρόφοι του δικτύου συνεχίζουν την ανταλλαγή ΣΦΚ.

Επιπλέον, το έργο συνέβαλε στην προστασία των ΣΦΚ με τη δωρεά του κυτίου πρώτων βοηθειών για δηλητηριάσεις. Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κτηνοτρόφοι είναι η απώλεια των ΣΦΚ τους από κακόβουλες δηλητηριάσεις και κυρίως από δηλητηριασμένα δολώματα. Η δηλητηρίαση ποιμενικών σκύλων είναι ένα κοινό φαινόμενο που παρουσιάζεται σε όλη την Ελλάδα επηρεάζοντας αρνητικά τις προσπάθειες για την επαναδιάδοση των ελληνικών ποιμενικών σκύλων και φυσικά την φύλαξη των κοπαδιών από επιθέσεις σαρκοφάγων. Οι κτηνοτρόφοι της περιοχής, έλαβαν ικανό αριθμό κυτίο πρώτων βοηθειών που περιέχουν όλα τα απαραίτητα φάρμακα και τα σχετικά αναλώσιμα για τις πρώτες βοήθειες της δηλητηρίασης των σκύλων φύλαξης κοπαδιών, στο πεδίο.

Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο του έργου, έγινε προμήθεια 800 κυτίων πρώτων βοηθειών στα πλαίσια του προγράμματος, από τα οποία μέχρι τη λήξη του έργου δωρίστηκαν τα 680 ενώ πραγματοποιήθηκαν ατομικές και κοινές εκπαιδευτικές συναντήσεις με τους κτηνοτρόφους και κυνηγούς των Δήμων Αμυνταίου και Φλώρινας. Έως το Νοέμβριο του 2021 μέσω της χρήσης 51 κιτίων σώθηκαν 25 σκύλοι φύλαξης κοπαδιών και 2 κυνηγετικοί σκύλοι, ενώ έως το Φεβρουάριο του 2022, μέσω της χρήσης 81 κιτίων σώθηκαν 35 σκύλοι φύλαξης κοπαδιών και 6 κυνηγετικοί σκύλοι.

Μέσω την δύο αυτών δράσεων από την μια ενισχύθηκαν οι κτηνοτρόφοι της περιοχής με καλούς σκύλους φύλαξης κοπαδιών και από την άλλη περιορίστηκε η θνησιμότητά τους από την κακόβουλη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων. Οι «καλοί» σκύλοι φύλαξης μπορούν να μειώσουν τις επιθέσεις αρκούδας και άλλων μεγάλων σαρκοφάγων, όπως λύκων στα κοπάδια τους βοηθώντας έτσι τους κτηνοτρόφους να μειώσουν τις ζημιές στο κτηνοτροφικό τους κεφάλαιο, συμβάλλοντας στην διατήρηση του εισοδήματός τους και να

αυξήσουν το αίσθημα ασφάλειας και άρα ανοχής στην παρουσία αρκούδας και άλλων μεγάλων θηλαστικών.

7.6 Επιπτώσεις από την εγκατάσταση ειδικών κάδων και ηλεκτροφόρων περιφράξεων (Δράση C7)

Οι εύκολα προσβάσιμες ανθρωπογενείς πηγές τροφής κοντά σε οικισμούς, είναι η κύρια αιτία προσέλκυσης αρκούδας σε οικισμούς που βρίσκονται εντός ή στην περιφέρεια της ζώνης κατανομής του είδους. Αποτελούν την κύρια αιτία αλληλεπίδρασης αρκούδας και ανθρώπου. Όταν τέτοιες τροφικές πηγές καταναλώνονται τακτικά από αρκούδες, αυτές τελικά ενδέχεται να χάσουν τον φόβο τους για τους ανθρώπους και να συνδέσουν συμπεριφορικά την ανθρώπινη παρουσία με το θετικό ερέθισμα ύπαρξης «εύκολης» τροφής, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε ανεπιθύμητες και μερικές φορές ακόμη και επικίνδυνες καταστάσεις. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να αποτρέπεται η πρόσβαση των αρκούδων σε οικιακά/ανθρωπογενή απορρίμματα, κάδους κομποστοποίησης, οπωρώνες, κυψέλες, ζώα, δέματα χορτοδεσίας και ενσίρωσης και άλλες πηγές τροφίμων που βρίσκονται σε ανθρώπινους οικισμούς και συνδέονται με την ανθρώπινη παρουσία και δραστηριότητα. Ο φόβος και η ανασφάλεια που δημιουργείτε από τη σύγκρουση - επαφή ανθρώπου και αρκούδας, έχει ως αποτέλεσμα την αποτροπή νέων αποικίσεων σε οικισμούς που συνορεύουν με εμφανίσεις αρκούδας.

Για την αντιμετώπιση του παραπάνω προβλήματος, στο πλαίσιο του έργου LIFE AMYBEAR, έγινε προμήθεια και εγκατάσταση ειδικών ενισχυμένα μεταλλικά κελύφη για την τοποθέτηση των κάδων απορριμμάτων στους οικισμούς και ηλεκτροφόρων εγκαταστάσεων για την εγκατάσταση τους σε κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις, μελίσσια και αγροκτήματα κοντά σε οικισμούς.

Συγκεκριμένα, δημιουργήθηκαν και εγκαταστάθηκαν 22 ειδικά ενισχυμένα συστήματα κάδων συλλογής αστικών απορριμμάτων με μεταλλικό κέλυφος σε 7 οικισμούς του Δήμου Αμυνταίου, στους οποίους έχουν σημειωθεί στο παρελθόν περιστατικά προσέγγισης από αρκούδες. Στα κελύφη αυτά τοποθετούνται οι συμβατικοί κάδοι συλλογής οικιακών απορριμμάτων, τα οποία φυσικά περιέχουν και υπολείμματα τροφών, που αποτελούν αιτία προσέλκυσης της αρκούδας. Οι κάδοι είναι εύκολοι στην χρήση τους και ανθεκτικοί σε τυχόν προσπάθεια παραβίασή τους από τις αρκούδες.

Επιπλέον, αγοράστηκαν 54 ηλεκτροφόρες περιφράξεις, εκ των οποίων 40 δόθηκαν σε αγρότες, κτηνοτρόφους και γεωργούς και μελισσοκόμους και άλλους επαγγελματίες, οι οποίοι εκδήλωσαν τον ενδιαφέρον τους να λάβουνε της περιφράξεις μετά από πρόσκληση του Δήμου Αμυνταίου. Οι ηλεκτροφόρες περιφράξεις είναι ένα αποτελεσματικό μέσο πρόληψης και προστασίας από τις επιθέσεις άγριων ζώων όπως είναι οι αρκούδες, οι λύκοι, οι αγριόχοιροι και τα άγρια σκυλιά σε κάθε είδους γεωργική εκμετάλλευση ή/και άλλες ανθρώπινες δραστηριότητες.

Σε ότι αφορά του ενισχυμένους κάδους, υπολείπονται κάποιες τεχνικές βελτιώσεις και κυρίως μια καλύτερη συνεργασία με τις δημοτικές αρχές προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα αυτού του μέτρου. Σε ότι αφορά την δράση C7 και ειδικότερα της ηλεκτροφόρες περιφράξεις: φαίνεται για άλλη μία φορά ότι είναι ένα αποτελεσματικό μέσο πρόληψης και προστασίας από τις επιθέσεις άγριων ζώων. Έτσι η χρήση τους

συμβάλλει στη διατήρηση της γεωργικής δραστηριότητας σε ορεινές περιοχές δεδομένου ότι εκεί τοποθετείται ο βιότοπος της αρκούδα.

Ένα επιπλέον όφελος της τοπικής κοινωνίας είναι ότι η κατασκευή των ειδικών μεταλλικών κελυφών για τους κάδους απορριμμάτων και η προμήθεια των ηλεκτροφόρων περιφράξεων, ενίσχυσε την ενασχόληση των τοπικών τεχνιτών και εμπόρων, αντίστοιχα δημιουργώντας πρόσθετο εισόδημα σε τέτοιες τοπικές εταιρείες, οι οποίες πιθανότατα να ενισχύσουν τη συγκεκριμένη δραστηριότητα τα επόμενα χρόνια. Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί για το κόστος των ηλεκτροφόρων περιφράξεων, η αδυναμία της αγοράς τους που εξέφρασαν οι ερωτώμενοι στις συνεντεύξεις, και η δυνατότητα δωρεάν χορήγησης που τους δόθηκε μέσω του Έργου Life Amybear.

7.7 Επιπτώσεις Δράσεων Δημοσιοποίησης

Ο κύριος στόχος αυτής των δράσεων δημοσιοποίησης ήταν να ενημερώσει και να διαδώσει το βασικό μήνυμα του έργου, τη δυνατότητα βελτίωσης της συνύπαρξης ανθρώπου – αρκούδας, σε στοχευμένο κοινό (γενικό κοινό, τοπικός πληθυσμός και βασικές ομάδες ενδιαφερομένων). Το έργο παρουσιάστηκε με ποικίλους τρόπους στο κοινό, όπως με παρουσιάσεις στα ΜΜΕ, δημοσιεύσεις στον τοπικό και εθνικό τύπο, ενημερωτικές συναντήσεις, εκπαιδευτικά σεμινάρια, διαβουλεύσεις, δράσεις κατάρτισης και εκπαίδευσης, προωθητικές εκδηλώσεις, παραγωγή ενημερωτικού υλικού ευαισθητοποίησης του κοινού, συνέδριο λήξης κ.ά. Ενδεικτικά, στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται ενδεικτικά δημοσιεύσεις για το έργο που αφορούν σε εκδηλώσεις, διαβουλεύσεις, ρεπορτάζ, κυτίο πρώτων βοηθειών, αποτρεπτικά στο οδικό δίκτυο, Ομάδα Άμεσης Επέμβασης κλπ.

Πίνακας 6. Ενδεικτικές δημοσιεύσεις για τις δράσεις ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης του έργου LifeAmybear

Δράση ενημέρωσης	Ημερομηνία	Μέσο Ενημέρωσης	Υπερσύνδεσμος
ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ "LIFE AMYBEAR- Improving HumanBear Coexistence Conditions in Municipality of Amyntaio»	2/11/2016	Live News Florina	http://liveflorinanews.blogspot.com/2016/11/life-amylbear-improving-human-bear.html
LIFE AMYBEAR: ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ ΑΡΚΟΥΔΑΣ ΣΤΟ ΑΜΥΝΤΑΙΟ	4/11/2016	Green Agenda	https://bit.ly/3IDs1bm
2η Συνάντηση της Ομάδας Συντονισμού του LIFE AMYBEAR (1/2) στο Αμύνταιο	24/1/2017	Lexovitis	https://lexovitis.blogspot.com/2017/01/2-life-amylbear-12.html
2η Συνάντηση της Ομάδας Συντονισμού του έργου LIFE AMYBEAR	24/1/2017	Radio Florina	https://www.radioflorina.gr/2017/01/2-life-amylbear.html?m=1
Διημερίδα κατάρτισης του προσωπικού των Δασικών Υπηρεσιών και των φορέων που	28/11/2017	Dasarxeio.com	https://dasarxeio.com/2017/11/28/51528/

εμπλέκονται στη διαχείριση πληθυσμών αρκούδας			
Δημερίδα κατάρτισης του προσωπικού των Δασικών Υπηρεσιών της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου-Δυτικής Μακεδονίας και των φορέων που εμπλέκονται στη διαχείριση πληθυσμών αρκούδας, στη Βλάστη και στο Αμύνταιο	28/11/2017	Siera FM	https://bit.ly/3EJsVAJ
Με επιτυχία & μεγάλη συμμετοχή ολοκληρώθηκε η δημερίδα κατάρτισης του έργου LIFE AMYBEAR	8/12/2017	Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου-Δυτικής Μακεδονίας	https://bit.ly/3pNzBar
Καστοριά: Ανταλλαγή εμπειρίας στη διαχείριση πληθυσμών αρκούδας	5/2/2018	ERT News	https://www.ertnews.gr/perifereiakoi-stathmoi/kozani/kastori-a-antallagi-ebirias-kekallon-praktikon-stidiachirisi-plithysmon-arkoudas/
Συνάντηση για ανταλλαγή εμπειρίας & καλών πρακτικών στη διαχείριση πληθυσμών αρκούδας (Έργο LIFE AMYBEAR)	5/2/2018	Dasarxeio.com	https://dasarxeio.com/2018/02/05/52745/
Πρόγραμμα για τη συνύπαρξη ανθρώπου και αρκούδας	9/2/2018	Πρωινός Λόγος (Εφημερίδα)	https://issuu.com/proinos_logos/docs/09_02_2018
Συνάντηση για το έργο LIFE AMYBEAR στη Φλώρινα	14/11/2018	ΚΕΔΕ	https://kede.gr/synantisi-gia-to-ergo-life-amybear-sti-florina/
Ενημερωτική συνάντηση – διαβούλευση στο πλαίσιο της Δράσης C1 του έργου LIFE AMYBEAR στην Φλώρινα	13/11/2018	Ράδιο Λέχοβο 97,1	https://radio-lehovo.gr/enimerotiki-synantisi-diavoyleysi-sto-plaisio-tis-drasis-c1-toy-ergoy-lifeamybear-stin-florina/
LIFE AMYBEAR: Δράσεις κατάρτισης και ανταλλαγής καλών πρακτικών σε Μέτσοβο και Αμύνταιο	1/3/2019	Φύση Όραμα (Περιοδικό)	https://bit.ly/3pRTBZH
Εκδήλωση για το σήμα «Καφέ Αρκούδας» στο πλαίσιο του LIFE	21/11/2019	Agronews	https://www.agronews.gr/ekdiloseis/180767/ek

AMYBEAR			diloseis-proothisis-tou-simatos-kafe-arkoudas-gia-proioda-filika-prostin-arkouda/
Εκδήλωση στο Αμύνταιο, με θέμα τη Διαχείριση Περιστατικών Αλληλεπίδρασης Ανθρώπου – Αρκούδας	27/11/2019	ΠΕΡΙΣΚΟΠΙΟ	http://eperiskopio.blogspot.com/2019/11/blog-post_67.html
Σεμινάρια προς τις επιχειρήσεις των Δήμων Αμυνταίου και Φλώρινας για το τοπικό σήμα «Καφέ Αρκούδας»	28/8/2020	Nea Florina	https://neafloina.gr/2020/08/seminaria-pros-tis-epicheiriseis-ton-dimon-amyntaiou-kai-florinas-gia-to-topiko-sima-kafe-arkoydas/
Επιμορφωτικό σεμινάριο του έργου LIFE AMYBEAR στη Βλάστη Κοζάνης	29/10/2021	Taxidromos.gr	https://www.taxidromos.gr/topic/3090040/epimorfotiko-seminario-ergou-LIFE-AMYBEAR-vlasti-kozanis.html
Ιστοσελίδα που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του τελικού συνεδρίου	1/11/2021	LIFE AMYBEAR	https://conference.lifeamybear.eu/
Συμμετοχή του Πράσινου Ταμείου στο τελικό συνέδριο LIFE AMYBEAR- Φλώρινα, 15-16 Νοεμβρίου 2021	17/11/2021	Πράσινο Ταμείο	https://bit.ly/3EVTtif
Η Καλλιστώ στο ECO News του ΣΚΑΪ για το LIFE AMY BEAR (Συνέντευξη που παραχώρησε ο κος Γιώργος Μερτζάνης σε σχέση με την παρουσία της αρκούδας στην περιοχή μελέτης και τις δράσεις της Ομάδας Άμεσης Επέμβασης)	8/5/2017	ECO NEWS (SKAI TV)	https://www.youtube.com/watch?v=x42fb2fkm aA
Ζώντας μαζί με την καφέ αρκούδα στη Δυτική Μακεδονία (Η κα Λουκία Αργυριάδου – μέλος ομάδας έργου – παρουσίασε τα αποτελέσματα του έργου LIFE AMYBEAR)	18/11/2021	Ο3 όμιλον τρία (EPT A.E.)	https://www.youtube.com/watch?v=tvBQYxXg PhU
Ποιμενικά σκυλιά σώθηκαν από φόδες χάρη σε ειδικό κουτί πρώτων βοηθειών	9/9/2019	CRETALIVE NEWS	https://www.cretalive.gr/ellada/poimenika-skylia-sothikan-apo-
Ο καλός συντονισμός απέτρεψε τον κίνδυνο για μια θηλυκή αρκούδα (pics&vid)	11/5/2017	CNN Greece	https://www.cnn.gr/ellada/story/80343/o-kalos-syntonismos-apetrepse-ton-kindynogia-mia-thilyki-arkoyda-

			pics-vid
Τοποθετήθηκαν αποτρεπτικά συστήματα ατυχημάτων από διελεύσεις άγριας πανίδας στη νέα και παλαιά Ε.Ο. ΑμυνταίουΒεύ	23/4/2021	KOZANILIFE.GR	https://bit.ly/3GLguVk

Η εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης που έλαβε χώρα καθ' όλη τη διάρκεια του έργου, είχε ως αποτέλεσμα να βελτιώσει σε μεγάλο βαθμό το επίπεδο γνώσης σχετικά α) με τη σημασία της συνύπαρξης αρκούδας-ανθρώπου και την αξία διατήρησης της αρκούδας, β) με τον αριθμό των αρκούδων που κατοικούν στην περιοχή και αυτόν που μπορεί να αντέξει η περιοχή, γ) με τα τροχαία ατυχήματα λόγω κατακερματισμού των περιοχών ενδιαίτηματος της αρκούδας και δ) με τη χρήση προληπτικών μέτρων για την ελαχιστοποίηση των ζημιών που προκαλούνται από αρκούδες.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα προηγούμενων έργων LIFE στην περιοχή, υπήρχε ανάγκη για βελτίωση του επιπέδου ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης συγκεκριμένων ομάδων ανθρώπων. Αυτή η πτυχή έγινε πιο κρίσιμη και επείγουσα από την παρεμβολή του ανθρώπου στο ενδιαίτημα της αρκούδας καθώς τα κρούσματα έχουν αυξηθεί τα τελευταία 10 χρόνια. Τέτοιες ομάδες-στόχοι είναι οι κτηνοτρόφοι, βοσκοί, αγρότες, μελισσοκόμοι και κυνηγοί. Κάθε μία από αυτές τις ομάδες είχε ακόμα «Λόγους» να πιστεύει ότι η συνύπαρξη με τις αρκούδες είναι προβληματική. Για τις πρώτες τέσσερις ομάδες-στόχους αυτό προκύπτει κυρίως από το γεγονός ότι εξακολουθούν να μην είναι αρκετά ενήμεροι ή ενημερωμένοι για τα υπάρχοντα κατάλληλα προληπτικά ή/και αποτρεπτικά μέτρα και μέσα και της σχετικής αποδοτικότητας τους. Οι κυνηγοί φαίνεται να αγνοούν, ακόμη σε αρκετά υψηλό ποσοστό, βασικά στοιχεία της συμπεριφοράς και βιολογίας της αρκούδας. Έτσι η κυνηγετική τους δραστηριότητα γίνεται συχνά επιζήμια τον κύκλο ζωής και επιβίωσης του είδους.

Οι στοχευμένες ενημερωτικές συναντήσεις προς αυτές ομάδες ενδιαφερομένων που έχουν την μεγαλύτερη πιθανότητα αλληλεπίδρασης με την αρκούδα (κτηνοτρόφοι, βοσκοί, αγρότες, κυνηγοί και ντόπιοι) βελτίωσε σημαντικά τη γνώση τους για τα διαθέσιμα αποτρεπτικά μέσα καθώς και για την αξία της αρκούδας για το οικοσύστημα ενισχύοντας την ανοχή ως προς την παρουσία της αρκούδας, γεγονός που καταγράφηκε και μέσω της δράσης D1 (αναφορά παράγραφος 5.1), και άρα αναμένεται να συμβάλει στον περιορισμό των παράνομων θανατώσεων της.

Επιπλέον, σε επίπεδο τοπικών κοινωνιών, υπήρξε σημαντική έλλειψη ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σχετικά με την έννοια των «τοπικών σημάτων» που μπορούν να «αξιοποιήσουν» την παρουσία εμβληματικών ειδών άγριας πανίδας σε μια περιοχή, όπως η καφέ αρκούδα καθώς και για τη σημασία της διατήρησής της και την προστιθέμενη αξίας της από την άποψη της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής του έργου. Οι τοπικές κοινωνίες φαίνεται να υποτιμούν ότι η παρουσία τέτοιων ειδών αυξάνει την ελκυστικότητα της περιοχής και τα θετικά της αποτελέσματα επίσης όσον αφορά τη «σήμανση» των τοπικών προϊόντων. Για τις τοπικές αρχές η έννοια της «αξιοποίησης» της παρουσίας ενός εμβληματικού είδους σε σχέση με την ταυτότητα του στα γνήσια τοπικά προϊόντα έπρεπε να γίνει πιο σαφής και συγκεκριμένη. Αυτό είναι περισσότερο επείγον στην περίπτωση των ντόπιων αγροτών που μπορούσαν να δουν τα προϊόντα τους με ετικέτα "περιοχή

αρκούδας/ καφέ σήμα αρκούδας" αυξάνοντας έτσι την αγοραστική τους αξία. Γι αυτό το λόγο υλοποιήθηκαν εκδηλώσεις και σεμινάρια για το τοπικό σήμα «Καφέ Αρκούδας» που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου, οι οποίες παρακίνησαν τις τοπικές επιχειρήσεις της περιοχής να συμμετέχουν στην πιλοτική εφαρμογή για την απονομή του σήματος «Καφέ Αρκούδας». Έτσι τελικά απονεμήθηκε το σήμα «Καφέ αρκούδας» σε δεκαπέντε επιχειρήσεις της περιοχής οι οποίες ήδη έχουν αρχίσει να το χρησιμοποιούν ως μέσο προώθησης των προϊόντων και υπηρεσιών τους και προσδοκούν σε ένα οικονομικό όφελος από αυτή την προσπάθεια τους.

Τέλος, οι εκπαιδευτικές δράσεις του έργου που περιελάμβαναν τη δημιουργία δύο θεματικών μονοπατιών και την τοποθέτηση πινακίδων προσανατολισμού και ενημέρωσης, εκπαιδευτικού υλικού και σεμιναρίων και ξεναγήσεων θα αναδείξουν την αξία του το οικοσυστήματος της καφέ αρκούδας καθώς και του δικτύου Natura2000 για την περιοχή, ειδικά στους νέους της περιοχής, οι οποίοι αποτελούν το δυναμικότερο κοινό της περιοχής και μπορούν να δράσουν πολλαπλασιαστικά και προς τις οικογένειές τους.

8. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΡΓΟΥ LIFE AMYBEAR

Στη συνέχεια παρουσιάζονται κάποια δεδομένα για τις εκροές και τα αποτελέσματα των δράσεων C, E του έργου, που προέκυψαν από τις δράσεις παρακολούθησης και αξιολόγησης του έργου. Τα δεδομένα αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως δείκτες των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων του έργου και να αποδώσουν πως το έργο επέδρασε και θα επιδράσει διαχρονικά την τοπική οικονομία και τον πληθυσμό.

Για τον κάθε δείκτη, παρουσιάζονται η μονάδα μέτρησης του, η δράση ή οι δράσεις του έργου με τις οποίες σχετίζεται, ο χρόνος υλοποίησης των δράσεων και τέλος η επιρροή των δεικτών αυτών στην τοπική κοινωνία πριν και μετά την υλοποίηση των σχετικών δράσεων.

Πίνακας 7: Αξιολόγηση των οικονομικών και κοινωνικών δεικτών για το έργο LIFE AmyBear για την περίοδο 2017 – 2021

Δείκτης	Μονάδα Μέτρησης	Σχετική Δράση	Χρόνος υλοποίησης	Πριν την υλοποίηση των σχετικών δράσεων του Έργου	Μετά την υλοποίηση των σχετικών δράσεων του Έργου
Οικονομικοί Δείκτες					
Τροχαία ατυχήματα με καφέ αρκούδα στους τομείς παρέμβασης	Αριθμός τροχαίων	C3, D2	Ιούνιος 2020	1,3 (μέση ετήσια τιμή)	0
Αριθμός αγροκτηνοτροφικών εγκαταστάσεων με ηλεκτροφόρες περιφράξεις από το έργο	Αριθμός ηλεκροφόρων περιφράξεων	C7, D2	Σεπτέμβριος 2020	Δεν είναι γνωστό	40
Προμήθεια αυτοκινήτου και κυτίων για την ενίσχυση της ΟΑΕ	Αριθμός αυτοκινήτων και κυτίων με ειδικό εξοπλισμό	C4	Αύγουστος 2019 (αυτοκ.) Οκτώβριος 2021 (κυτία)		1 αυτοκίνητο, 45 κυτία
Δίκτυο κτηνοτρόφων σκύλων φύλαξης κοπαδιών	Αριθμός μελών	C5, D3	Τέλος του 2017		52 έως σήμερα
Σκύλοι φύλαξης που δωρίστηκαν στην περιοχή του έργου	Αριθμός σκύλων	C5, D3	Τέλος του 2017	-	66 έως σήμερα
Διανεμημένα κυτία πρώτων βοηθειών για δηλητηριασμένα σκυλιά	Αριθμός κυτίων	C6, D2	Μάιος 2019	-	680 (11 ^{ος} /2021) 706 (2 ^{ος} /2022)
Διάσωση σκύλων με τη χρήση του κυτίου πρώτων βοηθειών	Αριθμός διασωσμένων ζώων	C6, D2	Μάιος 2019 – Οκτώβριος 2021	-	27 (11 ^{ος} /2021) 41 (2 ^{ος} /2022)

Εγκατάσταση ειδικών κάδων απορριμμάτων	Συνολικός αριθμός	C7, D3	Ιούλιος 2021	-	22
Οικισμοί με ειδικούς κάδους απορριμμάτων	Αριθμός οικισμών	C7, D3	Ιούλιος 2020		7
Εγκατάσταση Οπτικών ανακλαστήρων άγριας πανίδας	Αριθμός οπτικών ανακλαστήρων	C3, D2	Ιούνιος 2020		1.534
Εγκατάσταση οπτικο-ακουστικών απωθητών άγριας πανίδας	Αριθμός οπτικο-ακουστικών απωθητών	C3, D2	Ιούνιος 2020		378
Προειδοποιητικές πινακίδες άγριας πανίδας	Αριθμός πινακίδων	C3, D2	Ιούνιος 2020		28
Προθυμία οδηγών να καταβάλουν επιπλέον ποσό για την βελτίωση της οδικής υποδομής	Ποσοστό οδηγών που είναι πρόθυμοι (πχ. μέσω διοδίων)	D2	Αύγουστο - Οκτώβριος 2021	-	60%
Τουριστικά καταλύματα Δήμων Φλώρινας και Αμυνταίου	Αριθμός Καταλυμάτων (Πηγή: Επιμελητήριο Φλώρινας)	D4		41 (Έτος 2016)	44 (Έτος 2021)
Αριθμός επισκεπτών και τουριστών οι οποίοι ξεναγήθηκαν σε περιπάτους σχετικούς με την αρκούδα	Συνολικός αριθμός επισκέψεων, τελευταία 5ετία, στα καταφύγια αρκούδας, λύκου και στο κέντρο ενημέρωσης αρκούδας (Πηγή: Αρκτούρος)	C, E		39.963 (2017)	20.053 (2020), 31.178 (2021)
Νέες θέσεις εργασίας από το Έργο	Ισοδύναμο πλήρους ωραρίου	Όλες οι δράσεις	Οκτώβριος 2016 - Νοέμβριος 2021	-	29,76
Τοπικό σήμα «Καφέ αρκούδας»	Αριθμός επιχειρήσεων που το έλαβαν	A4, C1, E1	Ιούνιος-Οκτώβριος 2021	-	15
Ανάπτυξη ενημερωτικού και εκπαιδευτικού υλικού και τοποθέτηση πινακίδων ερμηνείας σε επιλεγμένα μονοπάτια	Αριθμός διαμορφωμένων μονοπατιών και ενημερωτικών πινακίδων	E5	Απρίλιος 2021	-	2 μονοπάτια 10 πινακίδες

Δημιουργία Υλικού Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.	-Βίντεο παραγωγή φυλλαδίων και εκπαιδευτικού οδηγού	-	E5	Μάρτιο 2019-Μάιο 2019	-	3
Κοινωνικοί Δείκτες						
Περιστατικά επέμβασης της νεοσύστατης ΟΑΕ	Αριθμός περιστατικών αλληλεπίδρασης ανθρώπου-αρκούδας		C4, D3	Μάρτιος 2017 – Νοέμβριος 2021		53
Συνέδρια, σεμινάρια, ημερίδες, εκπαιδεύσεις,	Συνολικός αριθμός		Όλες οι δράσεις	Ιούνιος 2017 – Νοέμβριος 2021		27
Μέλη της ΟΑΕ που εκπαιδεύτηκαν	Αριθμός ατόμων ΟΑΕ που εκπαιδεύτηκαν		C2, C4	Φεβρουάριος 2018 – Νοέμβριος 2021		6
Συμμετέχοντες στις εκπαιδεύσεις (υπάλληλοι δασικών υπηρεσιών και άλλων εμπλεκόμενων φορέων)	Συνολικός αριθμός εκπαιδευόμενων		C2	Μάρτιος 2017 – Νοέμβριος 2021		382
Εκπαίδευση ενδιαφερόμενων κτηνοτρόφων για το κυτίο πρώτων βοηθειών	Συνολικός αριθμός εκπαιδευόμενων		C6, E1	Μάρτιος 2019 – Οκτώβριος 2021		72
Σεμινάρια περιβαλλοντικής εκπαίδευσης	Αριθμός σχετικών σεμιναρίων		E5	Μάρτιος 2019, Μάιος 2021		3
Συμμετέχοντες στις εκδηλώσεις για το Τοπικό Σήμα Ποιότητας "Καφέ Αρκούδα"	Συνολικός αριθμός συμμετεχόντων και αριθμός σεμιναρίων		E1	Νοέμβριος 2019 - Αύγουστος 2021-		142 συμμετέχοντες, 3 σεμινάρια
Αριθμός ειδήσεων και καταχωρήσεων που δημοσιεύθηκαν στον ιστότοπο του Έργου	Συνολικά δημοσιευμένα έγγραφα - ειδήσεις www.lifeamylbear.eu		Όλες οι δράσεις	Νοέμβριος 2016 – Νοέμβριος 2021		291
Επισκέπτες στη σελίδα του Έργου	Αριθμός επισκεπτών www.lifeamylbear.eu		Όλες οι δράσεις	Νοέμβριος 2016 – Νοέμβριος 2021	8	7.415
Οι ακόλουθοι στη σελίδα του Έργου	Καταμέτρηση ακολούθων		E2	Μάιος 2017 – Νοέμβριος	-	655

στο Facebook			2021		
Οι ακόλουθοι στη σελίδα του Έργου στο Twitter	Συνολικός αριθμός ακολούθων	E2	Μάιος 2017 – Νοέμβριος 2021	-	87
Οι εγγραφές στο λογαριασμό του Έργου στο Youtube	Συνολικός αριθμός	E2	Μάιος 2017 – Νοέμβριος 2021		46
Βιντεοσκοπημένα βίντεο στο κανάλι του YouTube και την ιστοσελίδα του έργου	Συνολικός αριθμός	E2, E4	Μάιος 2017 – Νοέμβριος 2021		16
Αριθμός ατόμων που παρακολούθησαν βιντεοσκοπημένο υλικό	Συνολικός αριθμός	E2, E4	Μάιος 2017 – Νοέμβριος 2021		1.300
Αριθμός δημοσίων και ιδιωτικών οργανισμών (ή έργων) οι οποίοι δεν εμπλέκονται ως εταίροι	Συνολικός αριθμός	C1, C2, C3, C4	Απρίλιος 2018 – Οκτώβριος 2021		18
Θετική άποψη για την αξία διατήρησης της καφέ αρκούδας	% συμφωνία προς τη ΔΗΛΩΣΗ	D2	Μάιος 2018, Νοέμβριος 2021	61% (Έτος 2018)	85% (Έτος 2021)
Αύξηση της ανοχής στην παρουσία της αρκούδας και μείωση των συναισθημάτων, όπως «φόβος», «κίνδυνος» και «ζημία» στην τοπική κοινωνία	Η ποσοστιαία (%) αλλαγή	C1, D1	Απρίλιος-Νοέμβριος 2018 (C1) Ιούνιος-Οκτώβριος 2021 (D1)	Φόβος-34% Κίνδυνος 12% Ζημία-11%	Φόβος-17% Κίνδυνος 7% Ζημία-5%
Ποσοστό ευαισθητοποίησης του τοπικού πληθυσμού για τη διατήρηση της καφέ αρκούδας	Η ποσοστιαία (%) αλλαγή	E1, D1, D2	Μάιος 2018, Νοέμβριος 2021	69%	85%
Τηλεθεατές που προσεγγίστηκαν από το τηλεοπτικό σποτ	Αριθμός τηλεθεατών	E2	Φεβρουάριος 2021 – Οκτώβριος 2021	-	~650.000

9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την ανάλυση που προηγήθηκε γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι υπάρχει σημαντική αλλαγή στις αντιλήψεις και στάσεις των εμπλεκόμενων φορέων, που πιθανότατα οφείλεται τόσο στην γνώση και ευαισθητοποίηση που παρείχε το έργο αλλά κυρίως στα αποτρεπτικά μέσα που εφαρμόστηκαν και τη λειτουργία της Ομάδας Άμεσης επέμβασης. Επίσης, αν και δεν γίνεται εύκολα αντιληπτό, οι δράσεις του έργου είχαν επιπλέον θετικές επιπτώσεις στην κοινωνία και την οικονομία, οι οποίες θα γίνουν ακόμα περισσότερο αντιληπτές στο μέλλον καθώς στην περιοχή υλοποιούνται νέα έργα LIFE (LIFE ARCPOM, LIFE SAFE CROSSING και LIFE BEAR SMART CORRIDOS) που θα διατηρήσουν και θα ενισχύσουν τις θετικές επιπτώσεις του έργου.

Σημαντικές δράσεις στην αξιολόγηση των επιπτώσεων του έργου στην τοπική κοινωνία και οικονομία ήταν οι δράσεις κινητοποίησης και εμπλοκής των τοπικών κοινωνικών εταίρων (δηλαδή, κάτοικοι της περιοχής, κάτοικοι που ασχολούνται με δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα, υπάλληλοι του Δασαρχείου), δηλ η C1 και D1, μέσω των οποίων προσδιορίστηκαν αλλαγές αντιλήψεων και συμπεριφορών τους. Συγκεκριμένα, μειώθηκε η αντιληπτή απειλή από αρκούδες για τους κατοίκους του Δήμου Αμυνταίου και τους υπαλλήλους του Δασαρχείου και αυξήθηκε η ανοχής στην παρουσία της αρκούδας και για τις τρεις ομάδες. Τέλος, όσον αφορά τις αναπτυξιακές προοπτικές λόγω της παρουσίας αρκούδας στην περιοχή του έργου, σημειώθηκε αξιοσημείωτη αύξηση του ποσοστού των κατοίκων που δραστηριοποιούνται στον πρωτογενή τομέα που τη θεωρεί εφικτή, κάτι που αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι η τοπική κοινωνία συνολικά θα επιθυμούσε να επωφεληθεί από αυτές τις ευκαιρίες.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται περιληπτικά οι αναγνωρισθείσες στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις του έργου.

Πιλοτική εφαρμογή τοπικού σήματος «Καφέ Αρκούδας» (Δράση C1): Υπήρξε σημαντικό ενδιαφέρον από τις επιχειρήσεις της περιοχής καθώς τελικά απονεμήθηκε το σήμα της «καφέ αρκούδας» σε δέκα πέντε επιχειρήσεις, οι οποίες ήδη έχουν αρχίσει να το χρησιμοποιούν ως μέσο προώθησης των προϊόντων και υπηρεσιών τους και προσδοκούν σε ένα οικονομικό όφελος από αυτή την προσπάθεια τους. Τα προϊόντα και οι υπηρεσίες με ετικέτα φιλικά προς την αρκούδα αναμένεται να προσελκύσουν περισσότερους επισκέπτες, αυξάνοντας έτσι την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με την ανάγκη προστασίας και διατήρησης της καφέ αρκούδας και τα οφέλη για την τοπική οικονομία.

Εγκατάσταση των αποτρεπτικών συστημάτων στο οδικό δίκτυο (Δράση C3): Η τοπική κοινωνία επωφελήθηκε από μια πολύ σημαντική παρέμβαση του έργου, το οποίο έχει βελτιώσει τόσο την οδική ασφάλεια του τοπικού χρήστη των οδικών αξόνων στους οποίους έγινε η επέμβαση με τα αποτρεπτικά μέσα και άρα και το αίσθημα ασφάλειας που αισθάνονται οι χρήστες οδηγού. Επίσης, το κόστος της ζημιάς που μπορεί να προκληθεί από τη σύγκρουση οχημάτων – αρκούδας και καλείται να πληρώσει ο ιδιοκτήτης του οχήματος μειώθηκε. Τέλος, μειώθηκε το ποσοστό θνησιμότητας της άγριας πανίδας από τροχαία ατυχήματα συμβάλλοντας έτσι στην προστασία του οικοσυστήματος της περιοχής.

Λειτουργία της Ομάδας Άμεσης Επέμβασης (Δράση C4): Γενική εκτίμηση είναι ότι η παρουσία και δράση της ΟΑΕ στο πλαίσιο του έργου είχε ένα θετικό αντίκτυπο στη στάση και ανεκτικότητα των τοπικών κοινωνιών αναφορικά με την παρουσία της αρκούδας, καθώς ενίσχυσε το αίσθημα ασφάλειας των κατοίκων. Κατ' επέκταση συνέβαλε στο να επιτευχθεί

σε ικανοποιητικό βαθμό μερική εξουδετέρωση των (2) από τις (3) πιο βασικές απειλές στον πληθυσμό του είδους: την ανθρωπογενή θνησιμότητα και την αρνητική στάση των τοπικών κοινωνιών απέναντι στην αρκούδα

Λειτουργία του δικτύου κτηνοτρόφων (Δράση C5) και της χρήσης του κυτίου πρώτων βοηθειών (Δράση C6): Μέσω την δύο αυτών δράσεων από την μια ενισχύθηκαν οι κτηνοτρόφοι της περιοχής με καλούς σκύλους φύλαξης κοπαδιών και από την άλλη περιορίσθηκε η θνησιμότητά τους από την κακόβουλη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων. Οι «καλοί» σκύλοι φύλαξης μπορούν να μειώσουν τις επιθέσεις αρκούδας και άλλων μεγάλων σαρκοφάγων, όπως λύκων στα κοπάδια τους βοηθώντας έτσι τους κτηνοτρόφους να μειώσουν τις ζημιές στο κτηνοτροφικό τους κεφάλαιο, συμβάλλοντας στην διατήρηση του εισοδήματός τους και να αυξήσουν το αίσθημα ασφάλειας και άρα ανοχής στην παρουσία αρκούδας και άλλων μεγάλων θηλαστικών.

Εγκατάσταση ειδικών κάδων και ηλεκτροφόρων περιφράξεων (Δράση C7): Οι ηλεκτροφόρες περιφράξεις φαίνεται για άλλη μία φορά ότι είναι ένα αποτελεσματικό μέσο πρόληψης και προστασίας από τις επιθέσεις άγριων ζώων. Έτσι η χρήση τους συμβάλλει στη διατήρηση της γεωργικής δραστηριότητας και εισοδήματος σε ορεινές περιοχές δεδομένου ότι εκεί τοποθετείται ο βίοτοπος της αρκούδας. Ένα επιπλέον όφελος της τοπικής κοινωνίας είναι ότι η κατασκευή των ειδικών μεταλλικών κελυφών για τους κάδους απορριμμάτων και η προμήθεια των ηλεκτροφόρων περιφράξεων, ενίσχυσε την ενασχόληση των τοπικών τεχνιτών και εμπόρων, αντίστοιχα δημιουργώντας πρόσθετο εισόδημα σε τέτοιες τοπικές εταιρείες, οι οποίες πιθανότατα να ενισχύσουν τη συγκεκριμένη δραστηριότητα τα επόμενα χρόνια. Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί για το κόστος των ηλεκτροφόρων περιφράξεων, η αδυναμία της αγοράς τους που εξέφρασαν οι ερωτώμενοι στις συνεντεύξεις, και η δυνατότητα δωρεάν χορήγησης που τους δόθηκε μέσω του Έργου Life Amybear.

Επιπτώσεις Δράσεων δημοσιοποίησης (Δράσεις E): Η εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης που έχει διεξαχθεί και συνεχίζει να διεξάγεται είχε ως αποτέλεσμα να βελτιώσει σε μεγάλο βαθμό α) το επίπεδο γνώσης σχετικά με τη σημασία της συνύπαρξης αρκούδας-ανθρώπου και την αξία διατήρησης της αρκούδας, β) το επίπεδο της γνώσης σχετικά με τον αριθμό των αρκούδων που κατοικούν στην περιοχή και αυτόν που μπορεί να αντέξει η περιοχή, γ) το επίπεδο γνώσεων σχετικά με τα τροχαία ατυχήματα λόγω κατακερματισμού των περιοχών ενδιαφέροντος της αρκούδας, δ) το επίπεδο γνώσεων για τη χρήση προληπτικών μέτρων για την ελαχιστοποίηση των ζημιών που προκαλούνται από αρκούδες.

Η σχέση μεταξύ του έργου και της ενίσχυσης της απασχόλησης στην περιοχή, κυρίως από την οικοτουριστική ανάπτυξη αλλά και την προώθηση των προϊόντων και υπηρεσιών που φέρουν το σήμα της «καφέ Αρκούδας» δεν ήταν δυνατό να εκτιμηθεί για τους εξής λόγους. Δε μπορούν να βγουν συμπεράσματα για την τουριστική συμβολή καθώς η περίοδος λήξης του έργου συνέπεσε με την περίοδο της πανδημίας Covid 19 που επηρέασε ιδιαίτερα τους κλάδους των δραστηριοτήτων υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης και του λιανικού και χονδρικού εμπορίου, όχι μόνο στην περιοχή αλλά σε παγκόσμιο επίπεδο. Σε σχέση με την αύξηση της παραγωγής προϊόντων και παροχής υπηρεσιών που φέρουν το σήμα της «καφέ αρκούδας», το διάστημα από την απονομή του είναι πολύ μικρό ώστε να προκύψει οποιαδήποτε μεταβολή.

10. ΠΗΓΕΣ

- ELGA (2011) Animal insurance regulation. HellenicFarmers Insurance Organization. FEK 1669/B/27-7-2011, Athens 1–12. [In Greek]
- Iliopoulos Y., Sgardelis S., Koutis V. and Savaris D., 2009.– “Wolf depredation on livestock in central Greece”, in Acta theriologica, n° 54, pp. 11-22.
- Iliopoulos Y (2010) Wolf (*Canis lupus*) packs territory selection in Central Greece: habitat selection, daily movements and effect on livestock. PhD thesis, Aristotle University of Thessaloniki, Thessaloniki, 439 p.
- Επιχειρησιακό Σχέδιο Δήμου Αμυνταίου, Α' φάση, 2015. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΥ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ 2015-2019
- Νεφέλη Κωτίτσα, 2017, επόπτης καθηγητής Γιουλάτος Διονύσιος, Προκαταρτική μελέτη παρουσίας και δραστηριότητας της καφέ αρκούδας (*Ursus arctos*) με χρήση φωτοπαγίδων σε σχέση με τον ανθρώπινο παράγοντα στην περιοχή της Φλώρινας, ΑΠΘ Τμήμα Βιολογίας
- ΦΕΚ 134/Α/20-6-2017. Οργάνωση και λειτουργία Οργανισμού Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων και άλλες διατάξεις.
- Σχέδιο Δράσης για την Αειφόρο Ενέργεια Δήμου Φλώρινας, Φάση Α, Νοέμβριος 2015, στο πλαίσιο του έργου "Θεματικό δίκτυο Αειφορικής ενέργειας διασυνοριακών ΟΤΑ" με τη συμβολική ονομασία ENERGINET του Προγράμματος Διασυνοριακής Συνεργασίας IPA «ΕΛΛΑΔΑ-ΠΓΔΜ 2007-2013»
- Αμύνταιον Οίνος, amyndeonoenos.gr
- Ελληνική Στατιστική Αρχή, statistics.gr
- Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ), elga.gr
- Περιβαλλοντική Οργάνωση για την Άγρια Ζωή και τη Φύση Καλλιστώ, callisto.gr
- Περιβαλλοντικός Οργανισμός Αρκτούρου, arcturos.gr
- Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), sete.gr

11. ΠΑΡΑΤΗΜΑ Ι – ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

LIFE AMYBEAR

Βελτίωση των συνθηκών συνύπαρξης ανθρώπου-αρκούδας
στο Δήμο Αμυνταίου

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Η «Lever Σύμβουλοι Ανάπτυξης» σε συνεργασία με το Δήμο Αμυνταίου, την Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου-Δυτικής Μακεδονίας και την περιβαλλοντική οργάνωση Καλλιστώ, υλοποιούν το έργο LIFE AMYBEAR «Βελτίωση των συνθηκών συνύπαρξης ανθρώπου-αρκούδας στο Δήμο Αμυνταίου» στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE.

Αντικείμενο του έργου είναι η βελτίωση της κατάστασης διατήρησης της αρκούδας (*Ursus arctos**) με την επίτευξη μιας βιώσιμης διαχείρισης της συνύπαρξης ανθρώπου-αρκούδας, μέσω της ελαχιστοποίησης της αρνητικής παρεμβολής ανθρώπου-αρκούδας.

Στο πλαίσιο του έργου, συλλέγονται κοινωνικοοικονομικά στοιχεία μέσω συνεντεύξεων και ερωτηματολογίων από τοπικούς παράγοντες και ενδιαφερόμενους σχετικά με αυτό. Η διάρκεια συμπλήρωσης του παρόντος ερωτηματολογίου δεν ξεπερνά τα 5 με 8 λεπτά. Οι απαντήσεις είναι εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους ερευνητικούς σκοπούς του έργου.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για το χρόνο και τη συνεργασία σας.

Με τη συνεργασία των:

Βασικές ερωτήσεις

1. Σε ποια περιοχή ζείτε;

2. Σε ποια περιοχή εργάζεστε;

3. Σε ποιον τομέα εργάζεστε;

- κτηνοτροφία
- μελισσοκομία
- γεωργία
- τοπική αυτοδιοίκηση
- υπηρεσίες
- περιβαλλοντικές επιστήμες
- κτηνιατρική
- Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)

4. Ανήχετε σε κάποιον περιβαλλοντικό ή κυνηγετικό σύλλογο;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Αν ναι, παρακαλώ διευκρινίσετε:

Φυσικό περιβάλλον

5. Είστε ενήμερος/η σχετικά με τον πληθυσμό/ οικοσύστημα της αρκούδας στην περιοχή σας;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

6. Γνωρίζετε για το καθεστώς προστασίας του οικότοπου της αρκούδας στην περιοχή σας;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

7. Είστε ενήμερος/η σχετικά με τις ζώνες προστασίας φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή σας;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

8. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας η σημασία του οικότοπου και του πληθυσμού της αρκούδας για το φυσικό οικοσύστημα της περιοχής;

Πολύ μικρή	Μικρή	Μεσαία	Μεγάλη	Πολύ μεγάλη

Επιρροή στην οικονομία - απασχόληση

9. Στο δικό σας επαγγελματικό τομέα, ο οικότοπος της αρκούδας έχει αρνητική, θετική ή ουδέτερη επιρροή;

Αρνητική

Θετική

Ουδέτερη

Αν επηρεάζει αρνητικά ή θετικά, με ποιον τρόπο;

10. Θεωρείτε πως η ύπαρξη του οικότοπου στην περιοχή επηρεάζει την απασχόληση;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Εάν ναι, με ποιο τρόπο;

Με την αύξηση θέσεων εργασίας και ευκαιριών επιχειρηματικότητας στον τομέα του εναλλακτικού/ ήπιου τουρισμού

Με την αύξηση θέσεων εργασίας και ευκαιριών επιχειρηματικότητας στον τομέα της έρευνας

Με τη μείωση θέσεων εργασίας και ευκαιριών επιχειρηματικότητας

Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)

11. Θα συμβουλευάτε αρνητικά κάποιον από το να εγκαταστήσει την επιχείρησή του στην περιοχή, λόγω της αρκούδας;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

12. Θεωρείτε πως η ύπαρξη του οικότοπου στην περιοχή επηρεάζει το επίπεδο των εισοδημάτων του τοπικού πληθυσμού;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Αν ναι, πώς;

13. Κατά τη γνώμη σας, η ύπαρξη του οικότοπου αποτελεί ή μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία ανάπτυξης στην περιοχή;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

14. Ποιους φορείς θα περιμένατε να υποστηρίξουν και να προωθήσουν την τοπική οικονομία και απασχόληση σε σχέση με τον οικότοπο της αρκούδας στην περιοχή;

Δήμος

Εμπορικό Επιμελητήριο

Εμπορικός Σύλλογος

Γεωργικοί-Κτηνοτροφικοί Συνεταιρισμοί

Πανεπιστήμια/ Ερευνητικά /ιδρύματα

Φυσιολατρικοί/ Περιπατητικοί Σύλλογοι

Επιχειρηματίες του εναλλακτικού τουρισμού

Άλλο

15. Ποια από τις παρακάτω δράσεις που προτείνονται από το έργο LIFE AMYBEAR θεωρείτε πως μπορούν να είναι αποτελεσματικές για την προώθηση της τοπικής οικονομίας και απασχόλησης;

Τοπικά πιστοποιημένα προϊόντα και υπηρεσίες, φιλικά προς την αρκούδα

Διαχείριση των επισκεπτών των προστατευόμενων περιοχών

Δράσεις δημοσιότητας για τον οικότοπο και τις σχετικές δραστηριότητες

Δικτύωση & συνεργασία με άλλα περιβαλλοντικά έργα, ενδιαφερόμενους φορείς κ.λπ.

Διεξαγωγή εκδηλώσεων και επιστημονικών συνεδρίων

Ασφάλεια

16. Σε τι βαθμό αισθάνεστε απειλή από την αρκούδα;

Πολύ μικρό	Μικρό	Μεσαίο	Μεγάλο	Πολύ μεγάλο

Με ποιο τρόπο επηρεάζονται οι δραστηριότητές σας;

Περιοριστικά, καθώς αποφεύγετε συγκεκριμένες τοποθεσίες

Περιοριστικά, καθώς δεν πηγαίνετε μακριές βόλτες με τα πόδια

Θετικά, πραγματοποιείτε εναλλακτικές δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου

Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)

17. Ποιο πιστεύετε ότι είναι το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζετε σχετικά με την αρκούδα στην περιοχή σας;

- Καταστροφές σε περιουσίες (υλικά στοιχεία)
- Καταστροφές σε κοπάδια, οικόσιτα/ κατοικίδια ζώα, κ.λπ.
- Τροχαία ατυχήματα
- Ανθρώπινες ζωές σε κίνδυνο
- Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)

18. Τι επίδραση έχουν σε εσάς και στους συνανθρώπους σας αυτοσχέδια μέτρα ενάντια στην αρκούδα, όπως τα δηλητηριασμένα δολώματα, παγίδες, κ.λπ.;

- Θέτουν σε κίνδυνο οικόσιτα και κατοικίδια ζώα
- Θέτουν σε κίνδυνο ανθρώπινες ζωές
- Αποτελούν αποτελεσματική προστασία για τους ανθρώπους
- Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)

19. Σε περίπτωση οπτικής επαφής σας με αρκούδα πώς θα αντιδράσετε;

- Θα απομακρυνθείτε προσεκτικά και θα ειδοποιήσετε τις αρχές
- Θα προσπαθήσετε να την τρομάξετε με θόρυβο/ κίνηση/ φωνές
- Θα προσπαθήσετε να την τραυματίσετε
- Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)

20. Θα συμβουλευάτε αρνητικά κάποιον από το να εγκατασταθεί στην περιοχή, λόγω της αρκούδας;

- ΝΑΙ ΟΧΙ

21. Ποια από τα παρακάτω υφιστάμενα μέτρα θεωρείτε πως είναι ικανοποιητικά στην περιοχή σας για την αποφυγή επαφής με την αρκούδα;

- Σήμανση (οδικές πινακίδες για μείωση ταχύτητας)
- Φωτισμός, ανακλαστήρες στο οδικό δίκτυο
- Συμβατική περίφραξη
- Άλλο

22. Ποια από τα ακόλουθα μέτρα που προτείνονται από το έργο LIFE AMYBEAR θεωρείτε πως μπορούν να είναι αποτελεσματικά για την αποφυγή επαφής με την αρκούδα;

- Συστήματα διαχείρισης απορριμμάτων αποτρεπτικά για την αρκούδα
- Ηλεκτρικοί φράκτες κοντά σε οικισμούς
- Σκύλοι φύλαξης κοπαδιών
- Ειδικά αποτρεπτικά συστήματα σε επικίνδυνες περιοχές
- Ενημέρωση πολιτών-επαγγελματιών-επισκεπτών
- Εκπαίδευση των αρμοδίων αρχών και ομάδων άμεσης δράσης
- Άλλο (παρακαλώ περιγράψετε)

Δημογραφικά στοιχεία

Οι επόμενες ερωτήσεις αφορούν τη συλλογή βασικών δημογραφικών πληροφοριών.

23. Παρακαλώ σημειώστε το φύλλο σας

Άνδρας

Γυναίκα

24. Πόσων χρονών είστε;

18-45

46-60

60+

25. Πόσο είναι το ετήσιο οικογενειακό σας εισόδημα;

λιγότερο από 5.000€

από 5.000€ έως 10.000€

από 10.000€ έως 20.000€

από 20.000€ έως 30.000€

άνω 30.000€

την παρούσα περίοδο είμαι άνεργος/η

26. Ποιο είναι το επίπεδο της εκπαίδευσής σας;

Καμία τυπική εκπαίδευση/Βασική εκπαίδευση (Δημοτικό σχολείο)

Κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο)

Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Λύκειο)

Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση μη Πανεπιστημιακή (IEK)

Πανεπιστημιακή εκπαίδευση (ΑΕΙ, ΤΕΙ)

Μεταπτυχιακή εκπαίδευση (MSc, PhD)